

GEÏNTEGREERD BEHEERPLAN DOMEIN BAUTERSEMHOF ZANDHOVEN

COLOFON

Titel : Geïntegreerd Beheerplan Boutersemhof, Zandhoven.

Versie: 3 augustus 2021

Opdrachtgevers: dhr. en mevr. Ryelandt, Boutersemhof

Auteur : Guy Heutz

Contact: HESSELTEER BVBA
Sint-Hubertusstraat 105
2600 Berchem
T: 0499/80.88.55
E: info@hesselteer.com
W: <http://hesselteer.com>

HESSELTEER BVBA
SLUITVAST ECOLOGISCH ADVIES EN BEHEER

INLEIDING BIJ HET GEÏNTEGREERD BEHEERPLAN VOOR HET BAUTERSEMHOF TE ZANDHOVEN

Het geïntegreerde beheerplan bevat volgende onderdelen, waarbij de inhoudsopgaven van een natuurbeheerplan en een erfgoedbeheerplan zijn samengevoegd:

Deel 1: Verkenning. Hierin worden een algemene beschrijving en een globaal kader voor de ecologische, de sociale, de economische en de erfgoedfunctie weergegeven. Hiervoor werd de verkenningnota opgemaakt (goedgekeurd ANB 22-09-2020).

Deel 2: Inventaris. Hierin wordt een meer gedetailleerde beschrijving van de bestaande toestand weergegeven met betrekking tot de aanwezige natuur en de erfgoedelementen, alsook de historische nota en de beschrijving van de erfgoedwaarden.

Deel 3: Doelstellingen en visie. Hierin worden de beheerdoelstellingen weergegeven.

Deel 4: Beheermaatregelen. Hierin worden beheermaatregelen en de concrete richtlijnen weergegeven die genomen zullen worden om de beheerdoelstellingen te realiseren.

Deel 5: Opvolging. Hierin wordt de wijze waarop de realisatie van de beheerdoelstellingen en de uitgevoerde maatregelen zullen worden opgevolgd en geëvalueerd weergegeven.

Inhoud

INVENTARISATIE.....	9
1. Inleiding	10
2. Historische nota.....	11
2.1 Zeer beknopte geschiedenis.....	11
2.2 Evolutie van het domein in kaarten	11
2.2.1 Landschappelijke opbouw	11
2.2.2 Historische kaarten.....	13
3. Beheerindeling	18
4. Inventarisaties	21
4.1 Erfgoed	21
4.1.1 Beschermd dorpsgezicht Boutersemhof en omgeving.....	21
4.1.1.1 Kasteel Boutersemhof	21
4.1.1.2 Poortgebouw en brug.....	24
4.1.1.3 Dienstgebouwen	26
4.1.1.4 Hofgracht en brug	28
4.1.1.5 Kasteelpark (binnen omwalling).....	29
4.1.1.6 Hoeve Boutersemdreef nr. 13.....	30
4.1.1.7 Boutersemdreef	33
4.1.2 Beschermd monument Boutersemhoeve (Boutersemdreef nr. 14)	34
4.1.3 Beschermd cultuurhistorisch landschap Het Binnenbos en omgeving	37
4.1.3.1 Parkgedeelte kasteel Boutersemhof buiten omwalling	37
4.1.3.1 Landbouwlandschap.....	45
4.1.4 Landschapselementen buiten het beschermde erfgoed.....	46
4.1.4.1 Kleine landschapselementen.....	46
4.1.3.1 Landbouwlandschap.....	47
4.2 Ecologische functie.....	48
4.2.1 Algemeen: standplaatscondities	48
4.2.2 Bossen	50
4.2.2.1 Nat bos	51
4.2.2.2 Droge tot vochtige bossen	52
4.2.3 Graslanden	54
4.2.4 Poelen en waterpartijen.....	55

4.2.5 Kleine landschapselementen.....	56
4.2.6 Fauna	56
4.3 Economische functie	57
4.3.1 Bos	57
4.3.2 Landbouw	58
4.3.3 Toerisme	58
4.4 Sociale functie	58
VISIE EN DOELSTELLINGEN	60
INHOUD	61
1. Waardenstelling	62
1.1 Erfgoed functie	62
1.2 Ecologische functie	62
1.3 Economische functie	63
1.4 Sociale functie	63
2. Visie	64
3. Doelstellingen.....	65
3.1 Erfgoed	65
3.2 Natuur	66
3.3 Economie.....	69
3.4 Sociaal.....	70
MAATREGELEN.....	71
Inhoud	72
1. Inleiding	74
2. Beheer van Erfgoed	75
2.1 Bestaande gebouwen	75
2.2 Parkbeheer	77
2.2.1 Beheertraject.....	77
2.2.2 Maatregelen	81
2.3. Drevenbeheer.....	83
2.3.1 Beheertraject.....	83
2.3.2 Maatregelen	86
3. Natuurbeheer	89

3.1 Droog bos	89
3.1.1 Beheertraject.....	89
3.1.2 Maatregelen	91
3.2 Nat bos	91
3.2.1 Beheertraject.....	91
3.2.2 Maatregelen	92
3.3 Andere bossen en parken.....	92
3.4 Uitheemse en gemengd inheems – uitheemse bossen	92
3.5 Graslandbeheer	95
3.5.1 Beheertraject.....	95
3.5.2 Maatregelen	97
4. Kleine landschapselementen.....	97
4.1 Beheertraject.....	97
4.2 Maatregelen	99
5. Algemene maatregelen en aandachtspunten	100
6. Economisch en sociaal beheer	101
6.1 Traject.....	101
6.2 Maatregelen	102
OPVOLGING	103
Inhoud	104
1. Inleiding	105
2. Opvolging van de beheerdoelstellingen voor natuurstreefbeelden	107
2.1 Bos (habitattypes 9120, 9130 en 91E0).....	107
2.2 Grasland (rbb Hc).....	108
3. Opvolging van de beheerdoelstellingen voor erfgoed	109
3.1 Landschapsstructuur	109
3.2 Dreven en bomenrijen.....	109
BIJLAGEN	110
BIJLAGE 1 Verkenning.....	111
Bijlage 2 Lijst van ZEN-erfgoed	112
BIJLAGE 3: Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is	124
BIJLAGE 4: Wetenschappelijke soortnamen.....	125
BIJLAGE 5: Afkortingen	129

BIJLAGE 6: Benodigde ruimte voor een te bouwen gesloten beheerloods.....	130
BIJLAGE 7: inventarisatiefiches.....	132
BIJLAGE 8: Verslag Publieke Consultatie	

INVENTARISATIE

1. INLEIDING

In het inventarisatierapport wordt een overzicht gegeven van de resultaten van de inventarisaties die gebeurden in het kader van de opmaak van het geïntegreerde natuur- en erfgoedbeheerplan, zoals bepaald in de verkenningnota. De inventarisaties worden waar mogelijk aangevuld met bestaande gegevens.

Als eerste wordt de beheerindeling opgemaakt, die de basis vormt waarop de organisatie van het beheerplan steunt. Vervolgens worden de resultaten besproken van de inventarisaties die gebeurden voor het natuurbeheerplan. Daarbij ligt de focus op de aanwezigheid en de kwaliteit van de beschermde habitats en soorten (ecologische functie). Voor de bosbestanden waar de economische functie (nog) een plaats kan hebben gebeurden de inventarisaties vanuit het oogpunt van mogelijke bosbouw. De inventarisaties voor erfgoedbeheerplan worden apart besproken, met aandacht voor de linken tussen beide.

De inventarisaties moeten leiden tot een goed onderbouwde en geïntegreerde globale visie voor het gehele domein. De uit te voeren maatregelen om de doelstellingen te bereiken, en het subsidiekader dat hiertoe ondersteunend wordt aangereikt, worden dan eveneens uitgewerkt.

2. HISTORISCHE NOTA

Bronnen: Wylleman et al. 1985, website OE, Beschermingsdossier OE, Vermoelen J. 1863, historisch kaartmateriaal (via Cartesius.be, Geopunt.be),

2.1 Zeer beknopte geschiedenis

Het Boutersemhof dankt zijn naam aan de machtige en rijke familie van Boutersem. Hendrik IV van Boutersem wordt reeds in 1270 vermeld als heer van Zandhoven. Het huidige hof was toen een omwaterde hoeve, die later verbouwd werd tot buitenplaats. In 1692 wordt Boutersem vermeld als Hof van Plaisantie in handen van de Baron van Hovorst, de Villegas, die ook cijsheer was. Het hof wordt dan als volgt beschreven:

Item een speelhoff genoempt het hoff van Boutersem gestaen en geleghen tot Santhoven voorschreven nieuwt gebouwt met sijne kamers, kelders, twee stagien hoogh, ende een schaliedack, rontsom bewaert ende begraeven met eenen schoonen hoff verciert met alle soorten fruytenboom met eenen groote weyde gracht, visscherije ende nieuw optreckende brugge.

In 1709 wordt Everardus van Canaert als cijsheer van het hof vernoemd. De heerlijkheid met het cijsrecht werd in 1760 verkocht aan Régine-Thérèse Mols, echtgenote van Jean de Lumay dit Pletincx. Later kwam het goed in handen van Louis Vercruysse die het ter beschikking stelde van Louis Donche (1809), en verder bij Josephus Cornelis Vermoelen (1842), om tot slot vanaf 1888 in eigendom te komen bij de familie van de huidige eigenaars, de families Vrancken en de Strycker.

2.2 Evolutie van het domein in kaarten

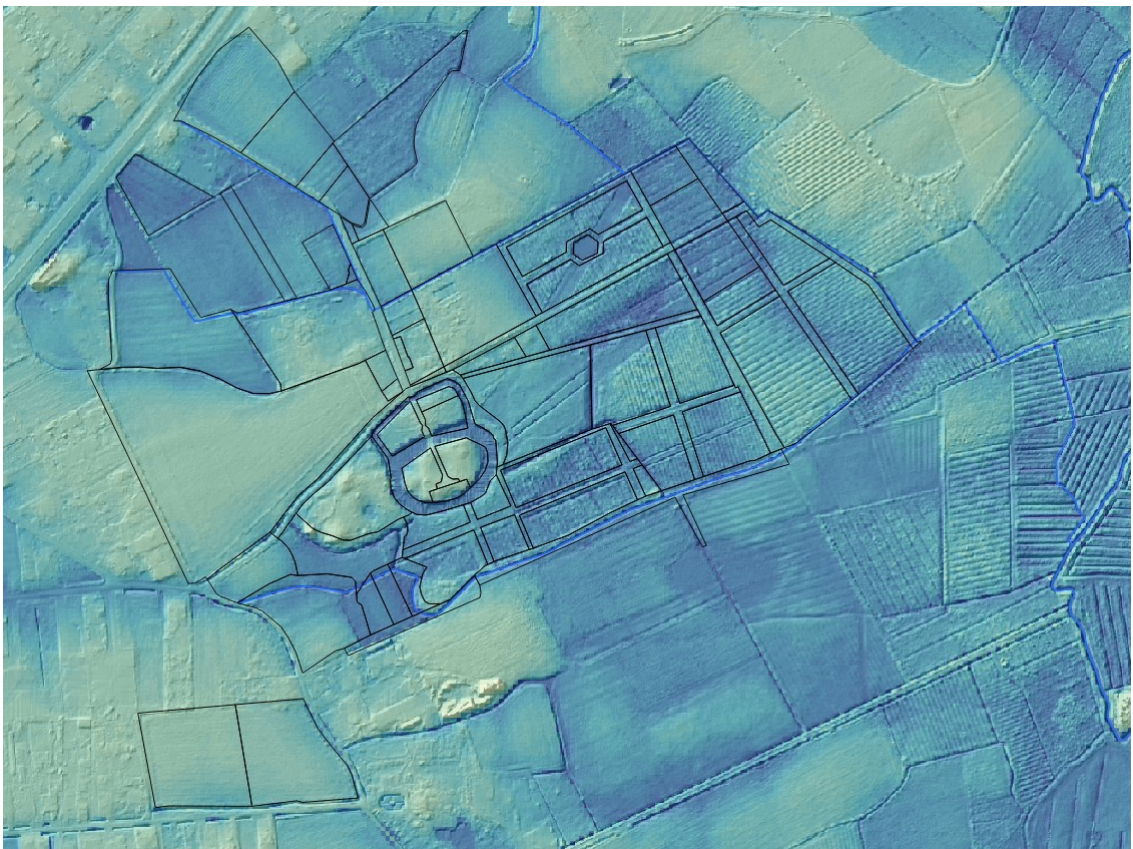
2.2.1 Landschappelijke opbouw

Zoals bij zoveel historische kasteeldomeinen waar de aanwezigheid van een hoge grondwaterstand of de toevoer van water een belangrijke rol speelt voor de waterhuishouding van de hofgracht, werd ook het Boutersemhof (of de omwalde hoeve die aan het hof voorafging) aangelegd op de rand van een beekvallei, op de overgang van de natte vallei naar hogere en drogere gronden.

Zoals uit het Digitale Terreinmodel (DTM) en de kaart met de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) te zien is, ligt het kasteeldomein op de rand van een iets hoger gelegen rug in een brede zink van natte tot zeer natte gronden (drainageklassen e en f, oftewel zeer natte bodems met grondwater jaarrond op beperkte diepte onder maaiveld). De gronden die bij de uitgraving van de hofgracht beschikbaar kwamen, werden naar alle waarschijnlijkheid gebruikt om het terrein waar de hoeve gebouwd zou worden nog wat op te hogen en droger te maken.

Figuur: digitaal terreinmodel (bron: Geopunt). Hoe donkerder groen, hoe hoger gelegen het terrein.

Figuur: GHG (bron: Ecoplan). Hoe donkerder blauw, hoe hoger de gemiddeld hoogste grondwaterstand t.o.v. maaiveld

2.2.2 Historische kaarten

Een figuratieve kaart van 1742 (in bezit bij de eigenaars, en opgenomen in Wylleman et al. 1985) toont het kasteel binnen de achtvormige omgrachting met strakke parterres vóór het kasteel en bomen (mogelijk een boomgaard) in het noordelijke deel binnen de gracht. In dit gedeelte worden ook twee gebouwtjes gesitueerd, waarvan één benaderend op de locatie van het huidige westelijke dienstgebouw.

Figuratieve kaart van 1742. Zoals hier weergegeven is de kaart op het zuidwesten georiënteerd

Ten westen en ten zuiden van het kasteel is geen bos aanwezig. (Achteraf werden hier met potlood notities aan de kaart toegevoegd. In het westelijke deel (n°5 op de kaart) staat geschreven: 'Engelschen Hof', verwijzend naar het aangelegde parkkarakter van dit gedeelte in een latere periode, en ten zuiden (n°3) staat vermoedelijk 'Donche. Dit is nu bosch gelijk hier nevens'. Donche verwijst waarschijnlijk naar de eerwaarde priester van die naam, die het domein bewoonde in het begin van de 19^e eeuw).

Naast het kasteel is ook hoeve nr. 13 ingetekend, met aansluitend een boomgaard, en ter hoogte van nr. 14 bevindt zich ook een verwijzing naar een gebouw of schuur. Tegenover de ingang naar het kasteel is ook een gebouw (schuur) aangegeven, net als aan de Bruggestraat (vroegere Groenstraat) ten westen van het kasteel. De Boutersemdreef is noordwaarts ingetekend tot waar de baan nu westelijk knikt. Bomenrijen en dreven zijn sterk aanwezig in het landschap (voor zover ingekleurd), zo ook een dreef ten noordoosten van het kasteel.

Op de Ferrariskaart (en de voorbereidende kaart daarvan¹) valt vooral de landschappelijke inrichting rond het Boutersemhof ("Château de Boutersom") sterk op. Ten zuiden van het kasteel is, binnen een tweede ruime omgrachting, een parkbos aanwezig, in de vorm van een sterbos en een aansluitend gedeelte met ganzenvoet, dat vanuit het kasteel via een brug over de hofgracht toegankelijk is. In het landschap ten zuiden daarvan zijn opvallend veel dreven en dubbele bomenrijen aanwezig.

¹ Österreichische Niederlande (1764–1771) - First Military Survey op mapire.eu

Ten noordoosten van het kasteel is een tweede parkaanleg in stervorm aanwezig met een duidelijke centrale rotonde (op de plaats van de huidige poel in de vista). Het verschil in inkleuring van de delen tussen de stralen van de ster suggereert de aanwezigheid van een moestuin of bloementuin. Enkel aan de oostzijde is er invulling met bos. In de vallei van de 'Pullesche beek' bestaat het merendeel van de gronden uit moerassige graslanden. Bos is er verspreid aanwezig (niet toevallig vooral op de iets hogere en drogere bodems).

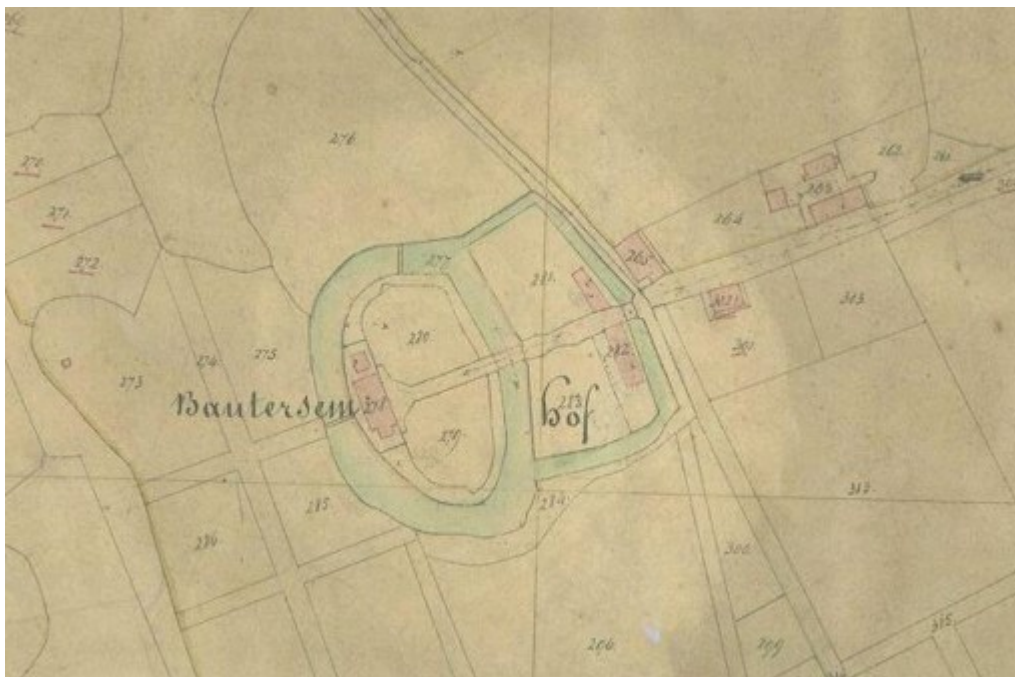

Beide dienstwoningen en beide hoeves zijn prominent aanwezig op de Ferrariskaart. De noordwaarts lopende Boutersemndreef loopt dood in een bosje. Een directe connectie met de dorpskom van Zandhoven bestaat nog niet.

Op de kaart van het primitief kadaster (ca. 1830) zijn twee bijkomende smalle bruggen ingetekend over de hofgracht, één direct aansluitend bij het kasteel naar het zuidelijke bos, en één aan de westzijde. Het sterbos ten zuiden van het kasteel is niet meer als dusdanig herkenbaar, op deze kaart komt voor het eerst de strakke indeling van het bos met dreven in rechthoekvorm naar voor, die ook op de latere kaarten zo herkenbaar is. De centrale dreven van de stervorm zijn wel behouden. Van de ganzenvoet zijn de schuine dreven niet meer aanwezig, maar werden de horizontale en verticale assen wel behouden.

Ook de stervorm ten noordoosten van het kasteel is verdwenen. De buitendreven en de centrale zuidwest-noordoost lopende dreef zijn hier wel behouden, met als centraal middenpunt een vijver.

Opvallend is verder ook de vermelding van het toponiem 'De Sterre', als verwijzing naar één of beide stervormige parkstructuren. De Sterrebeek, die in een boog ten noorden en ten oosten van het domein loopt, heeft er waarschijnlijk ook haar naam aan te danken.

Naast de hoeves en de dienstgebouwen is ook de schuur aan de inkom van het hof aanwezig, op de volledige breedte van het huidige perceel met boomgaard. De schuur had een eigen kadastraal nummer. Bij hoeve nr. 14 zijn verschillende bijgebouwen ingetekend. Het is opvallend dat de kadastrale indeling van de rest van het domein sinds die periode amper is gewijzigd. De Boutersemdreef stopt op het primitief kadaster op de oever van deze beek.

Poortgebouw en voormalige Kempense schuur (foto 1899, familie Ryelandt)

Op de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) wordt de verbinding tussen het kasteel en de dorpskom wel een feit. Buurtweg 24 volgt als voorloper van de Boutersemdreef een stukje de oever van de Sterrebeek alvorens over te steken en op de kerk af te gaan.

Op de kaart van Vandermaelen (1846-1854) lijkt de smalle brug over de hofgracht aan de zuidzijde van het kasteel te zijn verstevigd, en blijken de dreven in het landschap meer naar het zuiden van het Boutersemhof verdwenen te zijn.

De kaarten van het Militair Geografisch Instituut van de tweede helft van de 19^e eeuw en de eerste helft van de 20^e eeuw tonen een duidelijke verbinding tussen het kasteel en het parkbos ten zuiden en ten westen. Op de kaart van 1865 zijn de bruggen stevig ingetekend, en is ook de parkachtige aanleg van de 'Engelse tuin' aan de westzijde te zien, met rondgang. Op de kaart van 1929 is daar ook de aangelegde heuvel te zien, maar lijkt de westelijke brug over de hofgracht verdwenen. Uit deze periode stamt ook de rondgang (in kassei) in het parkgedeelte voor het kasteel.

Boutersemhof op de kaarten van het MGI van 1893 (links) en 1929 (rechts), met in 1893 3 bruggen over de hofgracht en een soort kade aan de oostelijke zijde van het noordelijke 'eiland', en in 1929 nog steeds een verbinding over de hofgracht tussen het kasteel en het park ten zuiden, maar niet meer ten westen.

Vanaf de tweede helft van de 20^e eeuw bepaalt de aanleg van de gewestweg in belangrijke mate het zicht en de relatie naar de dorpskom.

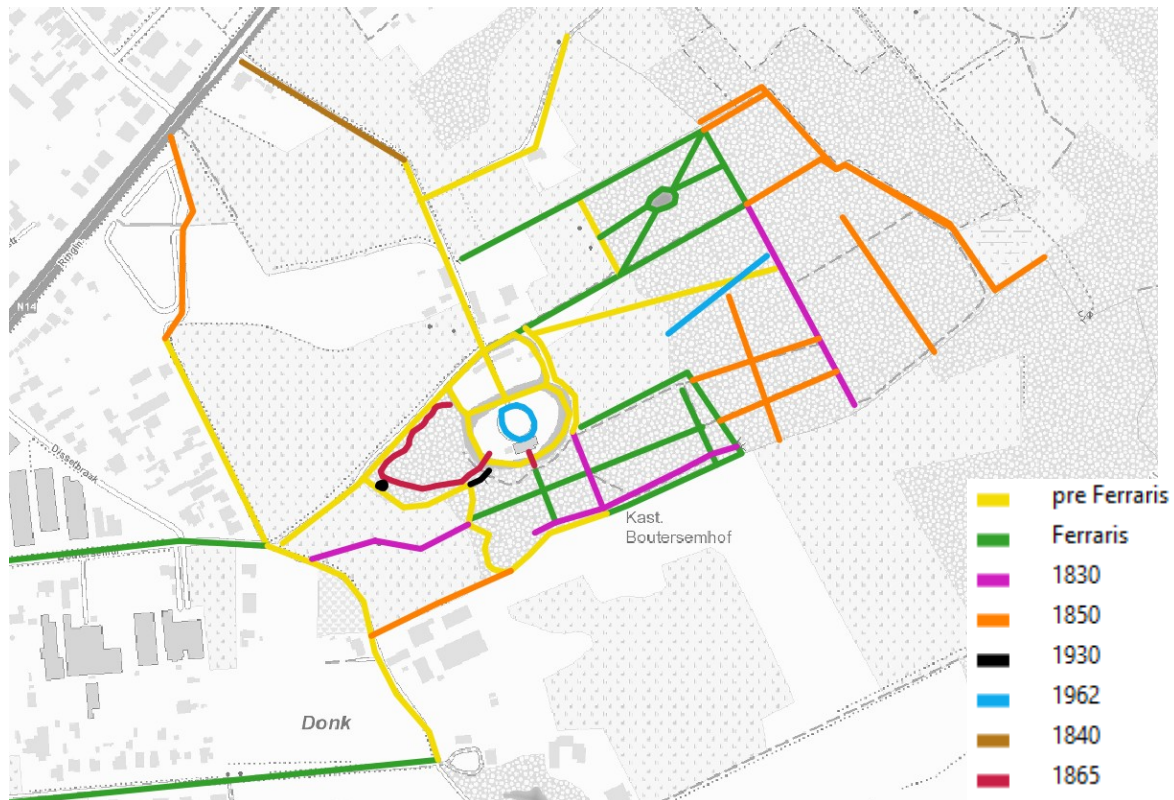
In 1962 verschijnt de zuidelijke vista voor het eerst duidelijk herkenbaar op kaart, daarvoor werd er steevast bos ingetekend. Bestand 2a is op dat moment ook niet bebost. Ook op de kaarten van 1971 en 1984 is dit bestand nog open, en is het Boutersemhof (ten onrechte) aangegeven als 'Natuurreservaat'. De natuurvereniging De Wielewaal had toen enkel toelating van de eigenaar om nestkasten te plaatsen in het bos en vogels te spotten.

De verharding van de Boutersemdreef en van de Bruggestraat dateert volgens deze kaarten uit deze periode.

Hoeve nr 14 langs de Boutersemdreef, in 1899 nog onverhard en met opgesnoeide bomen (beuk?) waar nu de taxussen staan.
(foto 1899, familie Ryelandt)

De historische landschappelijke elementen die grotendeels ook vandaag nog aanwezig zijn worden samenvattend gesitueerd op onderstaande figuur.

3. BEHEERINDELING

De beheerindeling werd opgemaakt op basis van volgende criteria:

Criterion 1	Gegevens van kaartlagen: - bestandskaart uitgebreid bosbeheerplan - Kadasterkaart - BWK-Habitatkaart - Landschappelijke indeling agrarisch gebied en KLE - Kaartlaag gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) - Topografische kaart: indeling open/gesloten; grachten - Orthofoto: idem
Criterion 2	Pragmatische grenzen: wegen, grachten enz.

Bij de bestandsnummering worden volgende codes gebruikt:

B	Bos: terreingedeelte met opgaande begroeiing die ook juridisch onder bos valt. Daarin kunnen open plekken vallen tot max. 3 ha groot indien zij effectief tot het boshabitat gerekend kunnen worden.
P	(Kasteel)park of tuin: terreingedeelte aansluitend bij het kasteel of de hoeves of deel uitmakend van een (historisch) parkgedeelte
LB	Landbouw: open terreingedeelte waarin productie de belangrijkste doelstelling is (i.c. verpachte gronden)
W	Woning / gebouw

Onderstaande tabel en de bijhorende kaart geeft de indeling van de beheerpercelen, met aangeven van de oppervlakte en het hoofdtype. Waar relevant wordt ook de verwijzing naar de bestandsindeling van het uitgebreide bosbeheerplan 2010-2030², de ligging in SBZ en de aanwezigheid van Natura 2000 habitats weergegeven. Ook de ligging in een bescherming met betrekking tot erfgoed wordt gegeven.

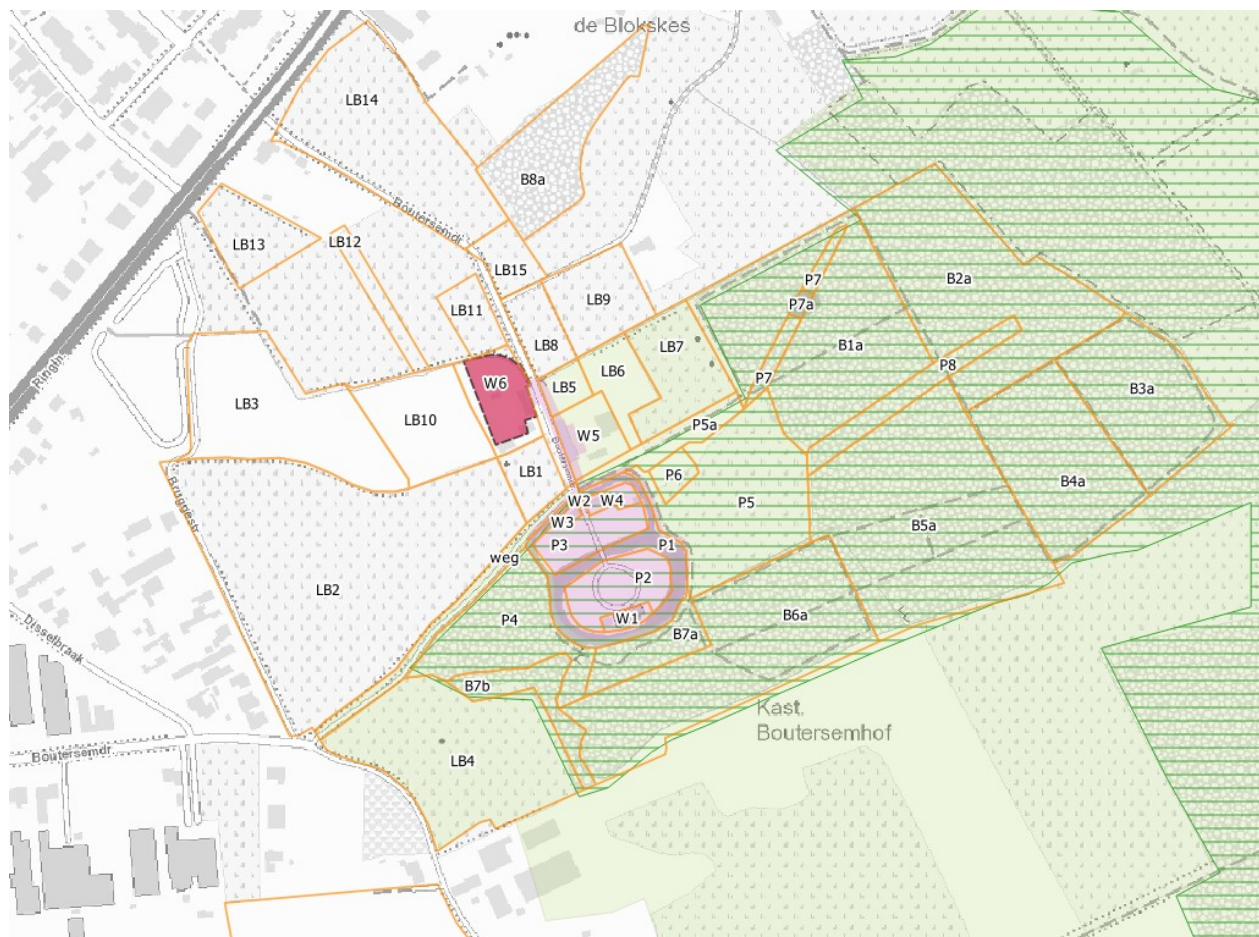
---

² het UBP voor het domein Boutersemhof heeft betrekking op het merendeel van de beboste percelen. Dit beheerplan omvat ook de niet beboste gedeeltes van de eigendom. Door de integratie van het erfgoedgedeelte werd de beheerindeling van het UBP ook beperkt aangepast aan de indeling volgens de historische context.

Beheer eenheid	Hoofdtype	Erfgoed	SBZ	Habitat / BWK	bestand UBP	Oppervlakte (m²)
B1a	bos	BCLB	+	9120/91E0	1a	20.517
B2a	bos	BCLB	+	91E0	2a	19.507
B3a	bos	BCLB	+	9160	3a	10.921
B4a	bos	BCLB	+	9120	4a	12.910
B5a	bos	BCLB	+	9120	5a	25.562
B6a	bos	BCLB	+	9120	6a	20.275
B7a	bos	BCLB	+	9120	7a	3.307
B8a	bos			n+gml	8a	8.475
P1	hofgracht	BCLB	+	kpk/aer°		4.815
P2	park binnen gracht	BCLB	+	kpk		3.687
P3	park binnen gracht	BCLB	+	kpk		2.829
P4	parkbos	BCLB	+	kpk / 9120		8.195
P5	park	BCLB	+	hp+		13.217
P5a	dreef	BCLB	+	kpk	1a	2.547
P6	oud tennisveld	BCLB	+	kpk		1.000
P7	vista / grasland	BCLB	+	rbbhc	1b	1.376
P7a	vista / poel	BCLB	+	3150	1b	244
P8	vista / grasland	BCLB	+	rbbhc	2b	3.397
W1	kasteel	BDB	+	kpk		587**
W2	poortgebouw	BDB	+	kpk		49**
W3	bijgebouw west	BDB	+	kpk		182**
W4	bijgebouw oost	BDB	+	kpk		688**
W5	hoeve + stallingen	BDB+BCLB		ur		2.668
W6	hoeve + stallingen en tuin	BM		ur		10.960
LB1	boomgaard			kj°		2.198
LB2	grasland			hp+kbq		38.816
LB3	grasland			hp		13.823
LB4	grasland	BCLB		hp*+kbq+kbt°		17.074
LB5	Samentuin	BCLB		ur		1.245
LB6	erf	BCLB		ur		2.927
LB7	grasland	BCLB		hp*		5.750
LB8	grasland			hp*+khcr		2.616
LB9	grasland			hp		4.964
LB10	grasland			kj+khgml		7.627
LB11	grasland			hp*+kh(qa)+kbfr		2.093
LB12	deel van grasland			hp*+kh(qa)+kbfr		1.755
LB13	grasland			hp*+kh(qa)+kbfr		4.217
LB14	akker			hx		16.270
LB15	grasland			hp		2.129
LB16	akker			bs +k(hp*)		20.817
weg	Boutersemdreef verhard	BCLB		weg		3.000
						320.777

Tabel: beheerindeling (kaart I.1). **oppervlakte beheereenheden met gebouwen is niet gelijk aan de bebouwde oppervlakte.
 Legende Erfgoed: BDB = Beschermd dorpsgezicht Boutersehmiof, BM = beschermd monument (hoeve nr. 14) ; BCLB = Beschermd cultuurhistorisch landschap Binnenbos

Figuur: situering van de bestanden ten aanzien van de bescherming voor erfgoed en natuur. Legende Erfgoed: lichtgroen Beschermd cultuurhistorisch landschap Binnenbos; roze: beschermd dorpsgezicht Boutersehmiof; rood: Beschermd monument. Natuur: groene arcering: SBZ.

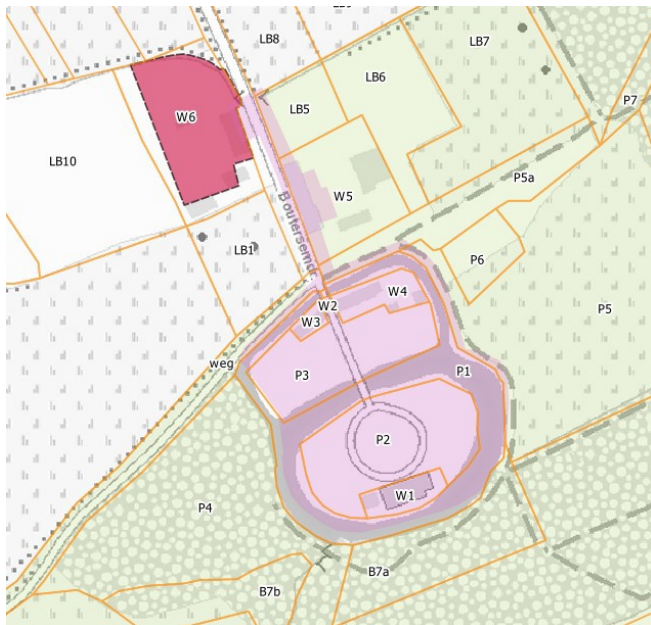
4. INVENTARISATIES

4.1 Erfgoed

Bij de inventarisatie worden de relevante erfgoedelementen besproken, zowel inzake het beschermde dorpsgezicht Boutersemschloot, als inzake het beschermde monument hoeve Boutersemdreef nr 14, als met betrekking tot het beschermde cultuurhistorische landschap van het Binnenbos. De actuele toestand, het gebruik en eventuele knelpunten worden besproken.

4.1.1 Beschermde dorpsgezicht Boutersemschloot en omgeving

Het beschermde dorpsgezicht omvat het kasteeldomein binnen, en inclusief, de hofgracht, de dienstgebouwen en het poortgebouw, alsook de Boutersemdreef noordwaarts tot aan de hoeve nr. 14. Het hoofdgebouw van hoeve nr 13 behoort eveneens tot het beschermde dorpsgezicht. Hoeve nr. 14 valt niet binnen de afbakening als dorpsgezicht maar geniet een aparte bescherming als monument (zie 4.1.2).

Figuur: situering van de beheereenheden t.o.v. het dorpsgezicht (roze), het monument (rood) en het cultuurhistorische landschap (groen).

4.1.1.1 Kasteel Boutersemschloot

Bestand: W1

Wat: Het kasteel is een landhuis op rechthoekig grondplan, met oorspronkelijk vier (gelijkvloers) en vijf (verdieping) traveeën en twee bouwlagen onder leien schilddak (nok parallel aan de straat) waarop een dakruitertje met (brand)klok en 2 + 2 dakkapellen met siertop. In 1845 werd aan weerszijden van het gebouw een aanbouw van één + één travee gerealiseerd, onder gescheiden haakse schilddaken.

Het gebouw is opgetrokken uit bakstenen lijstgevels, ontleisterd in 1967, op een natuurstenen plint. In de verankerde noordelijke voorgevel bevinden zich kettingwerk en speklagen uit Balegemse steen, steigergaten en hoekblokken; laatstgenoemde tussen eerste en tweede, zesde en zevende travee. Rechthoekige witbeluikte hoge kruisvensters, met

hardstenen latei en dorpel, en een koeienoog in de westelijke zijgevel. De rechthoekige deur heeft een sierlijke bovenwaaier in een hardstenen omlijsting, vierkante sluitsteen en imposten. Aangelegd terras aan de zuidelijke gevel van het kasteel, dat aansluit op de hofgracht.

Aan de westzijde van het kasteel werd, in gelijkaardige stijl, een klein bijgebouw onder leien schilddak opgetrokken, dat ook op de kaart van 1893 (dus na de aanbouw van 1845) al is ingetekend.

Het kasteel is gelegen binnen een acht-vormige omwalling, waardoor het hoofdgebouw door een gracht met brug is gescheiden van de dienstgebouwen (zie ook verder).

Actuele toestand: het hoofdgebouw verkeert in een goed onderhouden toestand. In de oostelijke zijmuur is een scheur aanwezig die doorloopt tot de dakrand.

Gebruik: Het kasteel is in gebruik als private woning.

Knelpunten:

- dakwerk te renoveren en te isoleren
- scheur in zijmuur op te volgen en te herstellen
- schrijnwerk aan te passen aan isolatie- en comfortvereisten

Foto BML, 1976
neg. nr. 555_{30A}

De scheur in de oostelijke zijgevel loopt helemaal van de grond tot de dakgoot.

4.1.1.2 Poortgebouw en brug

Bestand: W2

Wat: De toegang tot het kasteel loopt via een 19^e eeuwse poortgebouw (gebouwd ter vervanging van een ophaalbrug die nog in 1692 vermeld werd als '*optreckende brugge*') dat bestaat uit een bakstenen brug en bakstenen rondboogdoorgang met sluitsteen en imposten, en een spits torentje met leien dak aan de westzijde. Het poortgebouw sluit aan op de dienstgebouwen aan weerszijden. In de doorgang is een smeedijzeren hekwerk aanwezig.

De brugzijden (rondbogen met sluitsteen) hebben dekstenen uit hardsteen, die onderling verankerd zijn door smeedijzeren verbindingen. Bestrating in kassei. Buiten de omwalling staat aan beide zijden van de brug een hoogstammige beuk (oost 275 cm omtrek, west 245 cm).

Actuele toestand: goed.

Gebruik: Enige toegang tot het kasteel en de dienstgebouwen

Knelpunten:

- de bakstenen brugmuurtjes vertonen scheuren
  - de kasseien zijn verzakt
  - de beuk aan de westzijde heeft sterke schade en holtevorming, en eerder slechte conditie.
- Om eventuele valschade door deze boom te vermijden moet worden ingegrepen in de kroon, waardoor het gevaar gereduceerd wordt en de boom mogelijk behouden kan blijven als veteranboom, of moet hij verwijderd (en eventueel vervangen) worden.

4.1.1.3 Dienstgebouwen

Bestanden: W3 (garage), W4 (conciërgegebouw)

Wat: de dienstgebouwen zijn reeds aanwezig in de 18^e eeuw. Beschilderde gebouwen onder afgewolfd zadeldak (Vlaamse pannen in gemengde kleuren, nok parallel aan de straat), rechthoekige en getoogde muuropeningen, aan de kasteelzijde beluikt. Het oostelijke gebouw heeft een aanbouw voor bewaring van brandhout. In het westelijke gebouw is de poort in de oostelijke gevel vernieuwd.

De opvallende rode kleur van de gebouwen (en ook van de beide hoeves) werd aangebracht ten tijde van Mevr. de Strycker, de grootmoeder van de huidige eigenaresse.

Actuele toestand buitenzijde: goed.

Gebruik: W3 in gebruik als opslagruimte en garage, W4 wordt verhuurd als particuliere woning.

Knelpunten:

- beperkte schade aan de muren (ontbrekende stenen enz.)

Westelijk gebouw (W3, garage):

Oostelijk gebouw (W4, conciërgegebouw):

4.1.1.4 Hofgracht en brug

Bestand: P1

Wat: de achthoekige hofgracht is één van de meest kenmerkende en oudste elementen van het domein, die in belangrijke mate mee het karakter bepaalt. De oevers zijn verstevigd met houten betuining. Waterplanten zijn eerder beperkt aanwezig (vnl. gele plomp). Oeverplanten zijn lokaal goed vertegenwoordigd. Van de brug die weleer aan de westzijde over de gracht liep zijn nog fundamenteën aanwezig.

De centraal gelegen brug die de verbinding maakt tussen beide eilanden is een dubbele boogbrug opgetrokken uit baksteen, met baksteen bestrating, hardstenen boordsteen en smeedijzeren leuning.

Actuele toestand: de hofgracht verkeert in een goed onderhouden toestand. Er zijn geen gegevens over eventuele slibophoping. De houten betuining is in niet overal nog in goede staat.

De bestrating van de brug ligt schots en scheef en dient gerenoveerd, sommige boordstenen vertonen breuken.

Gebruik: privaat gebruik

Knelpunten:

- ontbreken van verbinding tussen het kasteel en de parkzone buiten de omwalling ('Engelse hof'): opnieuw te maken brug op historische locatie met hergebruik (indien mogelijk) van de funderingen
- bestrating en boordstenen van de brug in het midden van de hofgracht (actueel enige toegang tot het kasteel) te renoveren, rest in detail na te zien
- betuining te renoveren

4.1.1.5 Kasteelpark (binnen omwalling)

Bestanden: P2, P3

Wat: In P2 zijn een monumentale beuk (omtrek op borsthoogte 395 cm), ceder (453 cm, met laag vertakkende zware zijtak 120cm) en plataan (443 cm) opmerkelijke elementen van de parkaanleg. De rondgang heeft een kasseibestrating, die voor het kasteel in een ander patroon gelegd is.

In P3 is een solitaire zomereik aanwezig (omtrek 292 cm). In dit gedeelte staan verschillende fruitbomen, en een taxus die in topiary gesnoeid is. Hier is naast de toegangsweg (in kasseibestrating) ook een parking aangelegd voor enkele auto's, geïntegreerd in het geheel.

Actuele toestand: de conditie van de solitaire bomen is goed. De kasseibestrating van de rondgang is beperkt verzakt.

Gebruik: het park wordt gebruikt als particuliere tuin en park met boomgaard op het noordelijke eiland.

4.1.1.6 Hoeve Boutersemdreef nr. 13

Bestand: W5

Wat: Hoeve in actief gebruik van vier traveeën onder zadeldak (mechanische pannen, nok parallel aan de straat) met aan noordzijde aansluitende lagere stallen, te dateren 18^e eeuw (mogelijk voor 1742). Bakstenen gebouw met rechthoekige muuropeningen, witbeluikte vensters, lage voordeur met rechthoekig bovenlicht. In de zuidelijke kopse gevel gelijkaardige deur en rechthoekige openingen. Stalling met rechthoekige houten poorten.

Het gebouw is in de tweede helft van de 20^e eeuw een tijdje in gebruik geweest door de natuurvereniging De Wielewaal (de 'Wielewaalhoeve'), die een belangrijk deel van de gronden van het Boutersehof als natuurreservaat beheerde. Op het erf staan bijkomende stalling en open afdak.

Actuele toestand: volledig te renoveren

Gebruik: agrarisch gebruik, sinds 1955 verpacht.

Knelpunten:

- beschadigingen aan de poorten en de muren van de stalling
- schrijnwerk en dak te renoveren
- de zuidelijke kopse gevel is overwoekerd
- het erf is verwaarloosd, en volgestouwd met rommel en afgedankte zaken
- bijkomende stalling en open afdak in slechte staat.

(foto BML 1986)

4.1.1.7 Boutersemdreef

Bestand: /

Wat: In het korte stukje Boutersemdreef dat binnen de bescherming valt, zijn 2 landschappelijke elementen aanwezig met erfgoedkarakter, zijnde de geschoren haag ter hoogte van de Barmharttuin, en de haag met daarvoor de koepelvormig gesnoeide taxussen ter hoogte van de boomgaard.

Actuele toestand: hagen goed, taxus met beperkte uitval. Aan weerszijden van de dreef is Japanse duizendknop aanwezig.

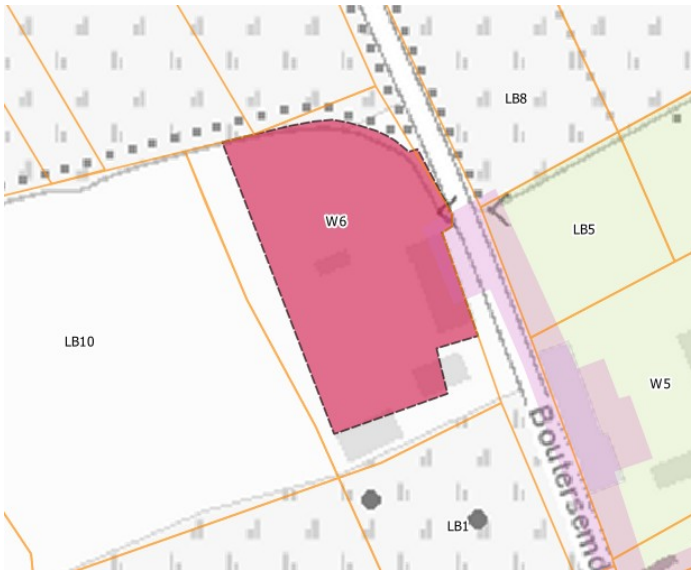
Gebruik: openbare wegenis

Knelpunten:

- de taxussen zijn niet alle nog even florissant

4.1.2 Beschermd monument Boutersemhoeve (Boutersemdreef nr. 14)

Bestand: W6

Wat: De Boutersemhoeve klimt op tot de 18de eeuw: de steile dakhelling en de beluikte vensters met vlakke arduinen dorpels die in het arrondissement voorkomen bij hoeven vanaf de tweede helft van de 18de eeuw, wijzen hierop. Het stallinggedeelte bevatte zoals de meeste 18de eeuwse woonstalhuizen een klein aantal muuropeningen en een rondboogpoort in voor- en achtergevel.

Verankerd bakstenen woonstalhuis van zeven traveeën. Steekboogvormige getraliede en beluikte vensters met arduinen dorpels, in de vierde travee bevindt zich een rechthoekig venster met kleine roedenverdeling in het bovenlicht.

Oostelijke voorgevel met rechthoekig keldervenster in laatste travee. Rechthoekige deuren (oost- en westgevels) onder arduinen latei waarboven steekboogvormig bovenlicht. Ten zuiden aansluitende verankerde stalling met vernieuwde muuropeningen.

Rondomrond bestrating in kassei.

Naast de hoeve een schuur en een karrekot, schuur opgetrokken uit historische balken die gerecupereerd werden van de (afgebroken) schuur tegenover de inkom van het Boutersemdreef.

De begrenzing met de boomgaard (LB1) bestaat uit een hoge geschoren haag.

Het erf achter de hoeve (W6 en LB10) zijn in gebruik als tuin.

Actuele toestand: gerenoveerd gebouw voor bewoning, dak nog verder te renoveren.

Gebruik: in gebruik als private woning.

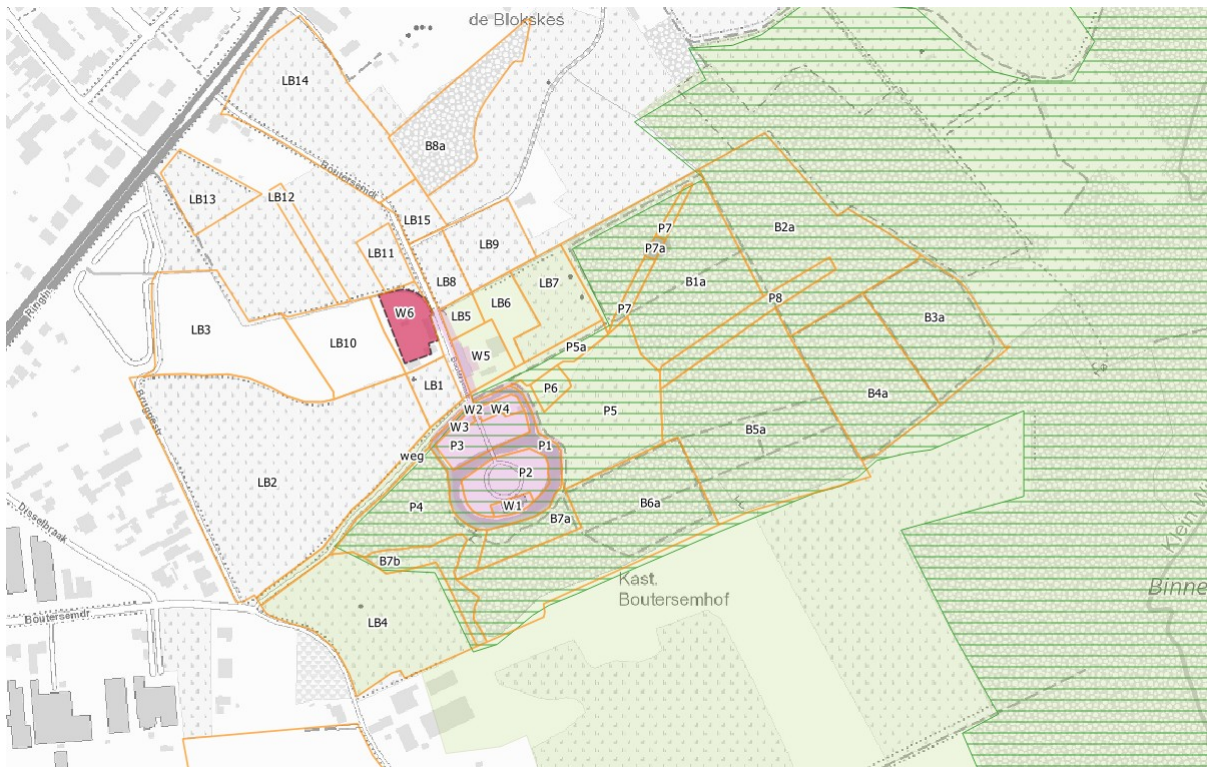

4.1.3 Beschermd cultuurhistorisch landschap Het Binnenbos en omgeving

4.1.3.1 Parkgedeelte kasteel Boutersemhof buiten omwalling

Bestanden: P4, P5, P5a, P6, P7, P7a, P8, B1a, B2a, B3a, B4a, B5a, B6a, B7a, B7b, LB4

Wat: De parkaanleg rond het kasteel werd niet beperkt tot het binnengrachtse domein, maar de omgeving maakte er ook deel van uit. Zoals aangegeven bij de historische nota was er gedurende meer dan 100 jaar ook een directe verbinding tussen het kasteel en park buiten de hofgracht door 2 bruggen over de gracht.

Aan de zuid- en zuidoostzijde van het kasteel (B7a, B7b, B6a, B5a) was er al vroeg een strakke geometrische indeling, eerst als sterbos en later via de aanleg van het rechthoekige drevenpatroon dat aansloot op de zichtas vanuit het kasteel. Het drevenpatroon van begin 19^e eeuw is bewaard. De Boutersemloop die op de zuidelijke rand van het domein loopt is een restant van de hofgracht rond het sterbos dat op Ferraris is ingetekend. De volledige loop van die hofgracht rond het sterbos annex ganzenvoet is nog aanwezig. Ook een van de (verdwenen) assen van de ganzenvoet, en een van de (verdwenen) schuine assen van het sterbos zijn nog op het DTM herkenbaar (zie detail).

Ook ten oosten en noordoosten van het kasteel werden parkelementen aangelegd. Van de stervorm is de poel in het middenpunt bewaard, en werd de schuine ZW-NO lopende as in stand gehouden als vista vanuit het kasteel. Ook van de dreefstructuur rondom en naar dit sterbos zijn belangrijke delen bewaard.

De zuidelijke zichtas (P8) dateert van recentere datum (na WOII), net als het tennisveld in P6. Aan de westzijde (bestand P4) gebeurde in de 19^e eeuw een landschapsinrichting in Engelse landschapsstijl ('Engelschen hof'), met rondgang inclusief sierbrugje, aangelegde heuvel en

ronde poel en verschillende opmerkelijke parkbomen (o.a. meerstammige monumentale Liriodendron, zware hemelboom (recent gevallen), Amerikaanse eik, beuk, taxus enz.).

Er zijn ook verschillende sierelementen aanwezig, waaronder bakstenen zuilen op (voormalige) toegangen naar het kasteel (in LB4 en in B7a), en een geschilderd ijzeren boogbrugje (P4).

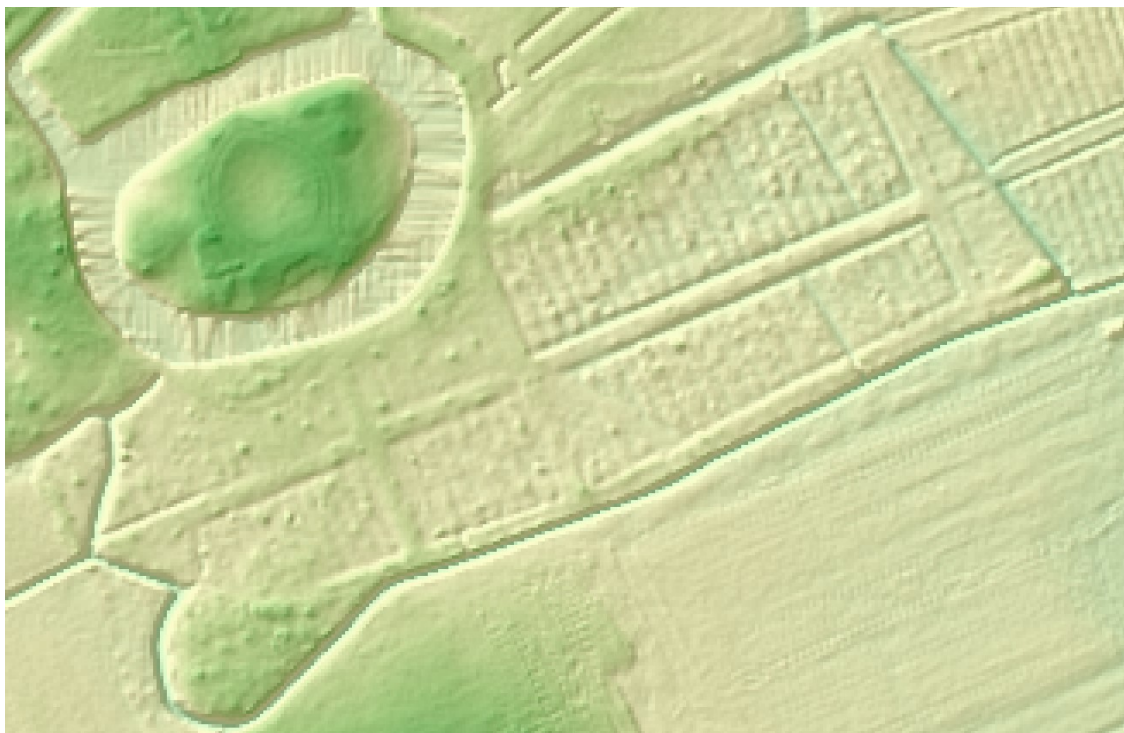
Actuele toestand: Zowel ten westen (P4) als ten zuiden (B7a, B7b) en ten oosten (P5) van het kasteel wordt door de eigenaars het parkkarakter in ere gehouden door het verwijderen van overtallige rododendrons en de aanplant van solitaire bomen en struiken die passen in de parkstructuur, zowel inheems als uitheems (bv. groepje *Taxodium distichum* B7a). In LB4 werd een lindendreef aangeplant, gericht op het kasteel.

De dreven en de grachtenstructuur worden goed onderhouden, en veel dreefbomen en/of dreefsegmenten werden in de laatste decennia al ingeboet of vervangen (bv. jonge Liriodendron dreef in de zichtas vanuit het kasteel naar het zuiden in B7a). Tengevolge de klimatologische veranderingen zijn belangrijke delen van de dreven (vnl. de beukendreven) versneld in een slechte tot zeer slechte toestand geraakt. Vervanging is aangewezen.

Gebruik: hoofdzakelijk privaat gebruik, occasioneel ten dele opgesteld.

Knelpunten:

- sterke uitval van de dreefbomen (m.n. beuk). Onderstaande figuur geeft de mate weer waarin de conditie van de dreefbomen werd beoordeeld na de zomer van 2020. Dreven met beuk hebben veel vaker last van uitval en slechte gezondheidstoestand van minstens een deel van de bomen.
- ingeboete dreefbomen van eik in de dreven in bosverband hebben soms te weinig licht
- rododendron is lokaal sterk uitgebreid in de struiklaag
- de lindendreef in LB4 heeft maar deels gepakt
- de afzonderlijke sierelementen die bewaard zijn (inkomzuilen, sierbrugje) staan wat verloren
- het tennisveld is niet meer functioneel en verwaarloosd
- er is nood en gebrek aan opslagruimte voor stalling van het beheermateriaal (tractoren, gator, hakselaar, klepelmaaier, zitmaaier, aanhangwagens, kliefmachine enz.) en voor beheerproducten (bv. planken gemaakt van gevallen bomen) dat nu noodgedwongen allemaal buiten is opgesteld

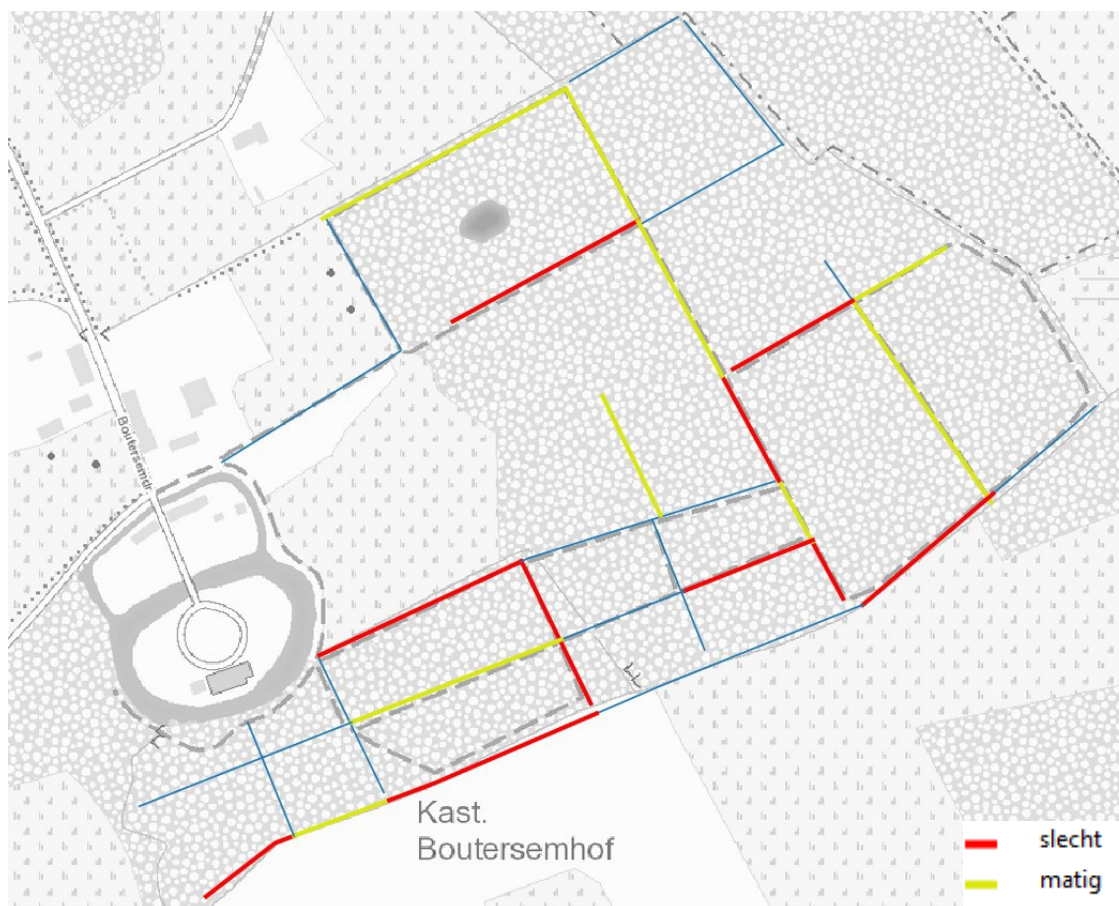

Detail van het DTM ter hoogte van het voormalige sterbos annex ganzenvoet ten zuiden van het kasteel. De volledige omgrachting is nog fysiek aanwezig, en enkele assen van de voormalige bosstructuur zijn nog herkenbaar. Ook de rabatten in het bos zijn duidelijk herkenbaar.

Dreven in het park en bosgedeelte, met aangeven van de boomsoort.

Dreven in het park en bosgedeelte, met aangeven van de conditie. 'Slecht' geeft aan dat minstens verschillende bomen van het segment in een slechte toestand verkeren.

gegraven poel in P4

jonge dreef van Liriodendron in de zuidelijke zichtas (P7a)

Bakstenen inkomzuil met hardstenen deksteen in begraasd weiland in LB4

Gelijkaardige zuil met hardstenen siervaas bovenop, staat in de zuidelijke zichtas vanuit het kasteel (B6a)

Sierbruggetje, ietwat verloren in het parkbos (B7b)

aanplant van dreef van jonge linde in LB4

Vista naar het kasteel (achteraan) met centrale poel (P7, P7a)

De dreven en bospaden worden gemaaid

Voormalig tennisveld met houten kot en buitenopslag van materiaal in P6

Stalling van beheermateriaal en beheerproducten in de rand van het bos (P5)

4.1.3.1 Landbouwlandschap

De bestanden LB4, LB5 (samentuin), LB6, LB7 en W5 vallen als percelen met een agrarisch gebruik (of moestuin) ook binnen de perimeter van het beschermde landschap. De volgende elementen zijn er kenmerkend:

Hagen

Bestanden: LB5, W5

Wat: De geschoren gemengde haag langs de Boutersemdreef ter hoogte van de Barmharttuin (LB5) werd reeds eerder beschreven. Op de grens van W5 en P5a is ook een geschoren beukenhaag aanwezig, die de afscherming vormt tussen het boerenerf en het kasteelpark.

Actuele toestand: goed onderhouden

Gebruik: /.

Knelpunten: /

Bomenrijen van zomereik

Bestanden: 'weg', LB2, LB4, LB6, LB7

Wat: rijen van volwassen zomereik op de rand van de percelen, langs de Boutersemdreef ('weg', LB2), Bruggestraat (LB4) en de hoeve nr 13 (LB6, LB7).

Actuele toestand: doorgaans goed.

Gebruik: /.

Knelpunten: beheer van volwassen bomen langs openbare wegenis

Bomenrij van plataan

Bestanden: 'weg', P5a

Wat: bomenrij van Plataan aan de inkom van het Boutersemhof, aan de rand van de boomgaard en op de grens van het erf van hoeve nr 13 en het kasteelpark. Op die laatste plaats is onder de platanen een gesloten geschoren beukenhaag aanwezig (zie ook eerder).

Actuele toestand: doorgaans goed.

Gebruik: /

Knelpunten: beheer van volwassen bomen langs openbare wegenis

4.1.4 Landschapselementen buiten het beschermde erfgoed

4.1.4.1 Kleine landschapselementen

Dreef

Boutersemdreef, noordwaarts

Bestanden: /

Wat: Belangrijke historische dreef en toegangsweg, met bomen aan weerszijden. Het gedeelte tussen het kasteel en de knik in de weg zijn het oudst. De Sterrebeek werd verlegd en kruist de dreef nu ter hoogte van hoeve nr. 14.

Actuele toestand: De dreefbomen zijn beukenbomen die nog niet zo oud zijn, maar grotendeels in slechte tot zeer slechte toestand (vooral aan de oostzijde) met veel uitval.

Gebruik: openbare toegangsweg

Knelpunten: de conditie van de dreefbomen grotendeels slecht tot zeer slecht, in die mate dat de dreef dient vervangen te worden.

Bomenrijen en houtkanten

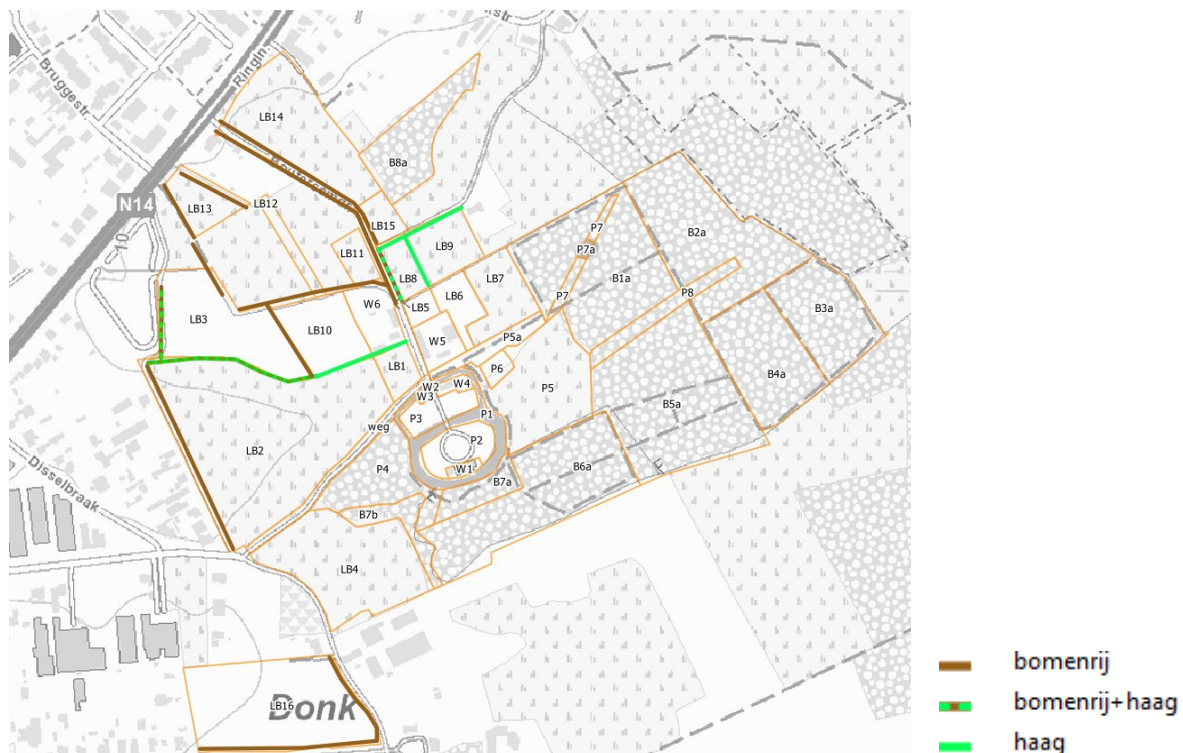
Bestanden: LB1, LB2, LB3, LB8, LB9, LB10, LB11, LB13, LB14, LB15, LB16

Wat: Het landschap rondom het Boutersemdreef is, ook buiten de beschermde gedeelten, nog grotendeels kleinschalig gebleven. Op de perceelsgrenzen komen doorgaans bomenrijen, hagen of houtkanten of gecombineerde types voor. Onderstaande figuur geeft een overzicht van de samenstelling. LB1 bevat een Jonge boomgaard.

Actuele toestand: doorgaans goed. De rijen met populier aan LB16 en LB13 (westzijde) zijn kaprijp en kunnen na kap vervangen worden.

Gebruik:

Knelpunten:

4.1.3.1 Landbouwlandschap

Bestanden: LB1, LB2, LB3, LB8, LB9, LB10, LB11, LB13, LB14, LB15, LB16

Wat: Het kleinschalig landgebruik in de omgeving van het Boutersemhof refereert nog in belangrijke mate naar het ontginningslandschap. De indeling van het landgebruik komt nog grotendeels overeen met de kadastrale percelering.

Actuele toestand: Behoud van kleinschalige percelering is belangrijk. Het behoud van en het respect voor de KLE op de perceelsgrenzen is daarbij ook zeer relevant. Het gebruik in LB2 om de randzone van het grasland onder de kruinen van de bomen af te zetten en niet machinaal te beheren maar te begrazen is een mooi voorbeeld hoe beide gecombineerd kunnen worden.

Gebruik: agrarisch gebruik als akker of grasland.

Knelpunten: In LB14 en LB16 zijn er iets grootschaligere ontwikkelingen.

4.1.4 Archeologie

In de Inventaris Onroerend Erfgoed is het Boutersemhof ook opgenomen als archeologische waarneming (ID 105870).

Er heeft nooit archeologisch onderzoek plaatsgevonden, en er zijn geen vondsten bekend. Wel is er een reële kans dat archeologische resten bewaard zijn.

Dat kunnen elementen zijn die te linken zijn aan het 17de-eeuwse hof van plaisantie, maar ook aan overblijfselen van de laatmiddeleeuwse omgrachte hoeve, waarover nog maar weinig geweten is.

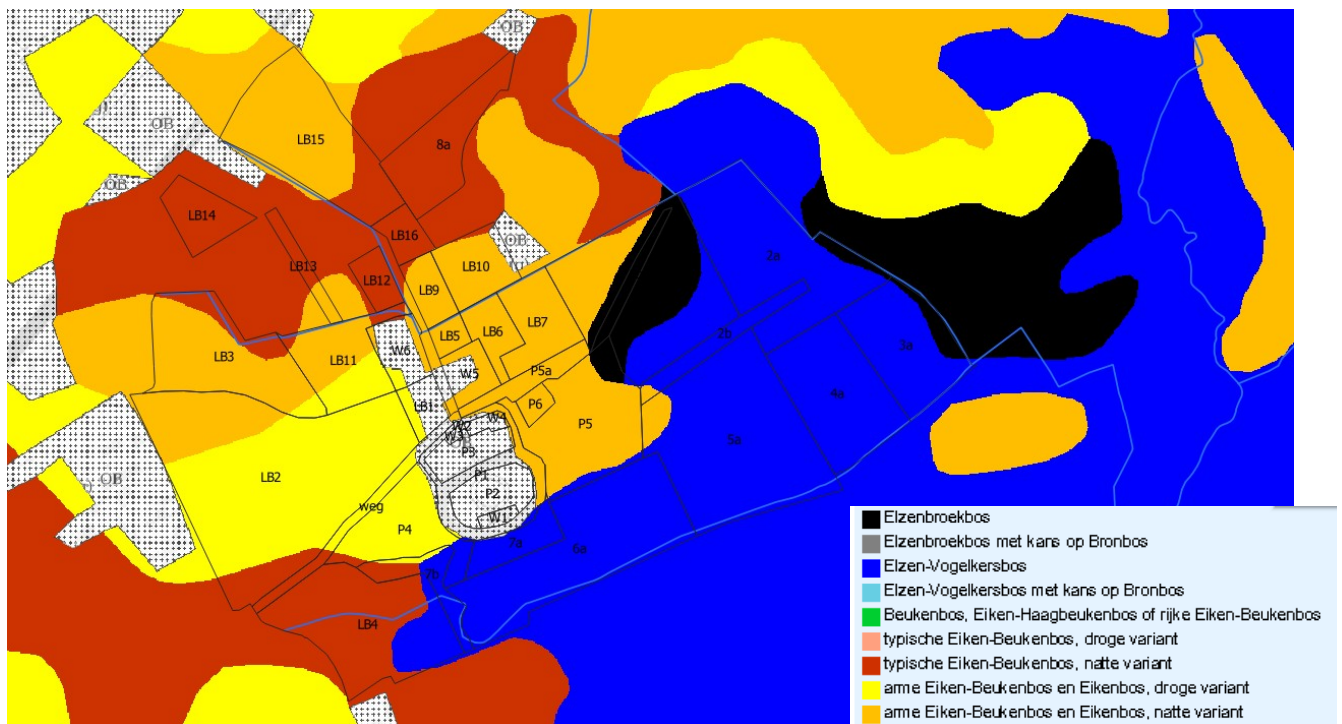
Het archeologisch bodemarchief is een belangrijke (en soms ook de enige) bron van informatie over het ontstaan en de vroegste geschiedenis van de site, en over structuren zoals grachten, bruggen, gebouwen en waterputten die verdwenen of gewijzigd zijn.

De ligging op de rand van een beekvallei, op de overgang van hoge/droge naar lage/natte gronden, heeft bovendien een hoog potentieel voor archeologische resten uit de (pre)middeleeuwse periodes. Al van in de steentijd waren dergelijke locaties aantrekkelijk voor mensen.

4.2 Ecologische functie

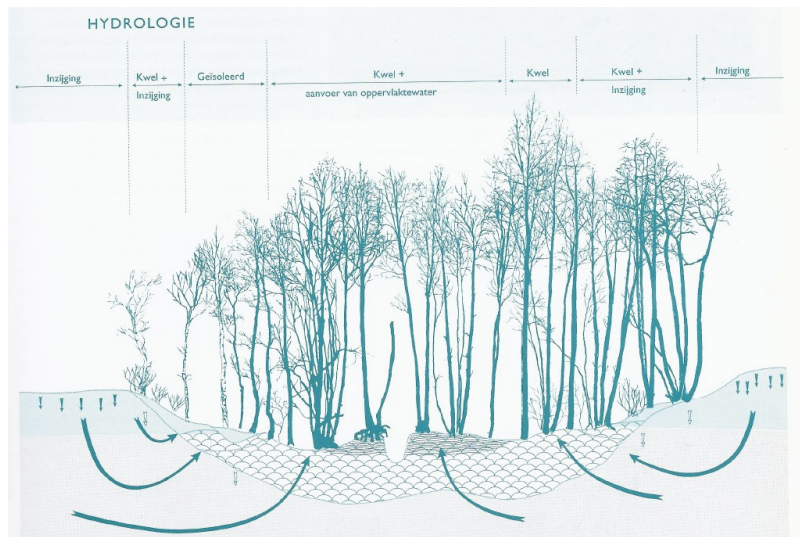
4.2.1 Algemeen: standplaatscondities

Het Boutersemhof is gelegen in de vallei van de Klein Wilborrebeek, grosso modo tussen de Sterrebeek en de Boutersemloop). De hydrologie speelt een essentiële rol bij de fysieke opbouw van de gronden in de beekvallei en de verschillende natuurwaarden die daarvan afhankelijk zijn zoals ook uit de kaart van de gemiddeld hoogste grondwaterstanden al viel af te lezen. De kaart van de potentieel natuurlijke vegetatie geeft dan ook logischerwijze aan dan de te verwachten climaxvegetatie in de nattere delen bestaat uit broekbos, met variatie tussen zeer nat elzenbroekbos (Alnion) en iets minder nat Elzen-vogelkersbos (Alno-Padion).

Onderstaande figuur geeft een schematisatie van de hydrologische situatie in een beekdal, zoals ze van nature ook in het Boutersemhof voorkomt. De toestroom van grondwater naar de laaggelegen beekdalgronden (= kwel) zorgt voor een permanente natte situatie waar vegetaties voorkomen die goed met deze situatie overweg kunnen. In het bos is zwarte els er doorgaans dominant aanwezig, aangezien het wortelstelsel van deze soort aangepast is aan de lange zuurstofarme periodes waarmee de boom geconfronteerd wordt als het bos onder water staat (door grond- of oppervlaktewater). Ook wilgensoorten doen het er goed. Een struiklaag is doorgaans afwezig of slechts beperkt aanwezig. Iets hogerop, waar de wortelstelsels van de bomen minder lang worden blootgesteld aan permanent natte, zuurstofarme condities, krijgen ook andere boomsoorten een kans en wordt de boomlaag van nature soortenrijker, met ook soorten als zachte berk, Europese vogelkers en es, en kan ook zomereik zich vaak al handhaven. Nog hogerop komen de drogere bostypen met beuk, eik en berk voor, en drogere akkers of weilanden.

Figuur: schematisatie van de hydrologie van een beekdal (uit Stortelder et al. 1998).

Ontwatering door grachten, waterlopen, rabatten (die ook de kaarten van het DTM en de GHG duidelijk herkenbaar zijn in alle bosbestanden van het Boutersemhof, m.u.v. B8a) heeft ertoe geleid dat er verschuivingen in de hydrologie – en daarmee in de ecologische potenties – hebben plaatsgevonden, waardoor een grotere oppervlakte van het bos ook geschikt werd voor een soort als zomereik en, op de iets opgehoogde dreefgronden, ook voor beuk.

4.2.2 Bossen

Voor de kwaliteitsbepaling van de bossen zijn geen uitgebreide inventarisaties gebeurd, aangezien kon worden voortgegaan op de inventarisaties van het UBP, die werden aangevuld met recentere waarnemingen.

De aangepaste standplaatscondities verklaren de actuele aanwezigheid van de verschillende bostypes, zoals ze in detail in het UBP (DCB 2010) besproken werden.

Waar in principe bijna overal natte bossen verwacht zouden worden, bestaat in het Boutersehof een belangrijke oppervlakte van de bossen uit een iets droger type. Het is evenwel een gemengde situatie, waarbij in vrijwel alle bossen, ook de drogere, kenmerken voorkomen van vochtige bostypes.

Habitatkaart voor de bosgedeelten van het Boutersehof, met overlay van de beheerindeling

Om de kwaliteit van de aanwezige bostypes te bepalen in relatie tot de Europese habitattypes worden ze geëvalueerd op verschillende parameters³. Enerzijds wordt gekeken naar het aantal verschillende soorten dat in de kruidlaag en in de struik- en boomlaag aanwezig is, waarbij vooral de aanwezigheid en de mate van bedekking van een aantal sleutelsoorten van belang is. Anderzijds is ook de bosstructuur belangrijk. Een goede bosstructuur vertaalt zich in de

³ aan de hand van de standaardformulieren van ANB

aanwezigheid van verschillende lagen (kruidlaag, struiklaag, boomlaag), een menging van boomsoorten en een gevarieerde leeftijdsopbouw van de bomen. Ook de aanwezigheid van voldoende dood hout is een belangrijke indicator voor de biodiversiteitswaarde van een bos. Het voorkomen van invasieve exoten⁴, of soorten die wijzen op verstoring (bv. verdroging of voedselaanrijking) is tenslotte ook meebepalend voor de evaluatie van de habitatkwaliteit. Per bestand wordt een inschatting gemaakt van de actuele habitatkwaliteit cfr. de voorkomende Europese habitattypes. Tevens wordt aangegeven of de potenties om naar een goede kwaliteit te evolueren (of die te behouden) in voldoende mate aanwezig is. Voor het Boutersemhof zijn de habitattypes 9120 - zuurminnend beukenbos, 9130 – eiken-haagbeukenbos, en 91E0 – elzenbroekbos relevant.

Door de gemengde situatie (vochtig/droog) lopen de bostypes in het Boutersemhof echter vrij sterk door elkaar. Vooral voor het type zuurminnend eikenbos zijn er geen zuivere habitats als beoordeeld wordt op bestandsniveau, omdat soorten van vochtige bossen in de kruid- en struiklaag staan van de drogere bossen, maar daar niet als kensoort of kwaliteitsindicator meegeteld kunnen worden. Aangezien het type 9120 in het Boutersemhof een aaneensluitend bosoppervlak vormt, wordt de beoordeling uitgevoerd op niveau van alle bestanden van dit type samen, wat een vollediger beeld geeft.

De ontwikkelingen met betrekking tot de essenziekte⁵ spelen verder ook een rol. Gewone es was na zomereik de tweede meest voorkomende boomsoort in het Boutersembos (cfr. UBP).

4.2.2.1 Nat bos

Type: Mesotroof elzenbroek – habitat 91E0

Bestand: B2a

Nat bos gedomineerd door zwarte els of wilg is in het Boutersemhof vooral in bestand B2a aanwezig, maar kenmerken komen in vrijwel alle bosbestanden voor.

Bestand B2a is (nog) niet volledig gesloten, maar heeft ten dele nog kenmerken van een meer open natte ruigte vegetatie met o.a. riet, moerasspirea, koninginnenkruid, valeriaan, moesdistel, holpijp, kale jonker enz. Dit deel van het bos is ook het langst een open vegetatie geweest (zie ook historische nota).

De boomlaag wordt vooral gedomineerd door grauwe wilg, met daarnaast ook zwarte els en gewone es, en is duidelijk nog lager dan het omringende bos en de dreven van schietwilg (ten dele monumentaal) die ernaast en erdoor lopen (zie Google Earth beeld hieronder, toestand 2019). Het bestand geeft daardoor in zijn geheel ook structuurvariatie aan het bos.

⁴ Invasieve exoten zijn niet-inheemse plantensoorten die hier terechtgekomen zijn door aanplant of door verwildering uit tuinen. Het is niet hun aanwezigheid op zich die ecologische problemen veroorzaakt, wel hun invasieve karakter. Soorten als rododendron, Amerikaanse vogelkers en reuzenbalsemien hebben de neiging zich op korte tijd sterk uit te breiden, wat ten koste gaat van de ecologische ontwikkeling van andere soorten en van het hele ecosysteem waar ze in voorkomen. Vandaar dat ze in natuur- en bosgebieden ongewenst zijn en de ontwikkeling ervan binnen de perken gehouden moet worden. Sommige van deze soorten staan op de Europese lijst van niet te verspreiden soorten, waardoor ze in de Europese Unie niet meer verkocht mogen worden.

⁵ of essentaksterfte, veroorzaakt door de schimmel *Hymenoscyphus fraxineus* (vals essenvlieskelkje, in ongeslachtelijke vorm *Chalara fraxinea*).

In het UBP werd het bostype over het gehele bestand gedefinieerd als een Ruigt-Elzenbos. De BWK (2018) typeert het noordelijke deel als *Pruno-Fraxinetum* (Va), met verbossende natte ruigte-elementen (hfb) en wilg (Sal), en het zuidoostelijke deel als mesotroof elzenbroek (Vm). Kartering van het noordoostelijke deel als mesotroof elzenbroek met wilg en ruigte-elementen (Vm+hfb+Sal) is echter veel meer in overeenstemming met het huidige beeld. Het wilgenbos-stadium is interessant voor verschillende fauna-soorten (o.a. zwartkop, tuinfluiter, spotvogel, ...) De natuurlijke successie zal meer richting gesloten elzenbos gaan.

Soortensamenstelling: De aanwezigheid van kensoorten in de kruidlaag is te beperkt voor een goede kwaliteit van het type, maar dat is vnl. te wijten aan het stadium waar dit bos zich in bevindt.

Structuurkenmerken: De structuurkenmerken zijn goed, ook de aanwezigheid van zeer dikke bomen (de dikke wilgen van de aansluitende dreven) wordt hierbij in rekening gebracht.

Verstoringsindicatoren: Ruigtekruiden zijn nog sterk aanwezig, vooral in de iets opener gedeeltes. Gezien de ontwikkelingstoestand wordt dat niet als een teken van verstoring beschouwd.

4.2.2.2 Droge tot vochtige bossen

Type: Zuurminnend beukenbos – habitat 9120

Bestanden: B1a, B4a, B5a, B6a, B7a, B7b

De habitatbeoordeling met een strikte indeling naar bostype volgens de Natura 2000 habitatcriteria geeft, als beoordeeld wordt op bestandniveau, zoals aangegeven niet helemaal recht aan de waarde van de bossen van het type 9120, aangezien vooral mengvormen tussen

de bostypes zuurminnend beukenbos, eiken-haagbeukenbos en vogelkers-essenbos aanwezig zijn.

Op individueel bestandniveau geldt dat zowel het aantal als de bedekking van sleutelsoorten in de kruidlaag te beperkt is, hoewel er lokaal wel mooie plekken met de kenmerkende voorjaarsflora (bosanemoon, dalkruid, lelietje-van-dalen, salomonszegel) te vinden zijn. Bij beoordeling op niveau van het hele aanwezige type 9120, is het aantal aanwezige kensoorten echter wel voldoende, en scoort het bos op zich globaal goed, zeker als ook rekening gehouden wordt met de aanwezigheid van de dreefbomen, waaronder verschillende zeer zware bomen zijn. Enkel de bedekking van de kensoorten in de kruidlaag zou hoger moeten zijn, en lokaal dient ook de aanwezigheid van invasieve soorten in de struiklaag verder te worden opgevolgd.

In bestand B6a heeft de essenziekte zeer hard toegeslagen, zodat het bos daar actueel de hoofdboomsoort kwijt is.

Voorbeelden van de variatie in het bos zijn de regelmatige aanwezigheid in de bestanden B4a en B5a (type 9120) van gewone vogelkers in de struiklaag, en bv. ook gele dovenetel en reuzenpaardenstaart in de kruidlaag. Reuzenpaardenstaart is een in de Kempen (zeer) zeldzame soort die beperkt is tot vochtige (kwel) gronden, en met name in B6a en B7b langs de Boutersemloop prominent aanwezig is.

Voor B7b is de sterke aanwezigheid van vnl. Amerikaanse eik in de boomlaag een negatief punt vanuit vegetatiekundig perspectief. Gezien in het geheel van het bos is ook dit echter relatief. Eventuele uitzaaiing dient dan wel goed onder controle gehouden te worden.

Type: Eiken-haagbeukenbos – habitat 9130

Bestanden: B3a

Bestand B3a sluit het best aan bij het Stellario-Carpinetum, het eiken-haagbeukenbos. De soortensamenstelling en bedekking van de struik- en boomlaag zijn goed, met ook een goede structuuropbouw. In de kruidlaag zijn te weinig kensoorten aanwezig, en is schiet de bedekking ervan ook nog te kort. De essenziekte heeft in ook dit bestand stevig thuisgehouden, waardoor het bestand meer open is gekomen en er veel dood hout aanwezig is. De historische afwatering van het bestand is verstoord, mogelijk door verstopping van de aanwezige rabatten), waardoor de centrale zone nat blijft en boomgroei sterk bemoeilijkt wordt.

3.1.2.3 Boselementen in andere vegetaties

Het domein Boutersemhof omvat meer bouselementen dan enkel de eerder vernoemde bossen zelf. Met name in de dreven en in het parkgedeelte komen belangrijke elementen als dikke bomen (omtrek > 120cm) en zeer dikke bomen (omtrek > 240 cm) en voorjaarsflora frequent voor. In dit opzicht is vooral bestand P4 te noemen, waar monumentale (park) bomen staan en ook de kruidlaag lokaal kensoorten van de drogere boshabitattypes bevat (lelietje-van-dalen, salomonszegel, kleine maagdenpalm), maar waar evengoed elementen van waardevolle vochtige graslanden aanwezig zijn (adderwortel, bosbies, reuzenpaardenstaart).

Aangezien zowel de dreven als het parkgedeelte mee ingebed liggen in de natuurlijke structuur kunnen zij daar niet los van worden gezien, en dragen zij in belangrijke mate bij aan de ecologische waarde van het domein.

4.2.3 Graslanden

4.2.3.1 Natte graslanden

Bestanden: P7, P8

De beide vistas hebben kenmerken van soortenrijke natte en eerder voedselarme graslanden. Op de BWK worden ze beide als dotterbloemgrasland (rbbhc – hc°) gekarteerd. Kenmerkende soorten als bosbies, kruipend zenegroen, echte koekoeksbloem, moeras-vergeet-mij-nietje, moesdistel, scherpe zegge e.a. zijn aanwezig. Dotterbloem wordt in het UBP gemeld als lokaal spaarzaam aanwezig in P7. Het is opvallend dat in dit gedeelte van het Boutersemhof adderwortel ontbreekt, hoewel die aan de westzijde van het domein (P4) wel sterk aanwezig is.

Aanwezige indicatoren van minder voedselrijke omstandigheden zijn o.a. tormentil (in P7) en veldlathyrus (in P8).

De kenmerkende soorten komen niet over de volledige oppervlakte van de graslanden voor, maar veeleer gelokaliseerd, en vooral in P8 zijn in het (minder gemaaide?) achterste deel ook soorten van natte ruigte aanwezig (zoals moerasspirea, engelwortel, kale jonker, ...).

De habitatkwaliteit is momenteel onvoldoende door de dominantie van grassen (vnl. gestreepte witbol) op het gros van de oppervlakte, maar de ontwikkelingspotenties bij afgestemd beheer zijn vrij goed. Het ingesloten karakter van beide graslanden kan wel wat beperkingen geven naar te verwachten soortenrijkdom.

4.2.3.2 Droge tot vochtige graslanden

Bestanden: P5, LB4, en perceelsranden en bermen

P5 is een eerder droog, iets soortenrijker grasland, met kenmerken van een glanshaver-hooiland (*Arrhenaterion*). Aanwezige soorten zijn o.a. margriet, gewone rolklaver, struisgras, veldzuring, reukgras, smalle weegbree, ... De ontwikkelingspotenties naar een bloemrijker en soortenrijker grasland zijn zeker aanwezig.

LB4 is een begraasd grasland dat aansluit bij het bos (B7a), en wordt doorsneden door de Boutersemloop. De zuidoostelijke hoek is laag en nat. Hoewel het grasland eerder ruig is, is de aanwezigheid van reuzenpaardenstaart en (zeer beperkt) moerasrolklaver in deze hoek indicatief voor goede mogelijke ontwikkelingspotenties naar een soortenrijker vochtig graslandtype. De oever van de Boutersemloop bevat ook veel reuzenpaardenstaart, naast soorten van natte ruigtes. Langs de Boutersemdreef en de Bruggestraat staat een waardevolle eikenrij. Aan de zuidzijde staat een monumentale solitaire schietwilg (omtrek 470cm).

De potenties voor soortenrijke vochtige graslanden zijn in de omgeving van het Boutersemhof duidelijk aanwezig, gelet op de aanwezigheid van populaties van o.a. Brede orchis (*Dactylorhiza majalis*) en addertong (*Ophioglossum vulgatum*) in de iets ruimere omgeving (cfr. waarnemingen.be).

De overige graslanden zijn in vrij intensief agrarisch gebruik, waardoor ze meestal soortenarm zijn.

De randen van de graslanden, op de perceelsgrenzen onder of tegen de bomenrijen en hagen, zijn vaak wel interessant, net als sommige bermen. Soorten als Jacobskruiskruid, muskuskaasjeskruid, knoopkruid, wilde peen, grasklokje, ... wijzen op

Vooraf in LB2, LB4, LB16 en langs de Boutersemdreef (noordwaarts) komen soortenrijkere vegetaties voor.

Randstrook in grasland langs de Bruggestraat (LB2) met o.a. grasklokje, muskuskaasjeskruid, Sint-Jacobskruiskruid, gewone rolklaver

4.2.4 Poelen en waterpartijen

Bestanden: P1, P4, P7a

De hofgracht is de belangrijkste waterpartij, met vooral veel gele plomp en ten dele witte waterlelie als aanwezige waterplanten. De oeverzones zijn lokaal soortenrijk, met riet, grote wederik, valeriaan, gele lis, grote kattenstaart e.a. Op verschillende plaatsen staat ook koningsvaren.

In P4 is een ronde gegraven poel aanwezig, met ook veel koningsvaren en bosbies en gele lis op de oever. In de omgeving van deze poel komt veel adderwortel voor, en ook penningkruid. In het water is vnl. liesgras aanwezig.

De poel in P7a is op de BWK gekarteerd als habitat 'voedselrijke plas' (code ae, 3150). Er komen echter geen kensoorten van het habitat in voor. Watertorkruid is prominent als oeverplant aanwezig, naast bosbies, scherpe zegge en gele lis. In het water zelf is drijvend fonteinkruid present. De poel staat in contact met het grondwater (roestverschijnselen) maar is vrij sterk verland.

De aanwezigheid van bos, oude bomen, open water, een structuurrijk agrarisch landschap en ook gebouwen met mogelijke schuilplaatsen geven garantie op het voorkomen van verschillende vleermuissoorten (zoals gewone dwergvleermuis, laatvlieger, grootoorvleermuis, rosse vleermuis, baardvleermuis en franjestaart). Ook de landschappelijke ligging ten aanzien van de grotere groene structuur (Albertkanaal / Binnenbos / Lovenhoek) en de verbindende beekvalleien die nog in belangrijke mate een natuurlijke invulling kennen, speelt een belangrijke rol.

4.3 Economische functie

4.3.1 Bos

Het Uitgebreid Bosbeheerplan voorziet in een kapregeling met zes-jaarlijkse dunningskap in de bosbestanden cfr. onderstaande tabel, in functie van het oogsten van de aanwas. In het jonge bestand 8a is een kortere tussenperiode voorzien, i.f.v. de zuivering.

Bestand	Opp.		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
1a	2,3289	zE	X	O		O	O	O	X	O	O	O	O	O	X	O	O	O	O	O	X	O
1b	0,3580	open																				
2a	1,6484	wilg	X	O	O	O	O	O	X	O	O	O	O	O	X	O	O	O	O	O	X	O
2b	0,4830	open																				
3a	1,1813	es, zE	X	O	O	O	O	O	X	O	O	O	O	O	X	O	O	O	O	O	X	O
4a	1,2281	zE, Beuk	X	O	O	O	O	O	X	O	O	O	O	O	X	O	O	O	O	O	X	O
5a	2,4079	zE	X	O	O	O	O	O	X	O	O	O	O	O	X	O	O	O	O	O	X	O
6a	1,7697	es	X	O	O	O	O	O	X	O	O	O	O	O	X	O	O	O	O	O	X	O
7a	0,2190	zE	X	O	O	O	O	O	X	O	O	O	O	O	X	O	O	O	O	O	X	O
7b	0,3220	aE	X	O	O	O	O	O	X	O	O	O	O	O	X	O	O	O	O	O	X	O
8a	0,8110	xPo	E						X			X			X			X			X	

E = eindkap

X = dunningskap

O = facultatieve brandhoutkapping voor eigen gebruik en eventueel afkomstig van stormschade

E = eindkap

zE = Zomereik (*Quercus robur*)

es = Gewone es (*Fraxinus excelsior*)

xPo = Cultuurpopulier

Sinds de opmaak van het UBP hebben de essenziekte en de klimaatverandering echter beide een zware impact gehad op het bos. Van de essen is een zeer belangrijk deel afgestorven ten gevolge van de schimmelaantasting. Dit heeft op bijna alle bosbestanden impact, maar vooral in de bestanden waar es de hoofdboomsoort (B6a) of de één van de dominante soorten (B3a) was.

De opeenvolgende zomers met langdurige droogtes en intense hitteperiodes van de laatste jaren hebben dan weer een grote impact gehad op de oudere bomen, en dan met name op de beuken in de dreven.

Het hoofddoel van de dunningskappen zoals bepaald in het UBP was om meer licht te krijgen in de bestanden in functie van een structuurrijke ontwikkeling. Door het afsterven van de vele

essen in de bestanden zelf, maar op verschillende plaatsen ook de beuken aan de rand ervan, is dit nu op een 'natuurlijke' wijze gebeurd. Het lijkt op dit moment dan ook veeleer beperkt zinvol om verdere systematische dunningskappen in de bestanden te organiseren. Een aanpassing naar gericht vrijstellen van selectieve bomen, indien nodig, lijkt dan een aanpak die meer op maat is van de actuele situatie. Voor bestanden waar de impact van de essenziekte of het uitvallen van beuk minder van toepassing is, is het opvolgen van dunningskappen op beperkte schaal wel nog relevant (zoals bv. B1a).

Voor het gedeelte van het bestand B6a, waar de hoofdboomsoort nagenoeg is uitgevallen, wordt evenwel geopteerd over te gaan tot eindkap van de essen, met behoud van de andere aanwezige bomen (vnl. zomereik, zwarte els, haagbeuk). Van de eindkap kan gebruik worden gemaakt om de aanwezige rododendrons in de struiklaag te verwijderen. Na eindkap en exotenbestrijding kan opnieuw worden aangeplant, of kan enkele jaren worden afgewacht hoe goed natuurlijke verjonging zou optreden.

Van de gelegenheid kan ook gebruik gemaakt worden om de aanpalende beukendreven in slechte staat te kappen en her aan te planten met bv. eik of haagbeuk, zodat de jonge dreefbomen met voldoende licht kunnen uitgroeien.

4.3.2 Landbouw

De bestanden LB2 tem LB16 zijn verpacht sinds 1955. De organisatie van het agrarische gebruik wordt herbekeken vanaf 2021 in functie van o.a. biologische landbouw. Het hoevegebouw en erf nr 13 dient volledig gerenoveerd.

4.3.3 Toerisme

Er is actueel geen economische activiteit inzake verblijfstoerisme.

4.4 Sociale functie

De Barmharttuin (samentuin) is een mooi voorbeeld van een gericht gebruik en openstelling op maat van het domein, die passend is binnen het landschappelijke kader Verdere gelijkaardige ontwikkeling samen met 4.3.2 bekijken.

Binnen het natuurgedeelte is de sociale functie tot nog toe beperkt aanwezig, in de vorm van tijdelijke openstelling van het domein bij speciale gelegenheden, zoals de recente fototentoonstelling Side by Side (initiatief van de vzw Boutersebuurt, ondersteund door het Koning Boudewijnfonds, de provincie, de gemeente en het Regionaal Landschap De Voorkempen).

VISIE EN DOELSTELLINGEN

INHOUD

1. Waardenstelling	62
1.1 Erfgoed functie	62
1.2 Ecologische functie.....	62
1.3 Economische functie	63
1.4 Sociale functie	63
2. VISIE.....	64
3. Doelstellingen.....	65
3.1 Erfgoed	65
3.2 Natuur	66
3.3 Economie	69
3.4 Sociaal.....	70

1. WAARDENSTELLING

Op basis van de gegevens uit de inventarisatiefase wordt een onderbouwde en geïntegreerde globale visie voor het domein opgemaakt.

De belangrijkste conclusies uit de inventarisatie naar waardestelling zijn:

1.1 Erfgoed functie

De erfgoedwaarde van het Boutersemsloot is zeer hoog. In het hele domein zijn erfgoedwaarden aanwezig die gekoppeld zijn aan de 18^e eeuwse en 19^e eeuwse landschapstructuur en landschapontwikkeling, en gedeeltelijk nog ouder (omgracht domein met hoeve/kasteel). Deze waarden zijn zeer relevant in de wetenschappelijke, historische en esthetische waarde. De waarden zijn in eerste instantie gerelateerd aan de ontwikkeling van het Boutersemsloot als zelfbedruipend geheel (kasteeldomein en hoeves), maar maken ook deel uit van het grotere landschappelijke geheel van het Binnenbos.

Belangrijke elementen zijn o.a.:

- binnen het dorpsgezicht de aanwezigheid van de historische gebouwen, de hofgracht en de bruggen, de aangelegde parkstructuur met solitaire bomen,
- het monument en zijn omgeving
- binnen het beschermde landschap de aanwezigheid van de natte en droge bossen, de dreven - waaronder ook die in bosverband, de verschillende parkelementen in relatie tot het kasteel, de ontginnings- en ontwikkelingsstructuren (grachten), de afwisseling van een open en een meer gesloten landschap.
- Ook het grotendeels bewaard gebleven kleinschalige landschap in het agrarische landschap rond het kasteel, buiten de beschermde zones, is opvallend.

De potenties voor duurzaam behoud en ontwikkeling van de vele erfgoedwaarden is goed, mits de nodige herstel- en onderhoudswerken en mede in relatie tot de andere functies.

1.2 Ecologische functie

De natuurwaarde van het domein is, globaal bekeken, hoog. Belangrijke natuurwaarden situeren zich in de bossen, waarvan een belangrijke deel ook tot Europees habitattypes gerekend kan worden, de vochtige graslanden, de waterpartijen en de KLE (dreven, bomenrijen, hagen, ...) die een belangrijke faunistische meerwaarde hebben.

De natuurwaarde van de bossen (habitat en geen habitat) kan verder verbeteren door gerichte maatregelen als de bestrijding van invasieve exoten, zoals Amerikaanse vogelkers en *Rhododendron ponticum*.

De graslanden in het kasteelpark kunnen waardevoller worden door aangepast beheer. Lokaal kan een verdere ontwikkeling van en naar dotterbloemgrasland, waardevolle natte ruigte of soortenrijker droog grasland mogelijk zijn.

Qua leefgebied voor soorten is het domein belangrijk voor o.a. amfibieën, verschillende (bosgebonden) vogelsoorten (ook overwinterende en tijdens de trek) en zoogdieren (o.a. ree, hazen, ...). De rust in het gebied is hierbij een belangrijk element.

De potenties voor het behoud en de verdere ontwikkeling van natuurdoelen is goed, ook – maar gezondeerd - in relatie tot de andere functies. In het agrarische gebied is het behoud en de ontwikkeling van de bomenrijen en KLE een belangrijk element.

In functie van het natuur- en landschapsbeheer is er al vele jaren een tekort aan een goede opslagplaats voor het beheermateriaal, dat nu is blootgesteld aan het weer. De bouw van een loods voor stalling van het materiaal (tractoren, machines) wordt dringend gezocht binnen de domeinperimeter. De locatie van het oude tennisveld komt hiervoor goed in aanmerking.

1.3 Economische functie

Bosbouw: Er wordt geen economische functie in het domein nagestreefd in de zin van industriële houtproductie. Wel worden de beheerproducten van het bos verder gebruikt en kunnen ze mogelijk kleinschalig gecommercialiseerd worden (bv. houten planken van afgestorven of te kappen (dreef)bomen)

Landbouw: de agrarische functie blijft behouden in de bestanden in het agrarische gebied. Er wordt wel ruimte vrijgehouden in de perceelsranden, in functie van het behoud en de ontwikkeling van bomenrijen en KLE. Voor bestand LB4 kan het agrarische gebruik (begrazing) worden afgestemd op een ecologisch doel als soortenrijk grasland.

Toerisme: Er is actueel geen economische activiteit gericht op toerisme of verblijfsrecreatie. De potenties om die op een duurzame en kleinschalige wijze te organiseren zijn wel aanwezig. De dienstgebouwen binnen de hofgracht kunnen daar ontwikkelingsmogelijkheden toe bieden, binnen het erfgoedkader. Ook in het natuurdomein wordt gekeken of een ecologisch inpasbaar initiatief mogelijk zou zijn, zonder impact te genereren op het behoud of de ontwikkelingsmogelijkheden. Als eventuele locaties wordt daarvoor gedacht aan de noordwestzijde van bestand B2a, aansluitend bij het einde van de noordelijke vista (P7).

1.4 Sociale functie

Een bijkomende functie kan gezocht worden mits het respecteren van de ecologische en erfgoedwaarden. Er zijn goede mogelijkheden voor een aantrekkelijke beperkte en gecontroleerde openstelling, in functie van specifieke activiteiten (ontwikkeling van een ecologische 'hub' in hoeve nr 13, pick-nick locatie, culturele tentoonstellingen, informatieve wandelingen, *natural movement*, enz.).

Vanuit de bezorgdheid over een gebrek aan herdenkingsplaatsen voor gestorven kleine huisdieren in de ruime omgeving, wordt tevens de inrichting van een dierbegraafplaats (enkel voor de assen van gecremeerde dieren) in bosbestand B8a samen met de gemeente bekeken.

2. VISIE

Voor het gehele domein wordt een integrale visie geformuleerd van waaruit de doelstellingen verder worden uitgewerkt.

1. Behoud en versterking van de erfgoedwaarden: Het beheer en de inrichting van het domein en de gebouwen gebeurt in overeenstemming met de gestelde erfgoedwaarden, en een duurzaam beheer en instandhouding of herstel ervan wordt nagestreefd;
2. Verbetering van natuurwaarden. De natuurwaarden in de droge bossen en in de vochtige en natte graslanden van het domein worden verbeterd, en een duurzaam beheer en instandhouding of herstel ervan wordt voorzien. In de geselecteerde bossen is de ontwikkeling van habitatwaardig bos een doel, in traject met het behoud en de ontwikkeling van de erfgoedwaarden (dreven, grachten). In de beboste delen die als parkzones aansluiten bij het kasteel, wordt geen habitatwaardig bos nagestreefd, maar wel een bos dat de lokale biodiversiteit ondersteunt maar waar ook de parkelementen hun plaats hebben.
3. De economische functie wordt gediversifieerd, met het ook op zelfbedruipendheid van het domein. De landbouwfunctie wordt georganiseerd met respect tot het landschap (biologische landbouw, aandacht voor bomenrijen en KLE), en bijkomende mogelijkheden worden gezocht in de sector van de verblijfsrecreatie. De uitbouw van economische doelstellingen mag geen impact hebben op het duurzame behoud en de ontwikkeling van de erfgoed- en natuurwaarden van het domein.
4. De sociale functie van het domein wordt georganiseerd in overeenstemming met het duurzame beheer en de instandhouding of het herstel van de natuur- en erfgoedwaarden in het domein. Uitbreiding van de sociale functie is mogelijk binnen dit kader.

Voor de organisatie van het beheer van het erfgoed en de natuurwaarden in het kasteeldomein (park + bos) wordt een loods voor de nodige stalling van het materiaal voorzien op de locatie van het oude tennisveld.

Voor het realiseren van de visie wordt een gunstige kosten-batentoestand bij het beheer van het domein beoogd, waar de financiële ondersteuning in de vorm van subsidies en premies een noodzakelijk onderdeel van uitmaakt.

3. DOELSTELLINGEN

De doelstellingen voor de functies worden bepaald op bestandsniveau. Voor de natuurstreefbeelden wordt ook aangegeven hoe groot de afstand is tussen de huidige situatie en de tot doel gestelde situatie (met schaalindeling: klein/geen, beperkt, matig groot, groot, zeer groot) en welke maatregelen (inrichting/onderhoud) nodig zijn om het doel te kunnen bereiken. De maatregelen worden verduidelijkt aan de hand van de categorieën van maatregelen of beheertrajecten die ingezet kunnen worden ('waterbeheer' behelst zo bv. het regelmatige onderhoud en eventuele peilbeheer van de grachten). In het rapport 'Beheermaatregelen' zullen deze verder concreet worden uitgewerkt.

Voor de volgende bestanden worden natuurstreefbeelden tot doel gesteld:

3.1 Erfgoed

Voor de volgende erfgoedelementen wordt beheer en onderhoud tot doel gesteld:

Erfgoedelement	Bestand(en)	Realisatie doelstelling door:
Kasteel	W1	inrichting: restauratie dak + schrijnwerk onderhoud: gevels, daken en goten, schrijnwerk
Poortgebouw incl. brug	W2	inrichting: restauratie brug onderhoud: gevels, daken en goten, schrijnwerk
Dienstgebouwen	W3, W4	Inrichting: restauratie W3 ifv inrichting B&B onderhoud: gevels, daken en goten, schrijnwerk
Hoeve nr. 13	W5	inrichting: volledige renovatie/restauratie incl. dak + schrijnwerk vervanging stallingen en koterijen op het erfverbetering toegankelijkheid erf onderhoud: gevels, daken en goten, schrijnwerk
Bautersemhoeve (beschermd monument)	W6	inrichting: restauratie dak onderhoud: gevels, daken en goten, schrijnwerk
Hofgracht	P1	onderhoud: gracht + betuining
	P1, P2, P3	inrichting: restauratie brug tussen P2 en P3 Onderhoud brug
	P1, P2, P4	inrichting: heraanleg van brug tussen P2 en P4 op historische locatie onderhoud brug
Parkelementen (beschermd dorpsgezicht + landschap)	P-bestanden	onderhoud elementen (incl. levend erfgoed), met inbegrip van kapping bomen die de vista's overschaduwden
Dreven in bosverband	B1a, B2a, B3a, B4a, B5a, B6a, B7a	inrichting; vervanging segmenten met hoge uitval onderhoud: snoeien, maaien paden
Grachten	domein	onderhoud: ruimen en herstellen duikers
KLE: hagen en bomenrijen buiten bosverband (binnen bescherming)	LB1, LB4, LB5, LB6, LB7	onderhoud: snoeien en onderhoud
Onderhoudsloods	P6	inrichting: bouw van loods voor opslag van beheermateriaal voor bos en park
Kapel	P4	inrichting: bouw kleine openbare kapel thv Boutersemdreef cfr. beeld kapel Lovenhoek

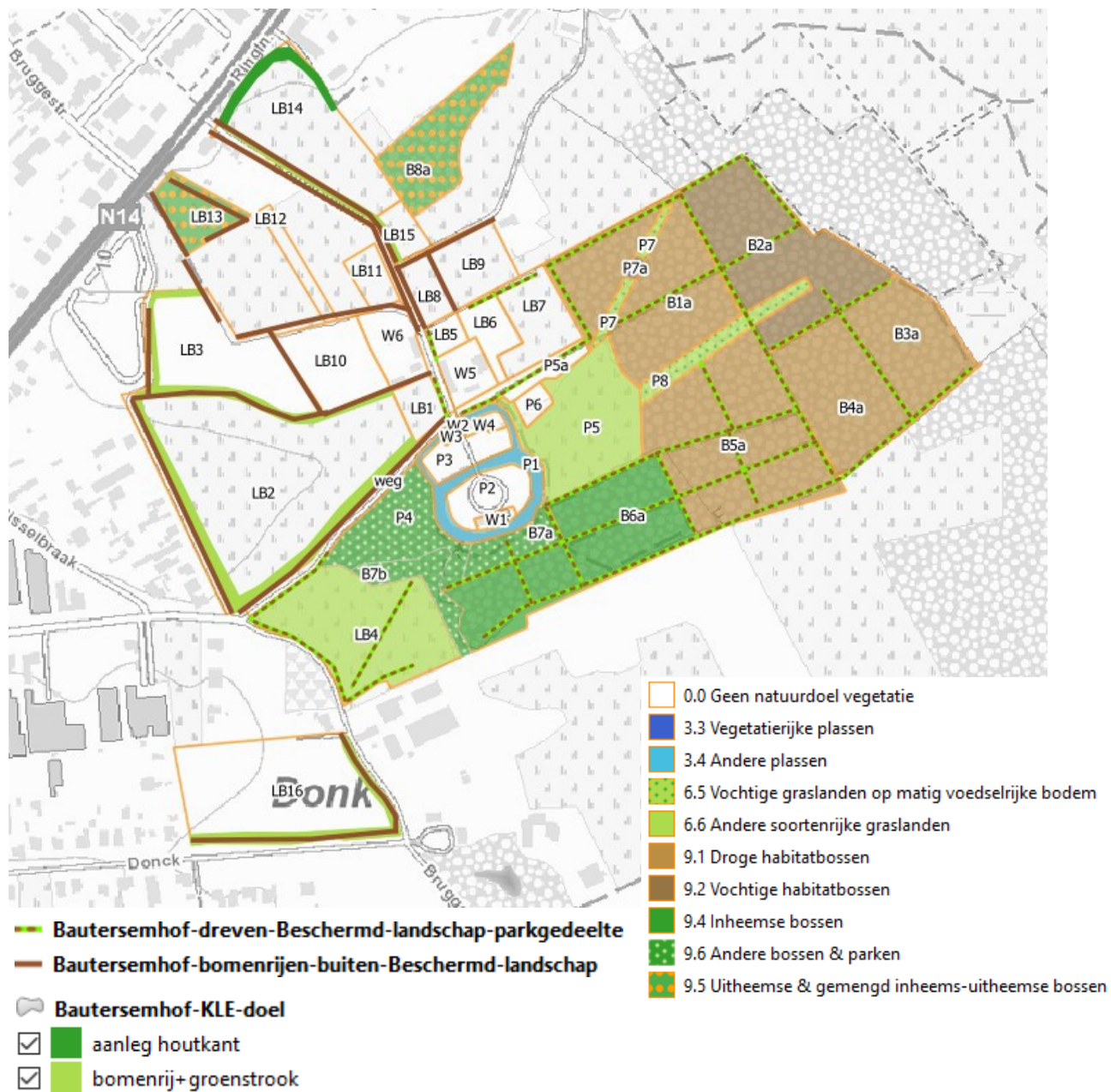
Het voorgestelde ZEN-erfgoed wordt opgelijst in bijlage.

3.2 Natuur

Natuurdoel	Bestand(en)	Afstand tot doel	Realisatie doelstelling door*:
Habitat eiken-beukenbos (HT9120)	B1a, B4a, B5a,	beperkt	onderhoud: exotenbeheer*, dunning en/of vrijstelling
	B6a	eerder groot	inrichting: kapping aangetaste essen, exotenbeheer (<i>rhododendron ponticum</i> is prominent aanwezig), spontane verbossing en/of heraanplant met doelsoorten onderhoud: opvolgen exoten
Habitat eiken-haagbeukenbos (HT9160)	B3a	beperkt	onderhoud: dunning en/of vrijstelling
Habitat elzenbroekbos (HT91E0_Vm)	B2a	beperkt	onderhoud: dunning en/of vrijstelling + maaibeheer (open houden ruigtezones) optionele inrichting: aanleg poel + riet/ruigtezone en evt. vogelkijkwand (NW hoek)
uitheemse bossen en gemengd inheems/uitheemse bossen	B8a	/	onderhoud: selectieve dunningen
	LB13	groot	inrichting: aanplant
andere bossen en parken	P4, B7a, B7b	/	onderhoud: exotenbeheer, bomenbeheer, selectieve dunning en/of vrijstelling
Vegetatierijke plas (HT3150)	P7a	eerder groot	inrichting: opschoning
Andere plassen	P1	/	onderhoud: slibruiming, onderhoud betuining en oeverzones
	B2a	zeer groot	inrichting: aanleg poel door uitdieping depressie
Vochtig grasland	P7, P8		onderhoud: maaibeheer
Soortenrijk grasland	LB4		onderhoud: begrazing
	P5		onderhoud; maaibeheer
KLE: bomenrijen met naastliggende groenstrook (5 -10m breed)	LB2, LB3, LB4, LB14, LB15, LB16	beperkt	inrichting: vrijwaren niet bewerkte en niet bemeste groenstrook langs bomenrijen onderhoud: - onderhoud bomenrijen - extensief maai- of graasbeheer groenstrook (via BO VLM ???)
	LB14	groot	inrichting: aanplant houtkant zijde gewestweg
	LB13, LB16		inrichting: kappen populier en heraanplant bomenrij
Onderhoudsloods	P6	groot	inrichting: bouw van loods voor opslag van beheermateriaal voor bos en park

* onder exotenbeheer wordt het beheer verstaan van invasieve exoten als rododendron en Amerikaanse vogelkers

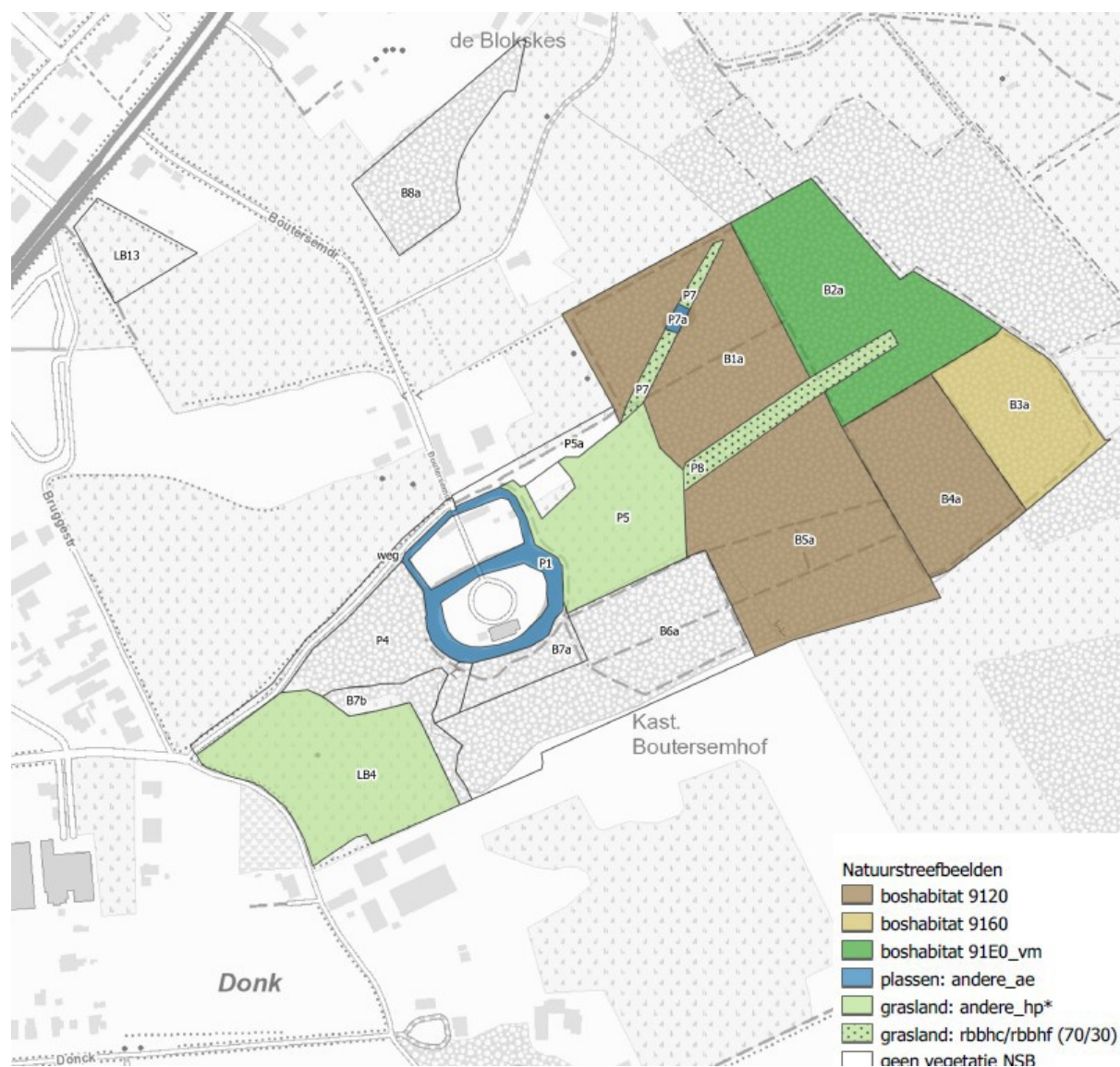

Figuur: natuurdoelvegetaties met aangeven van dreven, bomenrijen, houtkanten en groenstroken

Natuurstreefbeelden

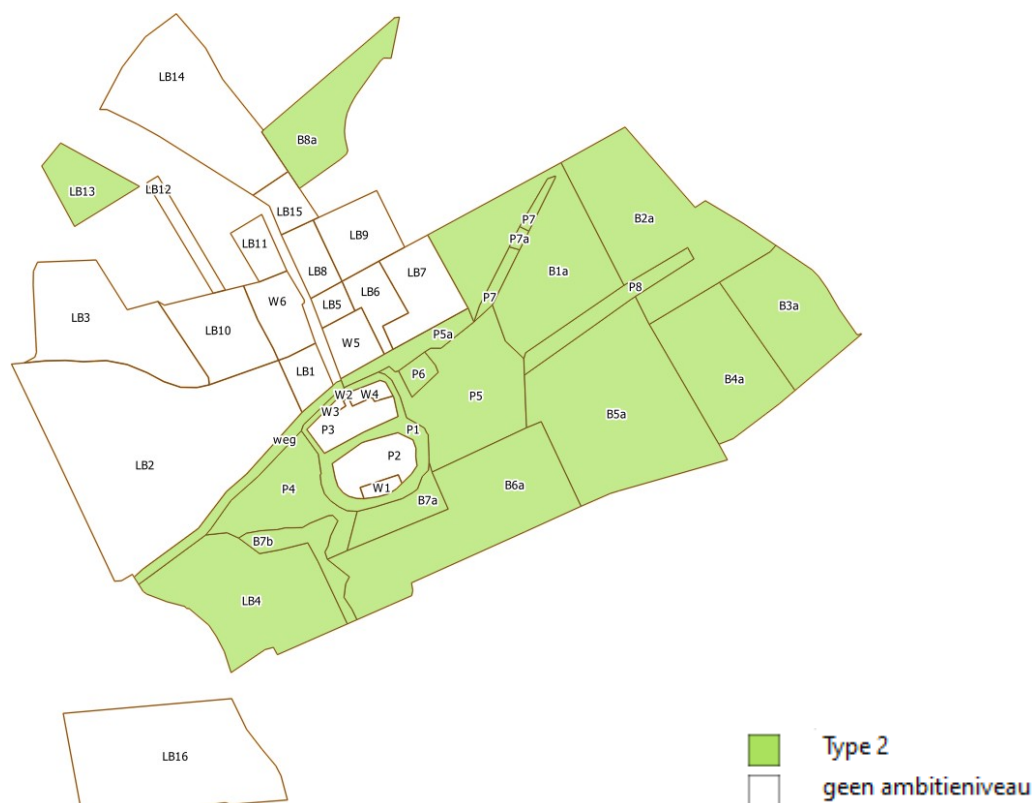
Volgende natuurstreefbeelden worden vooropgesteld:

Figuur: natuurstreefbeelden

Ambitieniveau

Volgende ambitieniveau wordt op bestandsniveau vooropgesteld:

3.3 Economie

In de volgende bestanden gelden economische doelstellingen

Economische doelstelling	Bestand(en)	Realisatie doelstelling door:
Kleinschalige houtproductie (bv. plankhout, brandhout)	bossen en dreven, bomenrijen	gebruik van beheerhout dat vrijkomt bij vrijstellingen, kappen van dreefsegmenten voor vervanging enz.
Beperkte dunningen ifv bosbeheer cfr UBP 2010	B1a, B3a, B8a	opvolging UBP
Landbouwgebruik	LB bestanden	overeenkomst agrarische gebruiker
Verhuur	W4, W5, W6	particuliere verhuur. In W5 na restauratie aparte verhuur voor bewoning (woonhuis) en ecologisch centrum (stallingen)
Verblijfsrecreatie	W3 B2a	inrichting: inrichting voor B&B inrichting: mogelijkheid voor plaatsing niet-permanente-(boom)tenten, incl.tijdelijke ecologische sanitaire voorzieningen (compost toilet)

3.4 Sociaal

In de volgende bestanden gelden sociale doelstellingen

Sociale doelstelling	Bestand(en)	Realisatie doelstelling door:
beperkte openstelling	kasteelpark (geselecteerde B en P- bestanden)	ontwikkeling van een ecologische 'hub' in hoeve nr 13, pick- nick locatie, culturele tentoonstellingen, informatieve wandelingen, enz.
	B2a	observatieplaats voor fauna (kijkwand / vlonderpad)

MAATREGELEN

INHOUD

1. Inleiding	74
2. Beheer van Erfgoed	75
2.1 Bestaande gebouwen	75
2.2 Parkbeheer	77
2.2.1 Beheertraject.....	77
2.2.2 Maatregelen	81
2.3. Drevenbeheer.....	83
2.3.1 Beheertraject.....	83
2.3.2 Maatregelen	86
3. Natuurbeheer	89
3.1 Droog bos	89
3.1.1 Beheertraject.....	89
3.1.2 Maatregelen	91
3.2 Nat bos	91
3.2.1 Beheertraject.....	91
3.2.2 Maatregelen	92
3.3 Andere bossen en parken.....	92
3.4 Uitheemse en gemengd inheems – uitheemse bossen	92
3.5 Graslandbeheer	95
3.5.1 Beheertraject.....	95
3.5.2 Maatregelen	97
4. Kleine landschapselementen.....	97
4.1 Beheertraject.....	97
4.2 Maatregelen	99
5. Algemene maatregelen en aandachtspunten	100
6. Economisch en sociaal beheer	101
6.1 Traject.....	101
6.2 Maatregelen	102

1. INLEIDING

Dit hoofdstuk omvat de uitwerking van de maatregelen die concreet uitgevoerd kunnen worden in functie van de eerder geformuleerde doelstellingen.

Er wordt, behalve voor de gebouwen, onderscheid gemaakt tussen *beheertrajecten* en *beheermaatregelen*.

De beheertrajecten geven aan op welke wijze het verschil overbrugd kan worden tussen de actuele toestand en de gewenste toestand, zowel voor natuurstreefbeelden als voor erfgoeddoelstellingen, met inachtnaam van eventuele economische en sociale doelstellingen. Er is uiteraard overlap tussen de verschillende elementen: zo omvat parkbeheer ook een gedeelte natuurbeheer, en omvat het bosbeheer ook het beheer van erfgoedelementen zoals dreven.

In de tabel wordt het tijdstip van uitvoering van de maatregelen aangegeven, voor de inrichtingswerken ingedeeld in tijdsperiodes met onderscheid tussen korte termijn (KT: 1-3 jaar), middellange termijn (MT: 3-5 jaar) en langere termijn (LT: >5 jaar) .

2. BEHEER VAN ERFGOED

Door de goedkeuring van het beheersplan treedt het premiestelsel van Onroerend Erfgoed in werking binnen de perimeter van het beschermde cultuurhistorische landschap. De werken die de erfgoedwaarde rechtstreeks ten goede komen zijn premiegerechtigd.

Alle werken die voorkomen op de 'Forfaitaire Lijst' (zie <https://www.onroerenderfgoed.be/erfgoedpremie>) worden beschouwd als werken die mogelijk zullen worden uitgevoerd.

De maatregelen geven geen verplichting tot uitvoering, maar geven aan welke maatregelen nodig en wenselijk worden geacht – en binnen de beschermingsperimeter eventueel ook financiële ondersteuning kunnen krijgen - voor het behoud en het herstel van de erfgoedwaarden.

Het regulier onderhoud van bestaande landschapselementen is vrijgesteld van toelating. Voor wijzigingen in het landschap moet nagegaan worden of de werken toelatings- of vergunningsplichtig zijn. Het opnemen van een maatregel in het beheersplan betekent niet automatisch dat de maatregel vrijgesteld is van toelating.

Bij de uitwerking van de inrichtings- en beheermaatregelen moet men zich er bewust van zijn dat archeologische resten aanwezig kunnen zijn vanaf net onder het maaiveld (bv. funderingen) en in de grachten (bv. palen van verdwenen bruggen), en bijgevolg geraakt kunnen worden door bodemingrepen, ook als deze ondiep zijn. Archeologisch vooronderzoek kan dan noodzakelijk zijn.

2.1 Bestaande gebouwen

Qua inrichtingswerken is dringende, volledige renovatie/restauratie vooral van toepassing voor de hoeve nr 13. De renovatie behelst ten dele ook een gebruik dat wordt aangepast aan de hedendaagse realiteit. Naast het verhuurbare woongedeelte worden de stallen in de hoeve omgevormd naar multifunctionele ruimtes van waaruit het beheer van agrarische landschap georganiseerd kan worden, maar waar ook mogelijkheden zijn tot ruimere samenwerking (vergaderplaatsen, expositiemogelijkheden enz.). De stallen en koterijen op het erf van hoeve nr 13 worden afgebroken en vervangen, en aan de achterzijde van de hoeve wordt een bijkomende toegang tot het erf gemaakt naar het noorden (achter de Samentuin, over LB9 aan de oostzijde van de meidoornhaag).

In de dienstgebouwen van het kasteel wordt de mogelijkheid verder onderzocht om er een B&B in onder te brengen, waarmee ook aan de sociale en economische functie tegemoet wordt gekomen.

Voor de andere gebouwen is de restauratie van de daken en aanpassing aan hedendaagse energie- en comfortnormen op korte of (middel)lange termijn van toepassing. De isolatie van de gebouwen (zoals bv. (drie)dubbele beglazing, dakisolatie, ...) en de lichtinval (dakvensters) zijn terugkerende elementen.

Er wordt over gewaakt dat de elementen die belangrijk zijn in de (visuele) beleving van het beschermde erfgoed met respect hiervoor gerenoveerd worden (bv. gebruik van aangepaste dakprofielen) en dat er geen storende elementen aan worden toegevoegd.

Voor grotere onderhoudswerken worden rekening gehouden met de volgende tijdsperiodes:

- onderhoud daken en hemelwaterafvoer: jaarlijks
- onderhoud schrijnwerk + luiken: om de 7 jaar
- onderhoud gevels (reiniging, schilderwerk): om de 15 jaar

Eventuele herstellingen moeten steeds gebeuren met respect voor het oorspronkelijk ontwerp en met gebruikmaking van passende materialen. Bij het schrijnwerk is vervanging enkel mogelijk onder strenge voorwaarden. Hiervoor wordt verwezen naar het afwegingskader Historisch Schrijnwerk, te raadplegen op de website van het Agentschap Onroerend Erfgoed (<https://www.onroerenderfgoed.be/publicaties/afwegingskader-historisch-schrijnwerk>).

Erfgoedelement	Bestand	Realisatie doelstelling door:	Tijds periode	Enmalig / Weerkerend	Vrijstelling toelating OE
Kasteel + klein bijgebouw	W1	inrichting:			
		- restauratie dak en vervanging dakbedekking(leien)	KT	E	
		- restauratie zijgevel (scheur)	KT	E	
		- restauratie of vervanging schrijnwerk: aanpassing aan isolatienormen	KT	E	
		onderhoud: gevels, daken en goten, schrijnwerk		W	+
Poortgebouw incl.brug	W2	inrichting: restauratie brug	MT	E	
		onderhoud: gevels, daken en goten, schrijnwerk		W	+
Dienstgebouwen	W3, W4	Inrichting: restauratie W3 ifv inrichting B&B. Aanpassingen lichtinval, isolatie, veiligheidsnormen, ...	LT	E	
		onderhoud: gevels, daken en goten, schrijnwerk		W	+
Hoeve nr. 13	W5	inrichting: volledige restauratie (dak + gevels +schrijnwerk) met herstel van oorspronkelijke dakvorm	KT	E	
		inrichting: aanpassing naar verhuurbaar woongedeelte en omvorming stallen naar multifunctionele ruimte	KT	E	
		onderhoud: gevels, daken en goten, schrijnwerk		W	+
		afbraak stallen en koterijen op het erf (achteraan) en vervanging door nieuwe	KT	E	
		aanleg toegang naar erf over LB9	KT	E	
Bautersemhoeve (nr.14)	W6	inrichting: restauratie dak	MT	E	
		onderhoud: gevels, daken en goten, schrijnwerk		W	+

2.2 Parkbeheer

2.2.1 Beheertraject

Volgende parkelementen hebben een erfgoeddoelstelling (de dreven worden behandeld onder 2.3):

Erfgoedelement	Bestand(en)	Realisatie doelstelling door:
Hofgracht	P1	onderhoud: gracht + betuining
	P1, P2, P3	inrichting: restauratie brug tussen P2 en P3 Onderhoud brug
	P1, P2, P4	inrichting: heraanleg van brug tussen P2 en P4 op historische locatie onderhoud brug
Parkelementen (beschermd dorpsgezicht + landschap)	P-bestanden	onderhoud elementen: vista's, bomen, open vegetaties, boomgaard, ...
Grachten	domein	onderhoud: ruimen en herstellen duikers
Paden	domein	onderhoud en restauratie
KLE: hagen en bomenrijen buiten bosverband (binnen bescherming)	LB1, LB4, LB5, LB6, LB7	onderhoud: snoeien en onderhoud
Nieuwe elementen		
Bouw loods	P6	nieuwbouw
Bouw kapel	P4	nieuwbouw

Hofgracht: de hofgracht wordt in goede staat gehouden door het regelmatige opschonen en verwijderen van overtollige vegetatie (kruidruiming). De aanwezigheid van moeras- en oeverplanten (bv. gele lis, egelskop, riet, grote zegges, ...) in de rand van de hofgracht maakt op enkele plaatsen deel uit van het landschaps- en parkbeeld, en draagt bij aan de ecologische kwaliteit van de gracht. Voor de houten betuining wordt regelmatig onderhoud voorzien, incl. eventueel herstel.

Bruggen: Herstellingen aan de bruggen over de hofgracht hebben betrekking op het nazicht en herstel van de funderingen en de verschillende brugelementen. Eventuele herstellingen moeten steeds gebeuren met respect voor het oorspronkelijk ontwerp en met gebruikmaking van passende materialen.

Op de locatie waar de historische brug gelegen was tussen het hof en de Engelse tuin (P2 – P4) kan een nieuwe brug worden gemaakt, waar vooronderzoek voor nodig is in de zin van onderzoek naar de kwaliteit en herstelmogelijkheden van de huidige resterende funderingen, en het opmaken van het ontwerp voor de nieuwe brug. Voor de bouw is een omgevingsvergunning nodig. Er zijn geen oude afbeeldingen van deze brug beschikbaar.

Bomen: De solitaire oude, monumentale bomen in het kasteelpark vormen mee de ruggengraat van de parkaanleg en dragen voor een belangrijk deel bij tot de uitstraling van het domein. Veel van de oude bomen in het parkgedeelte hebben ook een grote biologische waarde, en komen in aanmerking voor een verder beheer als veteranboom. Markante bomen in dit opzicht zijn binnen de hofgracht zeker de solitaire vóór het kasteel, m.n. de monumentale solitaire ceder, beuk en plataan, en de solitaire eik in P3. Buiten de hofgracht zijn oude beuken en vooral ook de meerstammige tulpenboom in P4 opvallende elementen, alsook de monumentale wilg en de ernaast staande zilveresdoorn op de hoek van P5 met P8.

Het is belangrijk tijdig in te spelen op mogelijke uitval en vervanging te voorzien. Bij eventuele heraanplant worden steeds de bestaande doorzichten gerespecteerd.

Ook het onderhoud van de groene sierelementen die in de parkcontext thuishoren (bv. in topiary gesnoeide taxus) maakt deel uit van het erfgoedbeheer.

Aangezien in het parkgedeelte ook van oudsher exoten aanwezig zijn als onderdeel van de parkstructuur blijft de mogelijkheid om deze binnen de parkcontext aan te planten bestaan.

Voor een aantal dode en/of sterk aangetaste bomen is kapping noodzakelijk, m.n. voor de afstervende beuken langs de hofgracht t.h.v. het tennisveld, de dode paardenkastanje en de Amerikaanse eik aan de binnenkant van de gracht. De bomen kunnen vervangen worden.

Hoewel ook de beuken aan de brug van het poortgebouw bomen van formaat zijn kan overwogen worden deze niet te vervangen bij uitval, om het zicht op het poortgebouw open te houden (cfr. historische foto's, zie historische nota 1899), wat de zichtrelatie van het hof tot de Boutersemdreef en de beide hoeves versterkt. Vervanging door kleiner blijvende bomen waarvan de kroon minder impact heeft op het zicht is ook een mogelijkheid. De boom aan de westzijde van de inkom is sterk aangetast, en kan best verwijderd worden of moet in ieder geval van nabij worden opgevolgd om schade aan het poortgebouw en de brug te voorkomen.

Boomgaard: in P3 maakt een boomgaard deel uit van de parkcontext, en verwijst naar het historische gebruik en de zelfbedruipendheid van het domein. De structuur van de boomgaard wordt gerestaureerd door uitbreiding met nieuwe fruitbomen en het verwijderen van 1 hoogstammige overhangende treurwilg aan de rand ervan.

Poelen: De poel in P4 wordt periodiek onderhouden, in de vorm van kruidruiming en/of slibuiming, met vrijwaren van de grote koningsvaren.

In de dichtgegroeide plas in P7a dient de vegetatie verwijderd en de sliblaag geruimd te worden om verder volledig dichtgroeien te vermijden. Dit gebeurt best in het najaar, omdat in die periode het grondwater het laagst staat, en in die periode de impact op amfibieën het kleinst is.

Kruidruiming en slibuiming gebeuren best niet in alle waterpartijen tegelijkertijd (= zelfde jaar). Door spreiding in de tijd krijgen watergebonden organismen als libellen of waterwantsen een betere overlevingsmogelijkheid in het domein.

Het is voor alle waterpartijen belangrijk dat bij de beheerwerken enkel een kruid- en/of slibuiming gebeurt, maar dat nooit dieper wordt uitgegraven, om de waterhuishouding niet te ontregelen.

Grazige vegetaties:

'Gazon', met aangepast frequent maaibeheer, wordt in stand gehouden in P2, in functie van het zicht op het kasteel. Ook in P4 kan lokaal een frequenter maaibeheer worden toegepast in functie van het doorzicht. De overige graslanden kunnen een ecologisch gericht beheer krijgen, met een beperkt aantal maaibeurten incl. verwijderen van het maaisel, en frequentere maaibeurten op en langs de paden i.f.v. toegankelijkheid en zichtbaarheid:

- Het open grasland in het parkbos rond de poel in P4 bevat veel adderwortel, penningkruid en bosbies. Het beheer zou er in de meest kansrijke zones gericht kunnen worden op adderwortel, die als waardevolle drachtplant voor bijen en vlinders ook een mooie esthetische meerwaarde kan bieden (de plant werd daartoe regelmatig ook als stinzenplant

aangeplant, maar staat hier op zijn natuurlijke standplaats). Dat impliceert een late maaibeurt na de zaadsetting in augustus (bloeitijd juni-juli), vooral op de plaatsen waar de plant op zonnige standplaatsen aanwezig is.

- Het grasland in P5 kan bloemrijker en soortrijker worden door jaarlijks 1 maal (vanaf half juli) of 2 maal (juni/september) te maaien met afvoer.
- In de vista's (P7 en P8) kan een ecologisch maaibeheer worden toegepast (zie ook verder).
- In het grasland LB4 blijft begrazing de beheervorm in het gedeelte ten noorden van de lindendreef. De begrazing is er beperkt tot maximaal 2 GVE per ha. Ten zuiden van de lindendreef, in het nattere gedeelte dat aansluit bij het bos, is er goede potentie tot ontwikkeling van een soortenrijk nat hooiland mits het instellen van een maaibeheer, eventueel met nabegrazing. De grachtkanten met reuzenpaardenstaart worden vrijgehouden van boombegroeiing.

Vista's: de vista's worden vrijgehouden van boombegroeiing die het zicht belemmeren, met uitzondering van enkele solitaire bomen in functie van de parkstructuur. Ook te sterke beschaduwning door overhangende bomen vanuit de beboste randen wordt vermeden. De vista's worden open gehouden door een ecologisch maaibeheer. In P7 wordt maximaal 2x per jaar gemaaid met afvoer, waarmee de verdere ontwikkeling van een soortenrijk vochtig tot nat hooiland beoogd wordt. Indien er zich orchideeën zouden vestigen is een aanpassing van het beheer naar een latere maaidatum noodzakelijk voor behoud en uitbreiding.

Omwille van de oriëntatie en de beperkte breedte zal met name P8 (nog) minder zonbeschenen en daardoor ook iets koeler en vochtiger blijven. Mits aangepast maaibeheer (zone ten westen van de beukendreef 2x per jaar maaien met afvoer, zone ten oosten van de beukendreef 1 x maaien met afvoer), zal de ontwikkeling er richting een soortenrijke vochtig grasland en ruigte kunnen gaan.

Paden: De kasseipaden binnen de omgrachting in het dorpsgezicht worden onderhouden en indien restauratie nodig is hersteld met recuperatie van oorspronkelijk materiaal (kasseien en boordstenen, voor zover mogelijk). De onverharde paden worden onderhouden en waar nodig gemaaid.

Grachten (andere dan de hofgracht): de grachten in het bos en parkgedeelte kennen een tweejaarlijks onderhoud door kruid- en slibruiming, zonder uitdieping. Daarbij worden ook de duikers nagekeken en waar nodig hersteld of vervangen. Slib of maaisel dat afkomstig is van het onderhoud van de Boutersemloop wordt aan de zuidzijde van de loop uitgespreid (weiland), en niet in de dreef van het domein.

Parkbos: het parkbos in P4, B7a en B7b wordt vanuit de historische context gekenmerkt door een hoger aandeel aangeplante exoten, zowel in de boomlaag als in de struiklaag. Oude, structuurbepalende (park)bomen worden hier nagestreefd (inheems en exoot). Het geregeld vrijstellen van deze bomen behoort tot het reguliere beheer, alsook de eventuele aanplanting van bijkomende parkbomen.

Tegelijk zijn er ook een aantal interessante soorten in de kruidlaag aanwezig, die belangrijk zijn voor de biodiversiteit en de soortenrijkdom van het gehele domein, zoals lelietje-van-dalen, salomonszegel, adderwortel en reuzenpaardenstaart. Het beheer van het park gebeurt met respect voor het behoud van deze soorten. De aanwezigheid van sierstruiken (b.v. rododendron, azalea, ...) is daarin medebepalend, en mag niet uitbreiden tot de groeiplaats van deze soorten.

KLE en bomenrijen: de hagen kennen een onderhoud door regelmatige snoeiwerken en inboeting waar nodig.

Bomenrijen worden opgevolgd in functie van veiligheid, zeker als ze aangrenzend zijn aan openbare of opengestelde wegen. Een regelmatige veiligheidscontrole (visual tree assessment) kan daarvoor worden uitgevoerd. Zeer belangrijk bij alle aspecten van het behoud en -beheer van (oude) bomen, is dat sterk rekening wordt gehouden met de doorwortelde zone. In regel wordt gesteld dat minimaal de kroonbreedte van de bomen moet gevrijwaard blijven van sterke betreding, bodemdruk, intensieve bemesting en het gebruik van herbiciden/pesticiden om impact op en beschadiging aan de wortels te vermijden. Aangezien bomen traag reageren, worden de gevolgen van dergelijke beschadiging vaak pas verschillende jaren na de feiten duidelijk (zwamaantastingen, houtrot,...). Bij uitval worden de bomen van bomenrijen binnen de erfgoedbeschermingsperimeters vervangen door dezelfde soort. Bij bomenrijen buiten de beschermingsperimeters wordt zomereik en schietwilg bij voorkeur terug door dezelfde soort vervangen.

Nieuwe bouwkundige elementen:

Onderhoudsloods: Voor de noodzakelijke stalling van het beheer- en onderhoudsmateriaal voor park en landschap wordt een nieuwe loods voorzien in P6. De loods wordt voorzien op de locatie en binnen de begrenzing van het oude tennisveld (beton) dat in vervallen toestand is, zodat er geen nieuwe ruimte wordt ingenomen, er wordt integendeel voor een aanzienlijk deel onthard. De loods kan makkelijk toegankelijk zijn via het naastliggende pad aan de zijde van de hofgracht. Mogelijk dienen enkele sterk overhangende zomereiken gekapt te worden, die evenwel geen deel uitmaken van de eikendreef. De loods dient landschappelijk te passen binnen het erfgoedkader. De ruimte die nodig is voor de verschillende machines en klein materiaal om het groenbeheer van het bos en de graslanden te kunnen doen, wordt verantwoord in de bijlage 6.

De ingenomen grondoppervlakte voor het nieuwe gebouw zal substantieel kleiner zijn (ca. 200 m²) dan de oppervlakte van het huidige tennisveld (ca. 600m²). Het gehele tennisveld wordt verwijderd, zodat er netto ca. 400m² onverharde oppervlakte teruggewonnen wordt.

Voor de bouw is een omgevingsvergunning nodig.

Kapel: de bouw van een kapel wordt vooropgesteld in P4, buiten bos gelegen langs de Boutersemdreef op de hoek naar het Weiland en toegankelijk voor wandelaars en voorbijgangers. De kapel van de nabijgelegen Lovenhoek (zie foto) dient daarbij als inspirerend voorbeeld. Voor de bouw is een omgevingsvergunning nodig.

2.2.2 Maatregelen

Onderstaande tabel geeft de concreet te nemen maatregelen in de parkbestanden.

	maatregel	bestand	oppervlakte	Eenmalig Wekerend	Tijdstip van uitvoering	Vrijstelling toelating OE
Algemeen parkbeheer:						
	gazonbeheer	P2	gazon voor kasteel	W	meermaals per jaar	+
	Snoeibeheer (hagen, taxussen, sierstruiken, ...)	P2, P3, P4, B7a		W		+
	(her)aanplant					+
Hofgracht enbruggen	beheer hofgracht: - onderhoud en restauratiebetuining - kruidruiming - slibruiming	P1	volledig	W		
	restauratie inkombrug	W2		E	MT	
	restauratie brug tussen P2 en P3	P1, P2, P3		E	MT	
	vooronderzoek naar haalbaarheid voor heraanleg brug op historische locatie + ontwerp	P1, P2, P4		E	MT	
	restauratie en onderhoud sierbrugje	B7b		E		
Specifieke Parkelement en	restauratie en onderhoud sierelementen (siervazen, sokkels, ...)	P2, P4, B6a, LB4		W		
	poelen volledige ruiming	P7a	volledig	E	september- oktober	+
	periodieke onderhoud doorkruidruiming	P4, P7a	volledig	W	Bij noodzaak of 1 x /10 jaar	+
Bomen	Jaarlijkse boomcontrole	P-bestanden	Oude en monument ale bomen	W		+
	vooronderzoek stabiliteit 2 beuken aan poortgebouw	W2		E		+
	Beheer oude bomen (solitaire en monumentale bomen) buiten bos	P-bestanden		W		+
	Vellen afgestorven bomen buiten bos	P-bestanden		W	bij noodzaak	+
	vellen treurwilg in boomgaard (ifv herstel boomgaard)	P3		E	KT	+
	(Her)aanplant uitgevallen solitaire bomen of boomgroepjes	domein		W	winter	+
	(her)aanplant fruitbomenboomgaard	P3		W	winter	+
	Exotenbeheer in beboste parkbestanden	P4, B7a		W		+
	Veiligheidsbeheer bomen in randzones van opengestelde of openbare wegenis	P4, LB4	Veiligheidsz one1 boomhoogt e	W		+
	restauratie van kasseipaden	P2, P3		E		

Paden	onderhoud van paden (verhard en niet-verhard)	P-bestanden		W		+
	Nieuwe elementen	bestand	maatregel			
Beheerloods	Bouw loods: vooronderzoek (ontwerp), vergunningstraject en realisatie	P6	nieuwbouw	E	KT	
	vellen 3 eiken ifv bouw beheerloods	P5a, P6		E	na vergunning van de loods	
Kapel	Bouw kapel: vooronderzoek (ontwerp), vergunningstraject en realisatie	P4	nieuwbouw	E	LT	

2.3. Drevenbeheer

2.3.1 Beheertraject

Dreven zijn een wezenlijk onderdeel van het domein, zowel de (niet-beschermd) Boutersemdreef als inkomdreef tot het domein, als de verschillende dreefstructuren die deel uitmaken van de parkopbouw.

Erfgoedelement	Bestand(en)	Realisatie doelstelling door:
Dreven in bosverband	B1a, B2a, B3a, B4a, B5a, B6a, B7a	inrichting; inboeten of vervanging segmenten met hoge uitval onderhoud: snoeien, maaien paden
Landschapsdreven	P5a, LB4	inrichting; inboeten of vervanging segmenten met hoge uitval onderhoud: snoeien, maaien paden
	P5a, LB1	inrichting: vervanging platanen door zomereik aan inkom
Dreven buiten bescherming	Boutersemdreef	inrichting: integrale vervanging

Volgende aspecten zijn belangrijk bij het dreefbeheer:

Behoud van dreven: de bestaande historische drevenstructuur wordt behouden, wat inhoudt dat ze niet opgaan in de bosstructuur en de dreefbomen indien nodig vervangen worden. Het bedoelde esthetische aspect van een dreef komt het best tot uiting indien de dreef als op zichzelf staand element te herkennen is.

Dit veronderstelt tevens dat de mogelijkheden om een dreef te kunnen vervangen behouden blijft of bij de uitvoering van het beheerplan gerealiseerd worden. Dit betekent m.n. dat waar dreven in bosverband voorkomen, het beheer van de aanpalende bosranden mee wordt afgestemd op de vereiste lichtcondities voor de dreef, zowel voor een duurzaam behoud van volwassen bomen als voor een eventuele heraanplant van de dreef.

Behoud, herstel en bescherming van de dreefstructuur: de structuur van aanwezige dreven wordt behouden, en waar nodig hersteld. Dit impliceert niet alleen de bomenrijen zelf, maar ook de bermen waarin ze staan.

Bij het onderhoud (maaien) van de bermen dient er speciaal op gelet te worden dat de dreefbomen daarbij niet beschadigd worden. Maaischade aan de stamvoet maakt de bomen immers zeer gevoelig voor aantasting door schimmels.

Zeer belangrijk bij alle aspecten van het dreefbehoud en -beheer (en van het beheer van bomen tout court), en zeker bij het beheer van oude bomen, is dat sterk rekening wordt gehouden met de doorwortelde zone. In regel wordt gesteld dat minimaal de kroonbreedte van de bomen moet gevrijwaard blijven van sterke betreding, bodemdruk, intensieve bemesting en het gebruik van herbiciden/pesticiden om impact op en beschadiging aan de wortels te vermijden. Aangezien bomen traag reageren, worden de gevolgen van dergelijke beschadiging vaak pas verschillende jaren na de feiten duidelijk (zwamaantastingen, houtrot,...).

Het behoud van de historische dreefstructuur impliceert ook het behoud van onverharde wegenis. Lokaal kan het wel puntsgewijs noodzakelijk zijn slechte plekken in de paden te verbeteren in functie van de toegankelijkheid.

Behoud van oude bomen: de ouderdom van de bomen kan een directe verwijzing zijn naar de cultuurhistorische oorsprong van de dreef. Tevens wordt het esthetisch, landschappelijk en ecologisch waardevol karakter van een dreef in belangrijke mate bepaald door het type en de omvang van de bomen die er aanwezig zijn. De sterke aanwezigheid van oude bomen speelt daarin een belangrijke rol. Het behoud van oude bomen is dus een zeer belangrijk element in de dreven. In oude dreven kan het behoud van de oude bomen voorop staan waarbij de oude bomen zo lang mogelijk in leven gehouden (eventueel in veteraanstadium), of de monumentale stammen na afsterven nog als stam behouden worden zolang de veiligheid dit toelaat.

Veteraankenmerken: Vooral de eikendreef P5a bevat bomen die (op langere termijn) eventueel naar de veteraanfase kunnen evolueren. Voor dreven met veteraanbomen geldt, zeker voor dreven in bosverband, dat de lichtcondities goed moeten zijn om de bomen naar veteraanfase te kunnen laten gaan i.f.v. kroonreductie en het ontstaan van een 2^e kroon. Een hakhoutbeheer in de randen van de aanpalende bestanden is dan aangewezen.

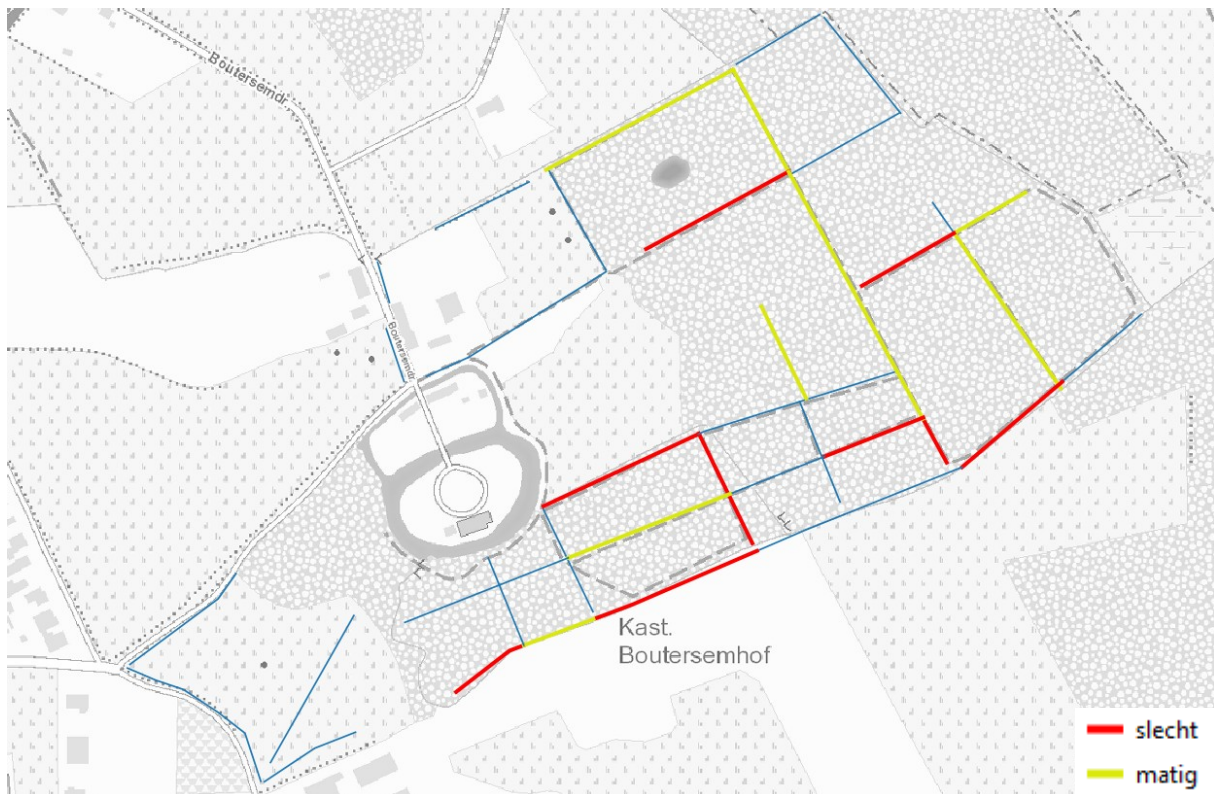
Het overgaan naar veteraanfase betekent in praktijk vaak een nulbeheer. Indien echter zware gesteltakken dreigen uit te scheuren en hierbij beschadiging te veroorzaken, kunnen deze weggehaald worden.

Dreven die naar een veteraan stadium mogen evolueren moeten uiteraard ook als dreef behouden blijven. Ze worden evenwel pas heraangelegd bij een uitvalspercentage van meer dan 70%. Dit wordt voor geen enkele dreef in deze beheerplanperiode verwacht.

Behoud van het statig karakter: het karakter van de dreef wordt in belangrijke mate bepaald door de aanwezigheid van zware, statige bomen. Bij vervanging van de inkomdreef (Boutersemdreef, buiten bescherming) kan hierop te worden ingespeeld door het kiezen van een voldoende grote plantmaat. Het behouden van rechtopstaande stammen van afgestorven dreefbomen kan een element zijn in oude dreven.

Boomsoortensamenstelling: de oorspronkelijke boomsoortensamenstelling van de dreven is niet gekend, maar er kan van worden uitgegaan dat beuk en eik reeds lang de belangrijkste samenstellende boomsoorten zijn. Bij eventuele uitval en vervanging van dreefsegmenten dient de standplaats sterk mee in rekening te worden gebracht, zodat er steeds voor boomsoorten gekozen wordt die goed zijn aangepast aan de lokale leefomgeving. Aan de inkom van het kasteel wordt daarom gepland de platanen aan weerszijden te vervangen door zomereik, aansluitend bij de aanwezige dreef (P5a) en bomenrij (LB1).

Bos- en parkdreven: Een belangrijk deel van de dreefbomen in de bosbestanden, en dan vnl. de beuken, verkeert in een slechte tot zeer slechte conditie, wat maakt dat vervanging van de bomen noodzakelijk wordt.

Dreefsegmenten met bomen in matige of slechte staat.

In het kader van de natuurbescherming wordt ervan uitgegaan dat er, in het bosgebied, steeds gewerkt wordt met streek-eigen inheemse soorten die behoren tot de beoogde natuurdoeltypen, dus soorten van hetzij eiken-beukenbos in de drogere delen, hetzij valleibos in natte delen.

In de bosomgeving wordt dan ook voor alle dreven van dit uitgangspunt vertrokken, met uitzondering van de rechtstreekse zichtas vanuit het kasteel (dreef ten zuiden in B7a en B6a). Bij vervanging spelen naast droogte- én vochtbestendigheid ook de lichtcondities een belangrijke rol. Potentieel interessante dreefboomsoorten die mooi en groot kunnen uitgroeien, schaduwtolerant zijn (minstens in de jeugdfase), vrij droogteresistent zijn maar ook met vochtige bodems om kunnen en ook i.f.v. natuur een meerwaarde hebben zijn haagbeuk, winterlinde (zomerlinde op de iets vochtiger delen) of gewone esdoorn. Bij voldoende lichtcondities zijn ook de zomer- en/of wintereik uiteraard interessante soorten om te gebruiken. Waar beuk tot voor kort ook nog steeds een evidentie leek als potentiële vervangende boomsoort is dat onder de huidige klimatologische omstandigheden, en met de sterke uitval die de soort de laatste jaren kende in het domein, minder het geval.

Beuk is echter niet zomaar af te schrijven als vervangende soort. Vele oudere dreefbeuken krijgen het nu zeer moeilijk omdat m.n. de hydrologische condities in een korte tijdsspanne anders worden dan de situatie waarin ze groot zijn geworden en waar het wortelgestel op is ingesteld. Jonge bomen kunnen hun wortelstelsels echter nog vormen naar de nieuwe condities, zodat ze daar ook op kunnen doorgroeien. In het bos zelf is beuk daarom nog steeds een bruikbare boomsoort. In open zonbeschenen bosranden of als bomenrij in het open landschap is het gebruik ervan minder evident.

Voor de zomereiken kan bij een verderzetting van de klimaatverandering naar warmere en drogere zomers een omschakeling naar de quasi gelijkende wintereik opportuun zijn, aangezien die beter

droogteresistent is (hoewel zomereik dan weer de eigenschap heeft beter tegen vochtige condities te kunnen, die in het Boutersemhof evenzeer aanwezig zijn).

Boutersemdreef: De Boutersemdreef, gedeelte tussen N14 en de Boutersemhoeve, valt niet in een erfgoedbeschermingsperimeter. De dreefbomen moeten integraal vervangen worden, door het grote aantal afgestorven en/of in zeer slechte conditie verkerende bomen (m.n. aan de oostzijde).

Aan de zijden waar de dreef grenst aan percelen in landbouwgebruik is het belangrijk dat een zone van ca. 5m gevrijwaard wordt van intensieve bewerking en gebruik en als soortenrijk grasland kan ontwikkelen i.f.v. de bescherming van de bomen.

Vervanging van bomen: Bij uitval van een groot aantal bomen kan voor de uniformiteit overwogen worden een dreef of een dreefsegment integraal te vervangen. De keuze om dit al dan niet te doen wordt per dreef gemaakt. Bij uitval kan geval per geval bekeken te worden of tot inboeten wordt overgegaan. Het behoud van oude bomen die nog in goede conditie zijn of naar een veteraanfase zouden kunnen evolueren is daarbij steeds een prioritair aandachtspunt.

Om mooie, rechte stammen te verkrijgen is begeleidingssnoei van de jonge dreefbomen nodig. Bij aanplant krijgen de bomen een eerste vorm van begeleidingssnoei. Vervolgens zal in het 2^e jaar en het 4e jaar na aanplant opnieuw een begeleidingssnoei worden uitgevoerd. Met een goed uitgevoerde begeleidingssnoei wordt vermeden dat de bomen een dubbele topscheut of te zware lage vertakking krijgen.

Fauna: bij kapwerkzaamheden van oude bomen in dreven moeten de vellingen altijd zo worden uitgevoerd dat de kans beperkt wordt om daarbij vleermuizen te doden die in holtes in de bomen aanwezig kunnen zijn. Dit kan vermeden worden door rekening te houden met kritische perioden zoals de voortplantingsperiode en de winterslaapperiode. Relatief veilige perioden voor het uitvoeren van kapwerken zijn van 15 oktober tot 15 november en van 15 maart tot 15 april.

Veiligheid: Om de conditie van de bomen te evalueren is een twee- tot driejaarlijkse controlerende nodig waarbij de conditie van een boom beoordeeld wordt op basis van uiterlijke kenmerken, zoals aantasting door parasieten, bladstand, wonden, holten enz., en tevens de noodzaak tot ingrijpen beoordeeld wordt. Bij aanhouden van extreme klimaatomstandigheden kan het nodig zijn dit jaarlijks te gaan doen. Bij jonge en bijna volledig gezonde dreven is dit (normaliter) minder frequent nodig.

2.3.2 Maatregelen

Vervanging van dreefbomen/segmenten: Gezien de slechte toestand van de bomen (vnl. beuken) in veel (delen van) dreefsegmenten zullen vele vervangingen nodig zijn in deze beheerplanperiode. Onderstaande tabel geeft een prioritering van de dreven met te vervangen bomen.

De vervanging van de dreven rond bestand B6a kan best worden aangepakt gelijktijdig met de beheerwerken in dat bestand (zie verder bij bosbeheer).

Voor de vervanging van de Boutersemdreef (segment N14 – Boutersemhof) buiten bescherming dienen afspraken gemaakt te worden met de gemeente, aangezien een gedeelte van de dreef op openbaar domein ligt. Aan de oostzijde van de Boutersemdreef wordt in het agrarisch gebied een strook van ca. 5m vrijgehouden van intensief agrarisch gebruik, waar niet geploegd of gemest wordt (zie ook verder bij KLE).

Boomsoortensamenstelling: onderstaande tabel geeft de mogelijke vervangende soorten per segment. De tabel is opgemaakt voor de segmenten waarvoor de conditie van een belangrijk aantal bomen als 'slecht' is beoordeeld. Omwille van variatie in samenstelling hoeven de verschillende segmenten van een dreef niet per definitie uit een en dezelfde boomsoort te bestaan, zodat er een griotere bescherming is bij uitval of ziekte van één soort. Ook binnen eenzelfde segment kan gevarieerd worden. Het behoud van de dreefstructuur is bijgevolg belangrijker dan de uniformiteit van de gebruikte boomsoort. In vele dreven werd op locaties met uitval van bomen reeds ingeboet, veelal met beuk maar ook met eik. Jonge bomen kunnen behouden blijven, mits een goede conditie en ontwikkeling.

Voor de dreef aan de zuidzijde van het domein langs de Boutersemloop wordt een integrale vervanging door zomereik voorzien.

Bestand	Dreef (zijde van bestand)	Samenstelling	Vervanging/ inboeten door	Prioriteit
B1a	midden	beuk; W-zijde dreef oudere bomen te vervangen. O-zijde zijn jonge beuken (niet te vervangen).	beuk vervangen door beuk, haagbeuk, esdoorn of linde	2
B2a	noord+oost	schietwilg	opengevallen gaten inboeten met wilg	2
B4a	noord	zomereik / zwarte els	zomereik vervangen bij uitval verder vervangen door els	3
	zuid	zomereik/beuk	beuk vervangen door eik	1
	west	beuk	beuk vervangen door beuk,	1 + 2
B5a	oost	zie B4a west		
	midden	zomereik / beuk (jong)	zomereik vervangen bij uitval door beuk, haagbeuk, esdoorn of linde	2
	west	beuk /zomereik	uitvallende beuk te vervangen door linde, esdoorn of haagbeuk	1
B6a	noord	beuk	integraal te vervangen, kan bij beheerplan van B6a door lichtboomsoort als eik (visuele samenhang met eikenrij van P5a)	1
	oost	zie B5a west		
	zuid	zomereik / beuk	beuk vervangen door eik, integrale dreef (zuidzijde van B3a, B4a, B5a, B6a) op termijn vervangen naar zomereik	1
LB4	lindendreef		inboeten	2
LB8-1, LB11-1, LB14-1	Boutersem-dreef	beuk	integraal te vervangen door bv. <i>Carpinus betulus</i> , <i>Corylus colurna</i> , <i>Davidia involucrata</i> , <i>Ostrya carpinifolia</i> , <i>Quercus</i> sp. (<i>Q. cerris</i> , <i>Q. frainetto</i> , <i>Q. palustris</i> , <i>Q. petraea</i> , <i>Q. robur</i>), <i>Tilia</i> sp. (<i>T. cordata</i> , <i>T. platyphyllos</i> , <i>T. x europaea</i>), <i>Ulmus</i> sp. ...	1

Beheermaatregelen: Onderstaande tabel geeft de concreet te nemen maatregelen voor de dreven, naast de vervangingen uit de tabel hierboven.

nr	maatregel	bestand	Eenmalig Weerkerend	Tijdstip van uitvoering	Vrijstelling toelating OE
Algemeen	maaibeheer dreven	alle dreven		1 tot 2x per jaar	+
Vervangen en inboeten	bosbestanden: zie tabel hierboven				+
	platanen aan inkom vervangen door zomereik	P5a	E	MT	
Onderhoud	Jaarlijkse controleronde dreefbomen	alle	W		+
	Regulier beheer: verwijderen van gevaarlijke en dode takken uit de bomen		W		+
	Behoud van oude bomen/ afgestorven stammen/ Veteranenbeheer				+

Tabel: te nemen maatregelen

3. NATUURBEHEER

3.1 Droog bos

Voor het bosbeheer kan het beheer zoals aangegeven in het UBP grotendeels worden voortgezet, mits enkele aanpassingen (vooral voor B6a).

3.1.1 Beheertraject

Doelstellingen voor habitatwaardig droog bos gelden in het Boutersehof voor het bos op de iets drogere delen, waar het habitat eiken-beukenbos (9120) en eiken-haagbeukenbos (9160) wordt nagestreefd in samenhang en overgang met de soorten uit het vogelkers-essenbos (91E0).

Natuurstreefbeeld	Bestand(en)	Afstand tot doel	Realisatie doelstelling door*:
Habitat eiken-beukenbos (HT9120)	B1a, B4a, B5a,	beperkt	onderhoud: exotenbeheer*, dunning en/of vrijstelling
Habitat eiken-haagbeukenbos (HT9160)	B3a	matig tot eerder groot	onderhoud: dunning en/of vrijstelling
inheems bos	B6a	eerder groot	inrichting: kapping aangetaste essen, exotenbeheer (Rododendron), spontane verbossing en/of heraanplant met doelsoorten onderhoud: opvolgen exoten

Belangrijke aspecten voor deze habitattypes zijn de aanwezigheid van voldoende structuurvariatie met een gevarieerde kruidlaag, struiklaag, en boomlaag, met variatie in leeftijdsopbouw en de afwezigheid van (potentieel) invasieve exoten.

Hoewel het aandeel aan verschillende habitattypische soorten in de kruidlaag in de bosbestanden van het Boutersehof doorgaans beperkt is, moeten hiervoor geen specifieke maatregelen worden opgenomen. Bij verdere ontwikkeling en uitrijping van de habitats wordt verwacht dat deze soorten zich zullen kunnen uitbreiden of spontaan vestigen. De uit te voeren maatregelen hebben dan ook vnl. betrekking op het bestrijden van exoten (vnl. rododendron) en op de bosomvorming. Er is nog een beperkte economische doelstelling aanwezig: de mogelijkheid wordt behouden om in het loofbos op termijn met toekomstbomen te werken.

In B3a kan het herstellen van de ondiepe afwatering van het perceel door het uitkuisen van de rabatten bijdragen aan het bosherstel. Stagnatie van regenwater middenin het perceel wordt erdoor voorkomen.

Een wijziging t.o.v. het UBP is het bosbeheer in bestand B6a, waar inheems bos als doelstelling wordt vooropgesteld (geen habitat). In dit bestand is er door de grote mate van afsterven van de aanwezige essen nood aan een verandering van beheer, die erin kan bestaan om

1. de afgestorven en kwijnende essen te kappen
1. de aanwezige inheemse soorten (haagbeuk lijsterbes, zomereik, ...) te behouden
2. de aanwezige rododendron te bestrijden en
3. spontane verbossing (natuurlijke verjonging) op te laten treden, of over te gaan tot aanplant van het bestand met inheemse soorten

Het bestrijden van rododendron blijft verder (naast B6a) ook in B1a en beperkt in B5a een prioritaire maatregel.

Rododendron en Amerikaanse vogelkers (beperkt aanwezig) dienen best volledig verwijderd te zijn vooraleer het andere bosbeheer wordt uitgevoerd. Bij het uitvoeren van dunningen of kappingen wordt er immers meer licht in het bos gecreëerd, en wordt de bodem verstoord, waardoor beide soorten plots zeer sterk kunnen uitbreiden en het probleem toeneemt.

Aangezien beide exoten een sterke hergroei kunnen hebben na de bestrijding, is het aangewezen de hergroei op te volgen en eveneens te verwijderen tot minstens het 3e jaar na de hoofdbestrijding (= de nabehandeling). Dat houdt in dat, bij sterke aanwezigheid van de exoten, kappingen in het bos best pas kunnen worden uitgevoerd vanaf het 3^e jaar na bestrijding ervan.

Indien de exoten slechts beperkt aanwezig zijn kan het bosbeheer al sneller volgen, maar ook dan dient de nabehandeling van nabij te worden opgevolgd.

Een uitzondering kan eventueel ook gemaakt worden in geval van eindkap van een bestand zoals in bestand B6a, maar in dat geval dient met het aanplanten van nieuwe bomen best gewacht te worden tot er zekerheid is dat de exoten volledig onder controle zijn. Bestrijden van exoten tussen jong plantsoen is immers een zeer moeilijke aangelegenheid, waarbij een hoog aandeel van het jonge plantsoen vaak onbedoeld mee geraakt wordt.

Hulst kent lokaal (B4a, B5a) een zeer sterke uitbreiding, zodat het in functie van de ontwikkeling van de kruidlaag nuttig kan zijn de uitbreiding ervan op te volgen en deels in bedwang te houden.

Eventuele heraanplant van bos na eindkap (B6a) gebeurt met een- tot tweejarig plantgoed van inheemse boom- en struiksoorten (zomereik, wintereik, beuk, haagbeuk, gewone esdoorn, lijsterbes, spork, hazelaar) onder het scherm van de overblijvende bomen na het kappen van de essen in willekeurig plantverband (max. 2x2m).

Een voldoende groot aandeel dood hout is een essentieel onderdeel van een gezond bosesysteem. 1 op de 15 bomen die gekapt moet worden wordt daartoe na vellen achtergelaten, of wordt niet geveld maar op stam geringd. Daartoe worden niet enkel de dunste bomen uitgekozen. Ander dood hout dat al in het bos aanwezig is wordt evenmin verwijderd. Aan de rand van de bestanden kunnen staande dode en levende bomen worden neergelegd indien er zich een veiligheidsrisico voordoet. Onder andere door het afsterven van de essen is het aandeel dood hout de laatste jaren al sterk gestegen.

In bosbestanden grenzend aan dreven worden er specifiek op gelet dat de bosranden voldoende worden uitgelicht om de kronen van de dreefbomen voldoende licht te geven. In die zin dienen alle dreefbomen als toekomstbomen beschouwd en vrijgesteld te worden. Eveneens worden zuidelijke georiënteerde randen en randen langs bospaden sterker gedund. Bij heraanplanting van bosbestanden wordt in de zones die aan dreven grenzen vermeden om hoog opgaande bomen met te dichte kronen aan te planten.

In de bosbestanden die grenzen aan de vista's waar een soortenrijke vegetatie wordt nagestreefd (P7 en P8) wordt te sterke overschaduw van de vista's vermeden door een hakhoutbeheer in te stellen in de randzones, over een breedte van maximaal één boomhoogte.

Tot slot wordt er ook op gelet dat er geen onnodige stockage van werk- of ander materiaal is in de bosbestanden.

3.1.2 Maatregelen

Onderstaande tabel geeft de te nemen maatregelen in de droge bosbestanden.

	maatregel	bestand	oppervlakte	Eenmalig Weerkerend	Tijdstip van uitvoering
Bos	Bestrijding rododendron	B6a, B1a	bestand	E W	Hoofdbestrijding: winterperiode Nabehandeling: april-mei en augustus-september
	Eindkap es	B6a	bestand	E	
	Natuurlijke verjonging of Aanplant bosplantsoen	B6a	bestand	E	Na uitvoering overige maatregelen, zie beheertabel bos
	Reglementaire dunningen	B1a, B3a, B4a, B5a	bestand	W	zie beheertabel bos

Tabel: te nemen maatregelen in functie van behoud en verdere ontwikkeling van het habitat droog bos (HT9120)

3.2 Nat bos

3.2.1 Beheertraject

Doelstellingen voor habitatwaardig nat bos gelden in het Boutersemhof in het bestand B2a. In bestand B8a wordt een elzenbos nagestreefd, zonder habitatdoelstellingen.

Natuurstreefbeeld	Bestand(en)	Afstand tot doel	Realisatie doelstelling door*:
Habitat elzenbroekbos (HT91E0_Vm)	B2a	beperkt	onderhoud: dunning en/of vrijstelling + maaibeheer (open houden ruigtezones) optionele inrichting: aanleg poel + riet/ruigtezone en evt. vogelkijkwand (NW hoek)
Inheems nat bos	B8	geen	dunningen

Belangrijke aspecten bij het beheer van nat bos zijn het inzetten van kleinschalige omvormingsmaatregelen, het inzetten op spontane ontwikkeling (bv. natuurlijke verjonging, het spontaan verschijnen van soorten, de ontwikkeling tot oude bomen), het vergroten van structuurvariatie en het duurzaam bosbeheer. In de meer open zones kan een vegetatie van natte ruigtes (Filipendulion) in stand worden gehouden, die een waardevolle aanvulling geeft aan het broekbos.

In bestand B2a is een structuurrijk mesotroof elzenbroek het einddoel. Dit wordt nagestreefd door de aanwezige variatie aan boomsoorten en de afwisseling tussen open en meer gesloten delen te respecteren. Er wordt in dit bestand dus voor gekozen om steeds voldoende open zones te behouden (het zij van nature door een hoge grondwaterstand, hetzij door actief maaibeheer).

Het beheer kan gericht zijn op een verdere structuurverbetering door te werken met kleinschalig hakhoutbeheer waarbij wilgen en elzen op geregelde tijd worden teruggezet. Het terrein leent zich sowieso niet tot grootschalige ingrepen, zodat het uitvoeren van kleinschalig hakhoutbeheer de regel is. Onder 'Kleinschalig hakhoutbeheer' wordt verstaan dat de kappingen per locatie beperkt blijven tot een oppervlakte van maximaal 0.5 ha in een kapcyclus van 1 x per 10-15 jaar.

Aan de randen van het bestand kan het maaibeheer en het hakhoutbeheer inspelen op de noodzakelijke vrijstelling van de dreefkruinen langs de paden. In de noordelijke zone van B2a kan de aanleg van een bijkomende poel van ca. 100-150m² voorzien worden door beperkte uitgraving van een lokale depressive (max. diepte 1,5m onder maaiveld), wat voor amfibieën een bijkomend biotoop zal opleveren en ook voor avifauna van natte bosse en ruigtes interessant zal zijn. De poel kan tevens een educatieve rol vervullen door aanleg van een kijkwand aan de rand, die bij geleide bezoeken bezocht kan worden (sociale functie). Een vlonderpad kan de toegankelijkheid in deze natte zone verzekeren.

In broekbosbestanden is een nietsdoen beheer eveneens een valabel alternatief. Spontane evolutie en veroudering zal ook dan tot een verbeterde habitatkwaliteit leiden. Ingrepen om meer open zones te behouden (aan de randen) zullen evenwel ook dan nodig zijn.

3.2.2 Maatregelen

Onderstaande tabel geeft de concreet te nemen maatregelen.

	maatregel	bestand	oppervlakte	Eenmalig Weerkerend	Tijdstip van uitvoering
Bos	Hakhoutbeheer met spaartelgen	B2a	Max. 1 ha/locatie/keer	W	winterperiode
	Bosbeheer: dunnen	B2a		W	zie beheertabel bos
open zones	maaibeheer voor behoud van open zones (vochtige ruigtes)	B2a	beperkte oppervlaktes	W	
	aanleg poel annex kijkwand	B2a	ca. 100-150m ²	E	najaar

Tabel: te nemen maatregelen in functie van behoud en verdere ontwikkeling van het habitat nat bos (HT9E0).

3.3 Andere bossen en parken

Natuurstreefbeeld	Bestand(en)	Afstand tot doel	Realisatie doelstelling door*:
andere bossen en parken	P4, B7a, B7b	/	onderhoud: parkbeheer: exotenbeheer, bomenbeheer, selectieve dunning en/of vrijstelling

Het beheer van het parkbos in P4, B7a en B7b wordt beschreven onder 2.2.

Het is belangrijk dat in deze bossen ook steeds aandacht is voor de natuurlijke plantengroei en -samenstelling.

3.4 Uitheemse en gemengd inheems – uitheemse bossen

Natuurstreefbeeld	Bestand(en)	Afstand tot doel	Realisatie doelstelling door*:
uitheemse bossen en gemengd inheems/uitheemse bossen	B8a	/	onderhoud: selectieve dunningen, lokaal meer open bos
	LB13	groot	inrichting: aanplant bos

In bestand LB13 wordt nieuw bos aangeplant. Het betreft een eerder vochtig perceel tegen de gewestweg.

Er wordt gekozen voor een invulling met uitheemse soorten, met Hongaarse eik (*Quercus frainetto*) als drager. Deze soort komt van nature voor in de Balkan, in bosvegetaties samen met soorten als Europese hopbeuk (*Ostrya carpinifolia*), Oosterse haagbeuk (*Carpinus orientalis*), pluimes (*Fraxinus ornus*), en moseik (*Q. cerris*). Het gebruik in bosverband van mediterrane soorten kan hier een interessant experiment zijn in functie van wijzigende klimaatomstandigheden, waarbij gewerkt wordt met Zuid-Europese soorten waarvan verwacht kan worden dat het areaal zich op natuurlijke wijze noordelijker zal gaan uitbreiden, i.p.v. te werken met exoten uit andere continenten.

Figuur: zoekzone voor aanleg bijkomende poel (gearceerde zone)

De Beheertabel geeft het overzicht van het geplande bosbeheer voor de komende 24 jaar. Ten opzichte van de beheertabel uit het UBP zijn er wijzigingen voor bestand B6a, en is de optionele dunningscyclus in de overige bestanden verlengd van 6 jaar naar 8 jaar.

Bestand	Opp	doeltype	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044
B1a		9120	0	X	0	0	0	0	0	0	0	X	0	0	0	0	0	0	0	X	0	0	0	0	0	0	0
B2a		91E0	0	X	0	0	0	0	0	0	0	X	0	0	0	0	0	0	0	X	0	0	0	0	0	0	0
B3a		9160	0	X	0	0	0	0	0	0	0	X	0	0	0	0	0	0	0	X	0	0	0	0	0	0	0
B4a		9120	0	X	0	0	0	0	0	0	0	X	0	0	0	0	0	0	0	X	0	0	0	0	0	0	0
B5a		9120	0	X	0	0	0	0	0	0	0	X	0	0	0	0	0	0	0	X	0	0	0	0	0	0	0
B6a		inheems	EF	A	0	0	0	X	0	0	0	X	0	0	0	X	0	0	0	X	0	0	0	X	0	0	0
B7a		parkbos	0	P	0	0	0	P	0	0	0	P	0	0	0	P	0	0	0	P	0	0	0	P	0	0	0
B7b		parkbos	0	P	0	0	0	P	0	0	0	P	0	0	0	P	0	0	0	P	0	0	0	P	0	0	0
B8a		inheems	0	X	0	0	0	X	0	0	0	X	0	0	0	X	0	0	0	X	0	0	0	X	0	0	0
P4		parkbos	0	P	0	0	0	P	0	0	0	P	0	0	0	P	0	0	0	P	0	0	0	P	0	0	0
LB13		uitheems- inheems		A				X				X				X					X				X		

EF eindkap Fraxinus
X optionele dunningskap
0 facultatieve kapping brandhout eigen gebruik, stormschade, ziekteschade
A aanplant/spontane verbossing
P parkbeheer bomen

3.5 Graslandbeheer

Het graslandbeheer is in natuurgebied en in de beschermingsperimeter van het beschermde cultuurhistorische landschap onderhevig aan mestbeperkingen. Ook het scheuren van graslanden is er niet toegelaten, noch het gebruik van herbiciden.

3.5.1 Beheertraject

Natuurstreefbeeld	Bestand(en)	Afstand tot doel	Realisatie doelstelling door*:
Vochtig grasland: rbbhc / rbbhf (70/30)	P7, P8	beperkt	onderhoud: maaibeheer
Soortenrijk grasland: hp*	LB4	matig	onderhoud: begrazing
	P5	matig	onderhoud; maaibeheer
	stroken langs bomenrijen:	matig/groot	onderhoud: maaibeheer of begrazing

Net zoals bij broekbossen is ook voor de vochtige graslanden de hydrologie van groot belang. In de omgeving dient een hoog waterpeil in winter en voorjaar te worden gehandhaafd, waarbij (min of meer) basenrijk, niet-eutroof kwelwater tot in de wortelzone kan komen. In de zomer kan het waterpeil zakken tot 20 à 80 cm onder maaiveld.

Bemesting en grondbewerking zijn in dit type verboden.

In de beide vista's (P7 en P8), waar soorten van zowel dottergraslanden als van natte ruigtes aanwezig zijn, is een maaibeheer aangewezen, waarbij de vista's worden opgehouden door te maaien met afvoer van het maaisel. In de beginfase kan best 2 maal per jaar gemaaid worden. Eens een soortenrijk dotterbloemhooiland voldoende ontwikkeld is kan worden overgeschakeld naar jaarlijks zomermaaien, vanaf eind juli of begin augustus (in principe eens per jaar, eventueel een tweede keer in de herfst als zeggesoorten te veel gaan domineren). Daarbij geldt dat het voor met name insecten belangrijk is dat jaarlijks (op wisselende plaatsen) ook terreindelen niet of extra laat gemaaid worden, zodat op een oppervlakte van ca. 10% van de totale oppervlakte refugia beschikbaar blijven voor vlinders, sprinkhanen enz.

In de vista's kan daarmee rekening gehouden worden door aan de randen tegen het bos minder frequent te maaien, wat het bijkomende voordeel biedt dat gewenste ruigtekruiden als moerasspirea of moesdistel er een overgang kunnen vormen naar het bos. Selectief maaibeheer, waarbij de doelsoorten pas gemaaid worden nadat ze zaad hebben kunnen zetten (periode september/oktober), is daarbij zeker de eerste jaren nuttig om deze soorten te kunnen laten uitbreiden.

Ook in de oostelijke zone van P8 (ten oosten van de beukendreef) kan er minder frequent gemaaid worden in functie van de ontwikkeling van een bloemrijke vochtige ruigte.

In LB4 is de potentie voor de ontwikkeling van een dottergrasland hoog in de zuidoostelijke natte hoek tegen het bos. Omwille van het begrazingsbeheer dat in dit grasland zal worden verdergezet wordt de doelstelling voor het gehele perceel veeleer op een soortenrijk vochtig grasland gelegd. Extensieve begrazing (maximaal 2GVE per ha/jaar⁷) geeft aanleiding tot een structuurrijk grasland. In de natte zone kan het omwille van vegetatie-ontwikkeling nuttig zijn om laat op het jaar bij te

⁷ GVE= grootvee-eenheid. 1 rund = 1GVE.

maaïen, zodat de vegetatie er kort de winter in kan. De zones met reuzenpaardenstaart langs de grachten moeten niet worden gemaaid.

In vochtige graslanden dient het aantal werkgangen zoveel mogelijk beperkt te blijven om bodemschade en insporing te vermijden.

In P5, dat iets droger is, geeft een dubbele maaibeurt per jaar de beste ontwikkelingsmogelijkheden voor een soortenrijk en bloemrijk grasland. De maaiperiodes kunnen hier iets vroeger vallen (begin juli/ maar ook hier geldt dat het belangrijk is dat jaarlijks (op wisselende plaatsen) ook terreindelen niet of extra laat gemaaid worden. Daarbij kunnen, zeker in de beginfase, ook best de zones waar doelsoorten als bv. knoopkruid, margriet of rolklaver aanwezig zijn gespaard blijven in functie van de uitbreiding ervan.

In het agrarische gebied ten noorden van het Boutersehof worden permanente grasland- of ruigtestroken voorzien langs de belangrijkste bomenrijen (zie voor de olijsting verder bij 5. Kleine Landschapselementen). De stroken zorgen voor de noodzakelijke bescherming en betere vochthuishouding van de bomenrijen, vormen zelf ook een belangrijke landschappelijke component met biodiversiteitswaarde, en kunnen ook de agrarische functie en de beleefbaarheidswaarde van het landschap versterken aangezien dergelijke stroken een belangrijke bijdrage kunnen leveren bij de biologische bestrijding van pestsoorten (zowel agrarisch als bv. eikenprocessierups).

In deze stroken is het beheer gericht op het verhogen van de biodiversiteitswaarde, door een extensief maai- of begrazingsbeheer. Onder de bomen hoeft niet noodzakelijk jaarlijks beheerd te worden, maar kunnen ook struiken of hogere kruiden een plaats hebben.

3.5.2 Maatregelen

Onderstaande tabel geeft de concreet te nemen maatregelen voor het graslandbeheer

	maatregel	bestand	oppervlakte	Eenmalig Weerkerend	Tijdstip van uitvoering
grasland	Maaibeheer (maaïen en afvoeren) met aangepast materiaal	P5, P7, P8	bestand	W	1 x maaïen: half juli- half augustus 2 x maaïen: half juni-half juli + half september-half oktober
	Begrazing max. 2 GVE per ha per jaar	LB4	bestand	W	
grasstrook	KLE bomenrijen: bomenrijen met naastliggende groenstrook () als hp*	LB2-1, LB2-2, LB2-3, LB3-1, LB3-2, LB8-1, LB14-1, LB16-1, LB16-2	5 -10m breed	E W	inrichting: vrijwaren niet bewerkte en niet bemeste soortenrijke graslandsstrook langs bomenrijen onderhoud: maaïen /begrazen grasstroken

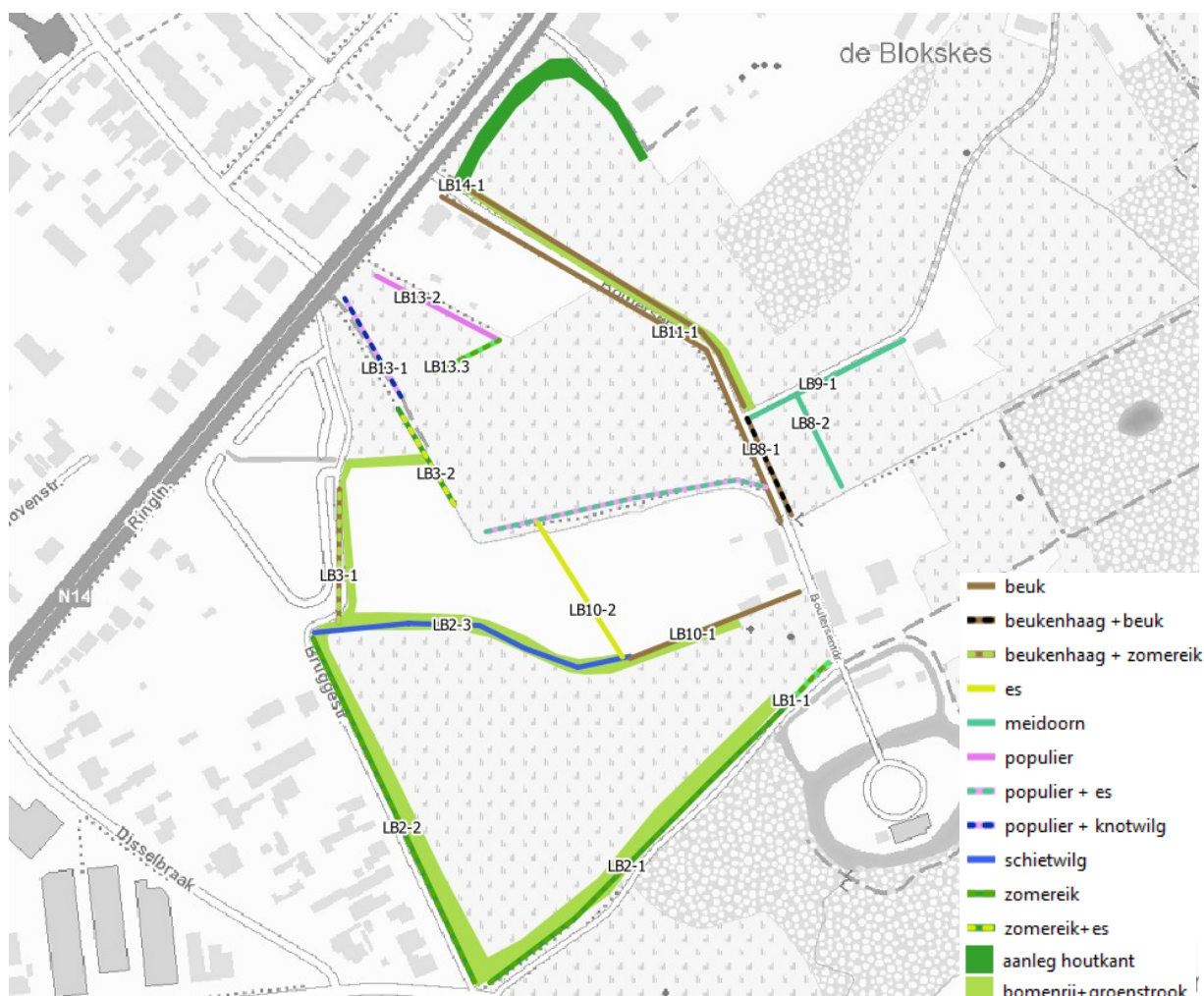
Tabel: te nemen maatregelen in functie van behoud en verdere ontwikkeling van vochtig en soortenrijk grasland.

4. KLEINE LANDSCHAPSELEMENTEN

4.1 Beheertraject

Natuurstreefbeeld	Bestand(en)	Afstand tot doel	Realisatie doelstelling door*:
KLE Dreef: Boutersemdreef	LB8-1, LB11-1, LB14-1		inrichting: vervanging Boutersemdreef
KLE bomenrijen: bomenrijen met naastliggende groenstrook (5 -10m breed) als hp*	LB2-1, LB2-2, LB2-3, LB3-1, LB3-2, LB8-1, LB14-1, LB16-1, LB16-2	beperkt tot groot	inrichting: vrijwaren niet bewerkte en niet bemeste soortenrijke graslandsstrook langs bomenrijen onderhoud: - onderhoud bomenrijen - extensief maaï- of graasbeheer groenstrook
KLE: houtkant	LB14-2	groot	inrichting: aanplant houtkant zijde gewestweg
KLE: hagen en bomenrijen	LB1-1, LB8-2, LB9-1, LB10-1, LB10-2, LB11-1, LB13-1, LB13-3,	beperkt	onderhoud: snoeien, inboeten
	LB13-1, LB13-2, LB16	groot	inrichting: kappen populier en heraanplant bomenrij

Het beheer van de Boutersemdreef werd reeds eerder aangehaald (zie 2.3).

Het beheer van kleine landschapselementen behelst het beheer van de bomenrijen, hagen en houtkanten.

Geschoren hagen worden regelmatig, 1 tot 2x per jaar, gesnoeid.

Bomen langs opengestelde wegen krijgen een regelmatige visuele controle in functie van veiligheid, waarbij dood hout of gevaarlijk overhangende takken verwijderd worden. Langs de bomenrijen worden stroken gevrijwaard van intensief agrarisch beheer, die als soortenrijk grasland kunnen ontwikkelen (zie bij graslandbeheer). Vanuit het standpunt van landschapskwaliteit en biodiversiteit wordt zoveel mogelijk gestreefd naar het behouden en ontwikkelen van oude en grote bomen.

In LB14 wordt een nieuwe 10m brede houtkant aangeplant, als afscheiding tegen de N14 en de bebouwing. Hierbij wordt gebruik gemaakt van plantsoen van inheemse struiksoorten als meidoorn, sleedoorn, hazelaar, Gelderse roos, egelantier, kamperfoelie, ... en boomsoorten als steeliep, zomereik, wintereik, boskers, haagbeuk, ... Op de grens van houtkant en akker wordt best een ondiepe greppel voorzien, als duidelijke fysieke grens tussen de twee.

In houtkanten kan een hakhoutbeheer worden uitgevoerd in de randzones, of kan het beheer bestaan uit nietsdoen.

De populieren van LB13-1 en LB16-1 en LB16-2 worden gekapt en vervangen. Voor LB13-1 gebeurt dit in samenghang met de bebossing van het perceel LB13, en wordt de soortkeuze er mee op afgestemd.

4.2 Maatregelen

	maatregel	bestand	<u>E</u> enmalig <u>W</u> eerkerend	Tijdstip van uitvoering
KLE	controle ronde boomveiligheid	bomenrijen langs openbare of opengestelde wegen	W	1 maal per drie jaar
	Regulier beheer: verwijderen van gevaarlijke en dode takken uit de bomen	idem	W	idem
	snoeien hagen	LB8-1, LB8-2, LB9-1, LB3-1	W	1 tot 2 maal per jaar
grasstrook	ontwikkeling en beheer van soortenrijke graslandstroken langs bomenrijen	zie graslandbeheer	W	

5. ALGEMENE MAATREGELEN EN AANDACHTSPUNTEN

In het kader van het beheer van het gehele domein, en het behoud van de landschappelijke structuur, is het regelmatige beheer en onderhoud van het bestaande wegen- en grachtenpatroon van belang, ook buiten de erfgoedbeschermingsperimeters.

Erfgoedelement	Bestand(en)	Realisatie doelstelling door:
Grachten	alle	Onderhoud
Paden	alle	Onderhoud

Vele paden groeien dicht zonder maaibeheer. Paden worden jaarlijks minstens éénmaal en waar mogelijk 2 x gemaaid om de doorgang te behouden. Het maaien gebeurt met aangepast materiaal om geen bodemschade te veroorzaken (een-assige trekker of bosmaaier).

Grachtjes dienen jaarlijks in de winterperiode te worden nagekeken op goede doorstroming waarbij knelpunten worden weggewerkt, en 1 x per 3jaar licht geruimd waarbij het organische materiaal wordt uitgethaald. Bij het ruimen van de grachtjes is het belangrijk dat ze niet worden verdiept, aangezien dat de gewenste balans tussen grondwatertoestroming en -afvoer sterk kan verstoren.

Tot slot wordt ook het veiligheidsbeheer van de beboste zones aangrenzend aan de openbare wegen als algemene maatregel opgenomen, i.f.v. de mogelijke velling van risicovolle bomen in een randzone van 1 boomhoogte breed.

Code	maatregel	bestand	oppervlakte	Eenmalig Weerkerend	Tijdstip van uitvoering
	Maaien van paden	alle	Alle paden	W	1 tot 2 x/jaar juni /september
	Grachten: jaarlijks nazicht	alle	Alle grachten	W	winter
	Grachten: onderhoud	alle	Alle grachten	W	winter

Als algemene aandachtspunten bij het volledige beheer gelden:

- Tijdens de schoontijd gebeuren er geen machinale werken. De schoontijd is de periode tijdens het broedseizoen (van 1 april tot 30 juni) waarin standaard geen exploitaties uitgevoerd mogen worden
- Bij exploitatiewerken in het bos wordt gewerkt met (standaard verkrijgbare) bioafbreekbare kettingzaagolie.
- Het gebruik van herbiciden en pesticiden wordt vermeden en blijft beperkt tot de direct onmiddellijke omgeving van de woningen. Zeker in oude dreven en nabij water is het gebruik sterk af te raden. Zie ook: <https://www.zonderisgezonder.be/pesticiden-gebruiken>
- [aanplanten van inheems bosgoed gebeurt met plantmateriaal van erkende afkomst, afkomstig van erkende plantenkwekers.](#)

6. ECONOMISCH EN SOCIAAL BEHEER

6.1 Traject

Maatregelen ten behoeve van de economische functie met betrekking tot het beheer van de bestaande gebouwen (inrichting B&B, aanpassing hoeve nr. 13) en met betrekking tot het regulier bosbeheer in de bosbestanden, zijn opgenomen en werden besproken onder respectievelijk 2. Erfgoedbeheer en 3. Natuurbeheer.

Bijkomende maatregelen ten behoeve van de economische en de sociale functie hebben betrekking op de gedeeltelijke openstelling van het domein, die zowel een sociaal karakter heeft als een economische doelstelling, ter ondersteuning van de na te streven zelfbedruipendheid van het domein.

Het is niet de bedoeling het domein integraal open te stellen voor het publiek, of permanent toegankelijke paden te voorzien. Wel wordt voorzien om in het bos- en parkgedeelte geregeld educatieve en geleide wandelingen aan te bieden, alsook culturele tentoonstellingen in open lucht (zoals de recente Side by Side tentoonstelling). De mogelijke bouw van een kapel langs de Boutersemdreef (P4, zie eerder) past ook in deze sociale gedachte van gedeeltelijke, gecontroleerde openstelling en het vinden van rust in de natuur.

De aanleg van een fauna-observatieplaats (genre vogelkijkwand) die tijdens educatiewandelingen gebruikt kan worden wordt voorzien op de open plek in de noordwestelijke hoek van B2a (zie luchtfoto). Lokaal zou de ruige vegetatie daartoe regelmatig gemaaid worden, en kan op deze natte plaats een kleine natuurlijke poel gemaakt door beperkte uitgraving (oppervlakte max. 100m²) worden opengemaakt en wilg worden teruggezet.

Een kijkwand en vlonder voor de toegankelijkheid worden opgetrokken uit duurzame natuurlijke materialen (hout). Voor de aanleg van de poel, kijkwand en vlonderpad dient een omgevingsvergunning te worden bekomen. Door gebruik te maken van een natuurlijke afscherming van de kijkwand door aangroei van wilgen kunnen de dimensies van de kijkwand beperkt blijven tot een breedte van ca. 3.5m en een hoogte van 2.5m.

Niet-permanente verblijfsrecreatie wordt voorzien in de vorm van een beperkt aantal (boom)tenten, die in de nabijheid van de aan te leggen poel worden opgehangen/opgetrokken op niet kwetsbare plekken of bomen. Tijdelijk sanitair wordt er voorzien in de vorm van een composttoilet.

6.2 Maatregelen

	maatregel	bestand	Eenmalig Weerkerend	Tijdstip van uitvoering
gedeeltelijke gecontroleerde openstelling	gedeeltelijke openstelling voor geleide wandelingen, culturele tentoonstellingen enz.	P- en B-bestanden buiten de omgrachting	W	KT
	aanleg poel en bouw kijkwand + vlonderpad	B2a	E	MT, na omgevingsvergunning
Ecologische verblijfsrecreati	plaatsing tijdelijke (boom)tenten en ecologisch sanitair	B2a, noordwestelijke hoek	W	MT

OPVOLGING

INHOUD

1. Inleiding	105
2. Opvolging van de beheerdoelstellingen voor natuurstreefbeelden	107
2.1 Bos (habitattypes 9120, 9130 en 91E0).....	107
2.2 Grasland (rbb Hc).....	108
3. Opvolging van de beheerdoelstellingen voor erfgoed	109
3.1 Landschapsstructuur	109
3.2 Dreven en bomenrijen.....	109

1. INLEIDING

In de **erfgoedbeheersplannen** is opvolging een belangrijk luik. Voor de opvolging van de beheersdoelstellingen wordt een jaarlijks verslag uitgebracht, dat een overzicht geeft van de uitgevoerde maatregelen.

De opvolging en evaluatie van het beheersplan gebeurt om de 6 jaar aan de hand van een onderhoudslogboek.

Het onderhoudslogboek bevat:

- een actueel toestandrapport
- een overzicht van de (preventieve) maatregelen en werkzaamheden die de voorbije 6 jaar uitgevoerd werden, gekoppeld aan de lijst van maatregelen uit het hoofdstuk Maatregelen.

In dit overzicht wordt vermeld:

- de datum waarop ze werden uitgevoerd
- een korte samenvatting van de ingrepen
- een verwijzing naar de maatregel in het beheersplan
- indien van toepassing: de uitvoerder en de factuur
- foto's van de werken voor en na

Daarnaast wordt ook aangegeven of deze ingrepen volstaan om de vooropgestelde visie te realiseren, dan wel of een bijsturing van de maatregelen en werkzaamheden of de visie nodig is.

Bij de **natuurbeheersplannen** is beheeropvolging en beheerevaluatie een essentieel onderdeel om de resultaten van het beheer te kunnen volgen en waar nodig het beheer of de doelstellingen bij te sturen.

Concreet wordt er van de beheerders verwacht dat ze de uitgevoerde maatregelen die gesubsidieerd worden jaarlijks registreren en zesjaarlijks een kwalitatieve evaluatie per natuurstreefbeeld uitvoeren.

De beheeropvolging heeft in eerste instantie betrekking op de mate waarin de beoogde natuurstreefbeelden worden bereikt, en in tweede instantie op de mate waarin de beheer- en inrichtingsmaatregelen worden uitgevoerd.

Om de 6 jaar gebeurt een beheerevaluatie met de bedoeling het beheer of de doelstellingen bij te sturen waar nodig. Deze beheerevaluatie gebeurt aan de hand van een evaluatieformulier waarbij een inschatting gebeurt van enerzijds de kwaliteit van het natuurstreefbeeld en anderzijds de risico's en invloedsfactoren. Voor bepaalde natuurstreefbeelden worden hiertoe specifieke indicatoren opgevolgd, namelijk wanneer er onvoldoende zekerheid is dat de natuurstreefbeelden zullen gehaald worden bij het uitvoeren van de geplande maatregelen. Op basis van de 'Code goede praktijk beheermonitoring' wordt het opvolgingsniveau bepaald, dat verschillend kan zijn per type natuurstreefbeeld.

Bij de beheeropvolging wordt uitgegaan van de volgende methodes cfr. de code goede praktijk:

1) Basis

Bij de basis beheermonitoring worden jaarlijks de uitgevoerde werken geregistreerd en gebeurt de 6-jaarlijkse beheerevaluatie op niveau van het natuurstreefbeeld kwalitatief op basis van de geregistreerde werken en een globale inschatting op basis van best professional judgment. Hiervoor is geen aanvullende subsidie voorzien. De kost is verrekend in de beheersubsidie.

2) Basis + opvolgen a.d.h.v. indicatorlijsten

De 6-jaarlijkse beheerevaluatie gebeurt op basis van de geregistreerde werken en indicatorlijsten. Hiervoor is een aanvullende subsidie van 20 €/ha/jaar voorzien.

3) Basis + opvolgen grond- en/of oppervlaktewaterpeilen

Bepaalde natuurstreefbeelden zijn sterk afhankelijk van grondwater- of oppervlaktewaterstanden. Voor deze natuurstreefbeelden kan ook grond- of oppervlaktewaterpeil opgevolgd worden. Hiervoor is een aanvullende subsidie van 150 €/jaar per gemeten peilbuis voorzien.

4) Inventariseren van soorten via gestandaardiseerde vangst- of telmethode

Wanneer een soort als doel is opgenomen in het natuurbeheerplan kan het wenselijk zijn dat niet enkel het leefgebied van de soort wordt opgevolgd, maar ook de soort zelf via een gestandaardiseerde vangst- of telmethode. Hiervoor wordt de aanvullende subsidie verhoogd tot 50 €/ha/jaar.

Op basis van de 6-jaarlijkse beheerevaluatie wordt in samenspraak met ANB beslist of er bijsturing nodig is van de maatregelen en/of de doelstellingen.

Algemeen kan gesteld worden dat de **beheermaatregelen** standaard gerapporteerd zullen worden in een beknopt jaarverslag, zowel voor natuurstreefbeelden als voor erfgoed.

De opvolging van de **beheerdoelstellingen** wordt uitgewerkt in de onderstaande punten 2 en 3.

2. OPVOLGING VAN DE BEHEERDOELSTELLINGEN VOOR NATUURSTREEFBEELDEN

Bij de opvolging van de natuurstreefbeelden worden de evaluaties bijgehouden op de bestandsfiches, die daarvoor specifieke velden bevatten.

Per natuurstreefbeeld wordt aangegeven welke opvolgingswijze minimaal vereist is en welke zal worden uitgevoerd.

2.1 Bos (habitattypes 9120, 9130 en 91E0)

Natuurstreefbeeld	Bestand(en)	Afstand tot doel	Realisatie doelstelling door:
Habitat eiken-beukenbos (HT9120) habitat eiken-haagbeukenbos (HT9130)	dF L B1b	klein/geen	Onderhoud (exotenbeheer / bosbeheer of nietsdoen)
	dF L B10	klein/geen	Onderhoud (exotenbeheer)
	dF L B11	beperkt	Onderhoud (exotenbeheer/ bosbeheer of nietsdoen)
	dF L B13	beperkt	Onderhoud (exotenbeheer/ bosbeheer of nietsdoen)

Belangrijke aspecten voor de habitattypes zijn de aanwezigheid van voldoende structuurvariatie met een gevarieerde kruidlaag, struiklaag, en boomlaag met variatie in leeftijdsopbouw en de afwezigheid van (potentieel) invasieve exoten. De aanwezigheid van oude en zware bomen is van groot belang. Ook de aanwezigheid van voldoende dood hout (zowel liggend als staand) is essentieel voor het bereiken van een goede en evenwichtige boskwaliteit.

Monitoring: Bovenstaande aspecten worden via de basisbeheermonitoring ingeschat.

Timing: 6-jaarlijks

Uit te voeren monitoring voor het natuurstreefbeeld.

Code	Natuurstreefbeeld	Methode beheermonitoring
9120	Eiken-beukenbossen	basis
9130	Eiken-haagbeukenbos	basis
91E0	Elzenbroekbossen	basis

2.2 Grasland (rbb Hc)

Natuurstreefbeeld	Bestand(en)	Afstand tot doel	Realisatie doelstelling door:
RBB dottergrasland (RBB Hc)	dF L N5 en N6	matig groot	Onderhoud (maaibeheer of maaibeheer + nabegrazing)

Monitoring: Net zoals bij broekbossen is ook voor dit type grasland de hydrologie van groot belang. Ook voor dit type wordt in eerste instantie voorgesteld de hydrologie op te volgen via EC-metingen in de grachtjes.

Aanvullend wordt de vegetatiesamenstelling en structuur via indicatorlijsten met zowel sleutelsoorten als verstoringssoorten opgevolgd. De soortenlijsten worden bepaald a.h.v. het beoordelingskader regionaal belangrijk biotoop Dotterbloemgrasland (INBO). Er worden 2 indicatorlijsten opgemaakt cfr. de aantalsbepaling van een natuurstreefbeeld in ontwikkeling uit de code goede praktijk beheermonitoring. In praktijk betekent dat 1 indicatorlijst per bestand.

Timing: Aangezien het een natuurstreefbeeld in ontwikkeling betreft wordt de monitoring in de eerste helft van het beheerplan 3-jaarlijks uitgevoerd (2019, 2021, 2024, 2027, 2030).

Uit te voeren monitoring voor het natuurstreefbeeld.

Code	Natuurstreefbeeld	Methode beheermonitoring	Methode beheermonitoring Mogelijk
rbbhc	dotterbloemgrasland	Basis + indicatorlijst	Aanvullende monitoring via opvolging van EC metingen

3. OPVOLGING VAN DE BEHEERDOELSTELLINGEN VOOR ERFGOED

Volgende inhoudelijke punten worden nagegaan voor de opvolging van de beheerdoelstellingen voor:

3.1 Landschapsstructuur

- Instandhouding van een functionerend grachten- en padenstelsel;
- Aangepast landgebruik (geen verrommeling, te intensief gebruik met impact op het landschap enz.);

3.2 Dreven en bomenrijen

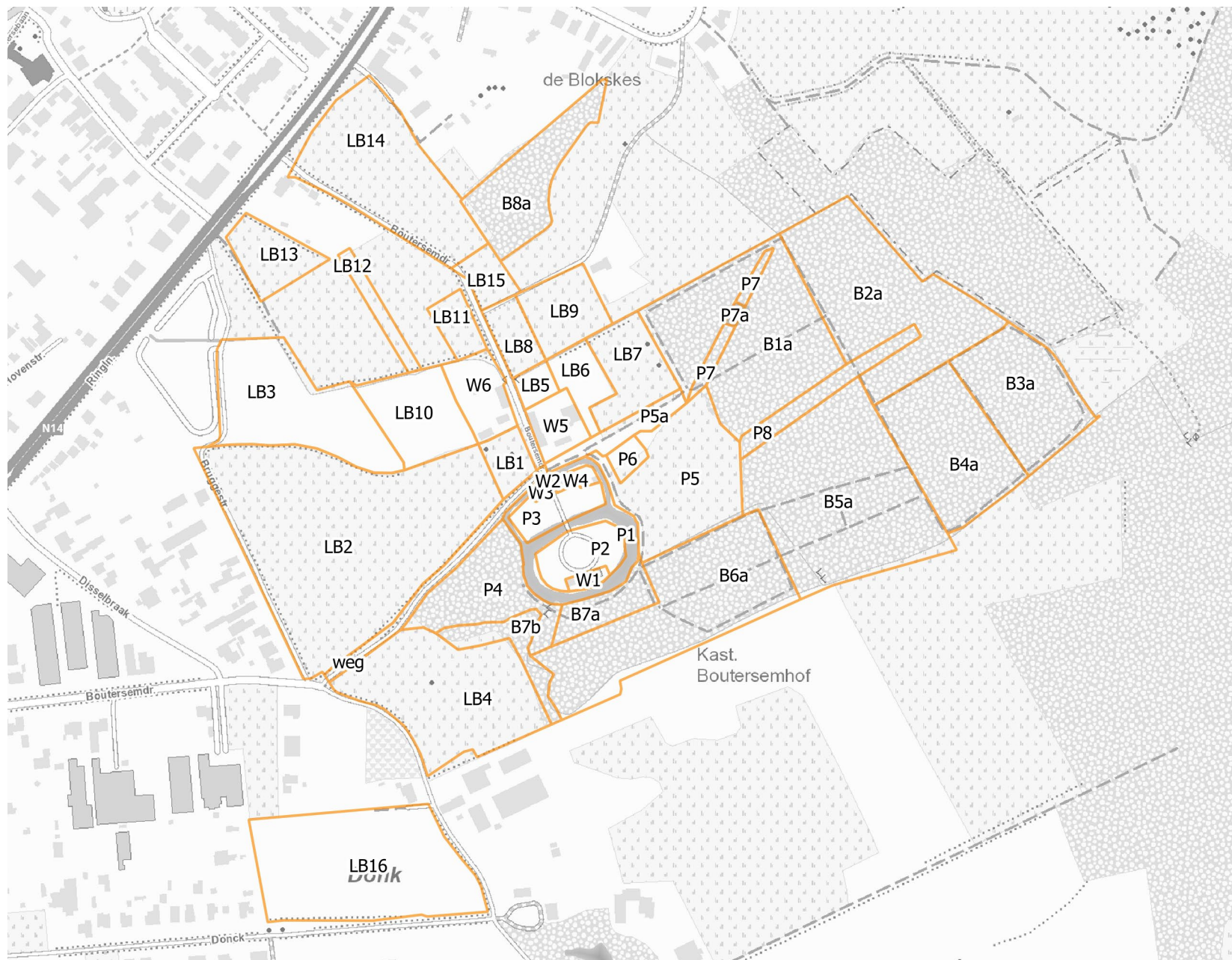
- opvolging i.f.v. het aanslaan van de bomen bij heraanplant van dreef(segment);
- opvolging van de evolutie van oude bomen;
- in bosbestanden grenzend aan **dreven** worden er specifiek op gelet dat de bosranden voldoende worden uitgelicht om de kronen van de dreefbomen voldoende licht te geven;
- het voortbestaan van oude bomenrijen, met indien nodig vervanging bij belangrijke uitval.

BIJLAGEN

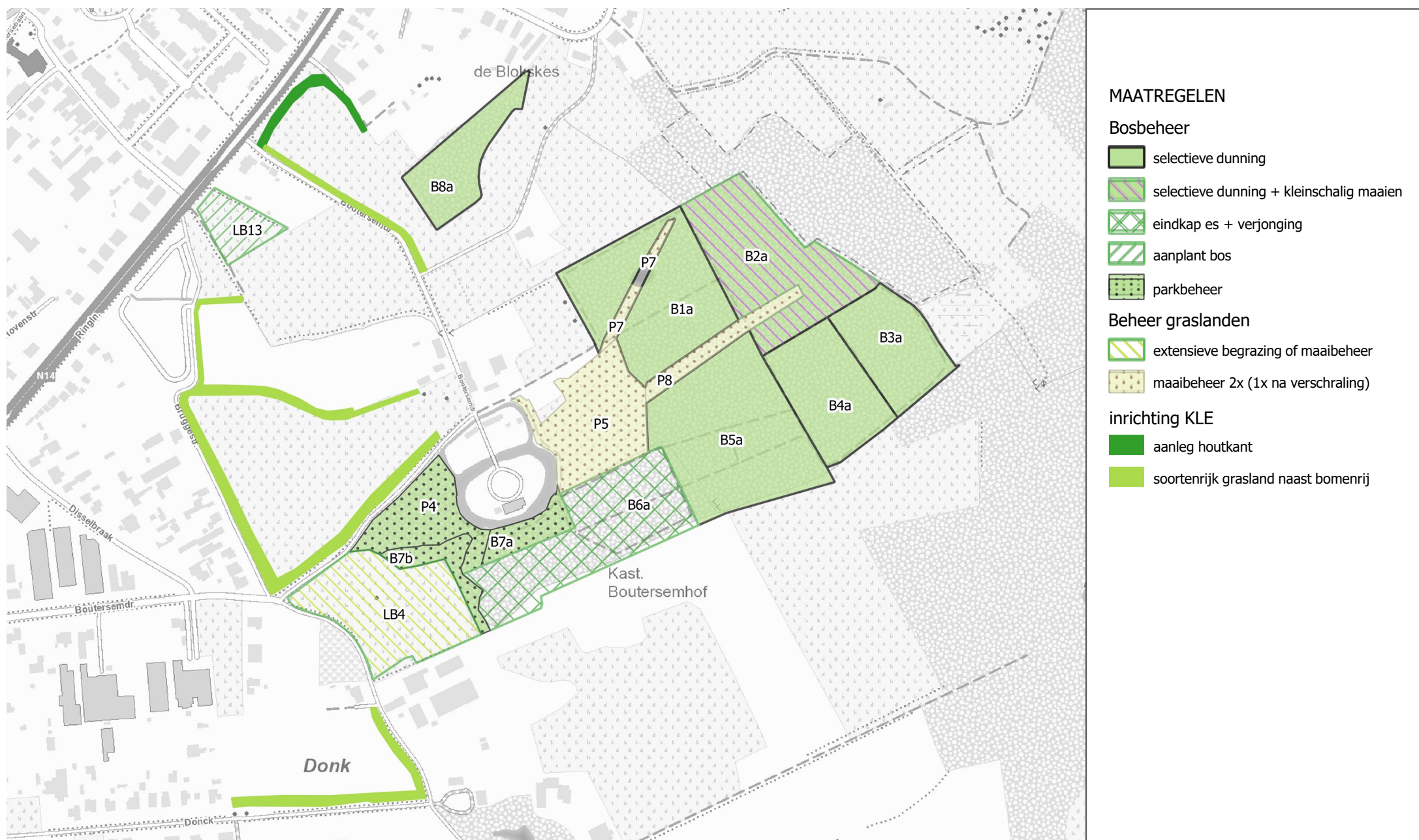
Overzicht van de verplichte en extra bijlagen (erfgoedbeheersplan).

Bijlagen	Verwijzing
Perimeter van gebied waarvoor beheersplan wordt opgemaakt (met schaal en N-pijl)	Zie Bijlage 1 Verkenning
Lijst van geplande werkzaamheden	Zie hoofdstuk Maatregelen
Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating	/
Lijst van ZEN-erfgoed met aanduiding op kaart	Bijlage 2
Lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart	n.v.t.
Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed	n.v.t.
Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is	Bijlage 3
Lijst van cultuurgoederen	n.v.t.
Lijst van geplande werkzaamheden aan een orgel dat dateert van na de Eerste Wereldoorlog	n.v.t.
Bibliografie (overzicht referenties)	zie referentielijst hoofdstuk Inventarisatie
Extra bijlage (bvb. foto's, ...)	

 Beheereenheid

BIJLAGE 1 VERKENNING

ANB - deel 1 verkenning

Detail

Naam van het gebied waarvoor een deel 1 verkenning wordt opgesteld

Bautersemhof

Dossiertype

type twee, drie en/of vier

Indiener

Is de indiener van het natuurbeheerplan een natuurlijk persoon of een rechtspersoon?

rechtspersoon

Gegevens van de afgevaardigde van de rechtspersoon

Naam	Voornaam	Functie in de rechtspersoon
Heutz	Guy Leo J	

Gegevens van de rechtspersoon

Ondernemingsnummer

0645950813

Naam bedrijf

Hesselteer

Straat	Huisnummer	Bus
Sint-Hubertusstraat	105	

Postcode	Gemeente
2600	Antwerpen

Telefoon	Email

Kruis hieronder aan in welke hoedanigheid de indiener het natuurbeheerplan opstelt.

als gevolmachtigde: een expert of een studiebureau

Ligging

De totale oppervlakte van de gekozen percelen bedraagt voor de ligging: 31,91 ha

Ruimtelijke bestemming of bestemmingen van het terrein volgens de ruimteboekhouding

Bij het aanduiden van een gebied op de kaart, wordt hieronder automatisch aangeduid of het terrein geheel of gedeeltelijk valt onder de opgesomde ruimtelijke bestemmingen.

Gebied	Percentage
Wonen	0.608%
Recreatie	0.000%
Natuur en reservaat	58.758%
Overig groen	0.000%
Bos	0.000%
Landbouw	40.632%
Industrie	0.000%
Overige	0.000%

Bestaande bescherming van het gebied: nationale en internationale wetgeving met betrekking tot natuurbehoud

Bij het aanduiden van een gebied op de kaart, wordt hieronder automatisch aangeduid of het terrein geheel of in één van de opgesomde beschermde gebieden.

Gebied	Percentage
VEN / IVON	0.000%
Beschermd gebied in het kader van het Duinendecreet	0.000%
Ramsargebied	0.000%
SBZ-H – Habitatrichtlijngebied	48.330%
SBZ-V – Vogelrichtlijngebied	0.000%

Bestaande bescherming van het gebied: beschermingsstatuut of opgenomen is in een of meer vastgestelde inventarissen, met toepassing van het Onroerenderfgoeddecreet

Bij het aanduiden van een gebied op de kaart, wordt hieronder automatisch aangeduid of het terrein geheel of gedeeltelijk valt in één van de opgesomde beschermde gebieden.

Gebied	Percentage
Beschermd cultuurhistorisch landschap	55.485%
Beschermd stads- of dorpsgezicht	0.000%
Beschermde archeologische site	0.000%
Beschermd monument	0.864%
Erfgoedlandschap	0.000%
Vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed	8.038%
Vastgestelde inventaris van de landschapsatlas	0.000%

Vastgestelde inventaris van houtige
beplantingen met erfgoedwaarde 0.000%

Vastgestelde inventaris van historische
tuinen en parken 0.000%

Vastgestelde inventaris van de
archeologische zones 0.000%

Enkele abiotische kenmerken van het terrein

Ligt het terrein geheel of gedeeltelijk in een risico-overstromingsgebied?

Dit wordt automatisch ingevuld bij het aanduiden van het gebied op de kaart

Ja

Uit welke bodemtypes bestaat het terrein?

Dit wordt automatisch ingevuld bij het aanduiden van het gebied op de kaart

Nat zand : 10.551%

Antropogeen : 5.370%

Vochtig zand ant : 39.779%

Nat zandleem : 33.764%

Nat zand antr : 10.534%

Indien u opmerkingen heeft over deze berekening, mag u deze hieronder ingeven.

Ecologisch

Actueel aanwezige natuurwaarden

Bij het aanduiden van een gebied op de kaart, wordt hieronder automatisch berekend wat de actueel aanwezige natuurwaarden zijn. Deze berekening gebeurt op basis van de meest recente versie van de biologische waarderingskaart. Hou er rekening mee dat deze informatie enkel richtinggevend is.

Gebied	Percentage
Strand en duinen	0.000%
Slikken en schorren	0.000%
Stilstaande wateren	0.201%
Stromende wateren	0.000%
Moerassen	0.000%
Heiden en hoogveen	0.000%
Halfnatuurlijke graslanden	1.312%
Soortenrijke permanente graslanden	0.000%
Ruigten en pioniervegetaties	0.000%
Struwelen	0.000%
Vallei- en moerasbossen	6.725%
Eiken- en beukenbossen	28.882%
Oude grove dennenbossen	0.000%

Geef hieronder een korte beschrijving van de actueel aanwezige natuurwaarden (huidige toestand).

Aanwezige natuurwaarden kunnen zijn: Europees te beschermen habitat, regionaal belangrijke biotoop, andere waardevolle vegetatie of soorten enzovoort.

De aanwezige natte en droge bossen vallen ten dele onder de Natura 2000 habitats '91E0 - broekbos' en '9120 - zuurminnend beukenbos'. Het broekbostype behoort tot het Moesdistel-Elzenbos (Alno-Padion), ten dele met rijke voorjaarsflora. Vochtige tot natte graslanden, gekarteerd als hc°, zijn aanwezig in de vistas. De andere graslanden zijn soms lokaal soortenrijk. Bij de houtkanten en bomenrijen zijn de dreven in het domein als belangrijke elementen te vermelden, maar ook de houtkanten, bomenrijen, hagen en grachten met oeverbegroeiing in het kleinschalige landbouwlandschap.

Geef hieronder een beknopte opsomming van de bekende zwaktes, sterktes, opportuniteiten en bedreigingen voor de ecologische functie.

Zwaktes:

- De vrij recente uitbraak van de essenziekte hypothekeert de toekomst van de es, die ruim aanwezig is in het domein.
- Gezien de ligging in een beekdal is de ecologische functie sterk afhankelijk van de lokale waterhuishouding, en droogtegevoelig bij aanhoudende droogteperiodes.
- Beperkte aanwezigheid van exoten, vnl. Amerikaanse vogelkers en rododendron.
- De (oudere) bomen en bomenrijen vertonen ten dele gebreken, wat vervanging noodzakelijk kan maken, met name in de dreven die het domein toegankelijk maken voor het beheer.
- Het beheer van de bossen en het kasteelpark gebeurt in belangrijke mate door de eigenaar zelf. Er is echter een tekort aan opslagruimte voor de opslag van het benodigde beheermateriaal (tractor (klein en groot met aangepaste terreinbanden), maaimachines, hakselaar, gator, aanhangwagens enz. .

Sterktes:

- Belangrijk aaneengesloten groen en landschappelijk geheel in een natuurlijke beekvallei en aansluitend bij andere belangrijke groene gehelen (Binnenbos, Lovenhoek);
- Belangrijk aandeel bos waarvan een groot percentage ook actueel habitat (HT 91E0; HT9120).
- Mozaïek met graslanden, rietgedeeltes, bosranden, bomenrijen en dreven brengt structuur en variatie.
- Rustzone, niet opengesteld voor het publiek.

Opportuniteiten:

- de omschakeling naar biologische landbouw zal leiden tot verminderde milieudruk op de natuurwaarden, en de verdere mogelijke ontwikkeling van een gevarieerd kleinschalig landschap met bomenrijen, hagen en houtkanten
- het beheerplan kan een lange termijnvisie voor het beheer van het domein bepalen,
- het beheerplan kan het beheer van het terrein helpen faciliteren (bv opslagplaats voor machines) en zorgen voor financiële ondersteuning voor het natuurbeheer
-

Bedreigingen:

- Veranderingen in hydrologie (waterpeil en waterkwaliteit).
- (Nieuwe) boomziektes.

Geef kort een omschrijving van de potenties van het terrein voor de ecologische functie.

De potenties voor ecologische ontwikkeling hangen samen met de waterhuishouding.

- Goede potenties voor broekbos en op de drogere gedeelten ook eiken-beukenbos.
- Goede potenties voor open natuur in soortenrijke graslanden
- Goede potenties voor mooi ontwikkelde KLE. in een kleinschalig agrarisch landschap

Omschrijf kort de visie van de beheerders over de ecologische functie.

De eigenaars zien de ecologische functie als een belangrijke bouwsteen van het domein die verder te ontwikkelen is, in samenhang en evenwicht met de erfgoedfunctie en de economische en sociale functie.

- De natuurwaarde van het geheel is belangrijk en kan zich verder ontwikkelen
- verder verhogen van ecologische waarden in de bos- en graslandsfeer via ecologisch beheer
- natuurstreefbeeld realiseren, evenwel zonder verlies aan gebruikswaarde
- de middelen voor het uitoefenen van het noodzakelijke beheer moeten op duurzame wijze bewaard en opgeslagen kunnen worden (voorstel tot bouw van een schuur op het in onbruik zijnde tennisterrein)

Economisch

Kruis aan welk economisch gebruik er momenteel op het terrein voorkomt (huidige toestand).

- productie van hout als nevenproduct van beheerwerkzaamheden bij het behoud van het terrein in de huidige bedrijfsvorm of bij de omvorming naar een meer natuurlijk vegetatietype
- landbouwgebruik
- ander gebruik, namelijk

biologische samentuin, 'Barmharttuin', zie <https://www.barmharttuin.com/>

Geef een beknopte opsomming van de bekende sterktes, zwaktes, opportuniteiten en bedreigingen voor de economische functie.

Zwaktes:

- Bodem en hydrologie zijn bepalend (en beperkend) voor de potenties naar economische bosbouw;
- Erfgoed- en natuurbescherming leggen beperkingen op aan economische ontwikkeling
- er is een tekort aan opslagcapaciteit voor materiaal en droogcapaciteit voor de mogelijkheid tot productie van planken van te kappen bomen (bv versleten dreefbomen) uit eigen domein

Sterktes:

- Verschillende gebouwen met verhuur- of ontwikkelingswaarde (bijgebouwen kasteel, hoeves)
- belangrijk aandeel gronden dat inzetbaar is voor agrarische functie
- aanbod aan hout

Opportuniteiten:

- het verlopen van de pacht van de landbouwgronden maakt een omschakeling naar biologische landbouw mogelijk **Wat**

zijn de bekende potenties van het terrein ten aanzien van de invulling van de economische functie? Er zijn

potenties op het vlak van:

Agrarische productie: omschakeling naar biolandbouw

Houtproductie: beperkte potenties, houtproductie is geen doel op zich. Wel dienen de mogelijke waarden van hout als beheerproduct gevaloriseerd te kunnen worden (bv van te kappen bomen ifv veiligheid)

Ontsluiting van een gedeelte van het erfgoed voor verblijfsrecreatie;

- mogelijke inrichting van een B&B in het conciërgegebouw van het kasteel
- te onderzoeken mogelijkheid voor één kleinschalige ecologische verblijfsrecreatie in het park genre 'tiny house' of 'ecolodge' in het bosgedeelte

Omschrijf kort de visie van de beheerders over de economische functie.

De opbrengsten uit het domein, inclusief eventuele subsidies, zouden voldoende moeten kunnen zijn om de onderhoudskosten te kunnen dekken. Het domein zou m.a.w. zelfbedruipend moeten kunnen zijn.

In de bossen is houtproductie geen doel op zich. Er wordt niet beheerd in functie van houtwinning, maar in functie van een natuurlijk bos met mooie bomen in een landschappelijk kader. Hout is bijgevolg een bijproduct, dat evenwel ook economisch kan meetellen (ambitie voor verkoop van gedroogde gezaagde planken van te kappen bomen).

De pacht voor de gronden in professioneel landbouwgebruik (en de hoeve nr. 13) loopt af einde 2020. De gronden zullen grotendeels in landbouwgebruik blijven, maar een invulling krijgen voor biologische landbouw.

De economische functie kan ontwikkeld en aangevuld worden met kleinschalige verblijfsrecreatie (B&B, ecolodge).

Sociaal

Kruis aan hoe de sociale functie momenteel op het terrein wordt ingevuld (huidige toestand).

Het terrein is niet toegankelijk voor het publiek.

Het terrein is toegankelijk onder begeleiding en na toestemming van de beheerder.

Er zijn bijzondere cultuurhistorische waarden aanwezig, namelijk:

- kasteel met bijgebouwen en kasteelpark met o.a. oude bomen en dreven (kasteeldomein als beschermd dorpsgezicht)
- historische hoeves, waarvan één als beschermd monument
- cultuurhistorisch beschermd landschap van het Binnenbos (gedeeltelijk)

Geef een beknopte opsomming van de bekende sterktes, zwaktes, opportuniteiten en bedreigingen voor de sociale functie.

(de erfgoedfunctie werd onderaan ook toegevoegd)

SOCIAAL:

Zwaktes:

- Het domein is ontoegankelijk en daardoor mogelijk minder algemeen bekend.

Sterktes:

- Goede mogelijkheden voor een aantrekkelijke beperkte openstelling, in functie van specifieke activiteiten (samentuin, ecologische 'hub' in hoeve nr 13, kleinschalige verblijfsrecreatie in het bos, culturele tentoonstellingen, informatieve wandelingen, enz.).

Opportuniteiten:

- Beheersplan kan dienen als basis voor afgestemde toegankelijkheid
- Bijkomende mogelijkheden voor gecontroleerde openstelling, via elementen als tijdelijke tentoonstellingen, picknick in het bos, verhuur van B&B, ecolodge, ...

Bedreigingen

- Te hoge sociale druk kan leiden tot verstoring van de lokale fauna & flora en aantasting van erfgoedwaarden.

ERFGOED:

Zwaktes

- Erfgoed vraagt veel onderhoud en restauratie, volgens specifieke vereisten.
- landschappelijke erfgoedwaarden zijn ten dele in slechte staat (dreven) en vragen kostelijk onderhoud en/of vervanging

Sterktes:

- Aanwezig bouwkundig erfgoed (kasteel met park en bijgebouwen, hoeves waarvan één als beschermd monument).
- Aanwezig landschappelijk erfgoed met waardevolle erfgoedelementen en gerelateerde landschapselementen
- Herkenbare landschapsstructuur.
- Samenhangende eigendomsstructuur.

Opportuniteiten

- Beheersplan als basis voor afgestemde landschapsvisie, en kan voor financiële ondersteuning van het noodzakelijke beheer zorgen
- Invulling van gebouwen (bijgebouwen, hoeves) kan leiden tot duurzaam behoud van erfgoedkenmerken
- Kans op een verhoging van de beeldkwaliteit van hoeve nr 13 bij herontwikkeling.
- Goede mogelijkheden voor informatieverstrekking en educatie rond erfgoed bij ontwikkeling van een ecologische 'hub' in hoeve nr. 13.
- Bij renovatie en restauratie van gebouwen kan rekening worden gehouden met lokale noden naar milieu en omgeving (i.c. opslag van regenwater).
- Aan het landschap aangepaste nieuwbouw van een schuur/loods op het voormalige tennisterrein kan leiden tot verhoging van de beeldkwaliteit.

Bedreigingen

- Te grote sociale en/of milieudruk kan leiden tot aantasting van de erfgoedwaarden.
- Beheer van erfgoed is kostelijk.

Wat zijn de bekende potenties van het terrein voor de invulling van de sociale functie?

Medegebruik van het park en bos voor natuur- en cultuurbeleving via gerichte openstelling voor:

- organisatie van kleinschalige culturele buitententoonstellingen (zie bv. <https://www.sidebysidezandhoven.com/>)
- organisatie van kleinschalige fitness of mindfulness-activiteiten in de natuur
- picknick in het park
- ontwikkeling en ontsluiting van de erfgoedwaarden

Omschrijf kort de visie van de beheerders over de sociale functie.

De sociale functie is belangrijk, en te ontwikkelen binnen de randvoorwaarden van natuur en erfgoed.

Er wordt gemikt op kleinschalige, hoogwaardige belevingsactiviteiten (tentoonstellingen, educatie, kwalitatieve verblijfsrecreatie, ...) die passen in het ecologische en unieke historische kader.

Globaal kader

De totale oppervlakte van de gekozen percelen bedraagt voor het globaal kader: 0,00 ha

Afbakening van het gebied

Wordt het globale kader opgesteld voor een ruimer gebied dan de effectief deelnemende percelen in eigendom of beheer?

Als dat nuttig is voor een betere ecologische onderbouwing van de gemaakte keuzes kan het globale kader opgesteld worden voor een ruimer gebied dan de effectief deelnemende percelen.

nee

Invulling van de drie functies

Omschrijf kort de invulling van de drie functies van het natuurterrein en de differentiatie over het natuurterrein.

Voeg eventueel een plannetje bij dit formulier om de differentiatie over het terrein te verduidelijken.

De natuurfunctie krijgt invulling in de bossen die niet tot het kasteelpark behoren, en de vochtige graslanden (vistas) en waterpartijen. Ook de kleine landschapselementen in het agrarisch landschap maken een belangrijk deel uit van de natuurlijke structuur. Voor de opslag van de noodzakelijke beheertoestellen ervoor wordt een loods voorzien op het voormalige tennisterrein.

De economische functie krijgt invulling op de gronden in agrarisch gebruik en in de gebouwen, die verhuurd worden of voor verblijfsrecreatie (B&B) in aanmerking komen, aangevuld met de verkoop van kwalitatief hout dat voorkomt uit het beheer van het domein. Kleinschalige aanvulling van hoogkwalitatieve verblijfsrecreatie in het bos- of parkgedeelte (genre ecolodge) is te onderzoeken.

De sociale functie wordt in hoofdzaak ingevuld in het parkgedeelte en de gebouwen en omgeving (o.a. samentuin), maar ook gerichte beperkte openstelling voor kwalitatieve doeleinden is te onderzoeken (tentoonstellingen in het park, picknick in het park, fitness, ...)

Invulling van de drie functies bijlagen

Ambitieniveau van de ecologische functie

Kruis hieronder het ambitieniveau aan voor de realisatie van de beheerdoelstellingen voor de ecologische functie (type twee, type drie) en al dan niet het voornemen om voor (een gedeelte van) het terrein de erkenning als natuureservaat (type 4) aan te vragen.

U mag één of meer ambitieniveaus aankruisen. Als u verschillende ambitieniveaus aankruist, voeg dan een extra kaart bij dit formulier waarop u de ambitieniveaus ruimtelijk oriënteert. Voor een natuurbeheerplan type 1 (behoud van de aanwezige natuurkwaliteit en geen natuurstreefbeelden als doel) is er een apart formulier beschikbaar via www.natuurenbos.be. Een combinatie van type 1 met de andere types is niet mogelijk.

type 2: het bereiken van een hogere natuurkwaliteit, waarbij over ten minste één vierde van de oppervlakte van het terrein, het realiseren van ten minste één natuurstreefbeeld tot doel wordt gesteld.

Ambitieniveau bijlagen

Gewenste natuurstreefbeelden en/of doelen voor soorten

Vink aan tot welke categorie de tot doel gestelde natuurstreefbeelden behoren en specificeer de types, biotopen of soorten.

Mogelijke natuurstreefbeelden per categorie worden opgesomd in bijlage 3 van het besluit van de Vlaamse Regering van... betreffende de natuurbeheerplannen en de erkenning van natuureservaten.

Voeg een indicatieve kaart bij uw aanvraag met de lokalisatie van de hieronder aangekruiste natuurstreefbeelden.

- vegetaties
- graslanden
- vallei- en moerasbossen
- eiken- en beukenbossen

Natuurstreefbeelden bijlagen

- BAUTERSEMHOF-NSB-INDICATIEF.pdf

Beschermingsstatuut overeenkomstig het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013

Worden er doelstellingen vooropgesteld in het kader van het beschermingsstatuut overeenkomstig het Onroerendergoeddecreet?

ja, namelijk:

- restauratie en onderhoud van de elementen met erfgoedwaarde (o.a. gebouwen, bruggen, grachten, park, dreven en solitaire bomen, ...)
- landschappelijke doelen voor park, bos en kleinschalig landschap

Werkplan

Kruis hieronder aan of het terrein al ingedeeld is in beheereenheden.

Een beheereenheid is de kleinste eenheid van beheer, die overeenkomt met een onderdeel van het natuurterrein dat om ecologische of beheertechnische redenen als een aparte eenheid van beheer wordt beschouwd.

- nee. De beheerindeling zal worden opgemaakt na de goedkeuring van deel 1: Verkenning.

Kruis hieronder aan op welke manier de verdere inventarisatie van het terrein zal worden uitgevoerd.

Per beheereenheid wordt een standaardfiche ingevuld. Als die standaardfiche onvoldoende informatie bevat om de beheerdoelstellingen te kunnen formuleren, is een bijkomende inventarisatie nodig.

De inventarisatie zelf wordt pas uitgevoerd na de goedkeuring van deel 1: Verkenning.

- invullen van een standaardfiche per beheereenheid

- Invullen van een fiche voor kwaliteitsbeoordeling voor die beheereenheden waar Europees te beschermen habitats of regionaal belangrijke biotopen aanwezig zijn.

Kruis aan hoe de consultatie over het ontwerp van natuurbeheerplan zal worden aangekondigd

- via de gemeentelijke informatiekanalen

- door aanplakking op een duidelijk zichtbare manier langs een of meer toegangswegen naar het terrein in kwestie

Waar zal het ontwerpbeheerplan tijdens de consultatieperiode ter inzage liggen?

Agentschap voor Natuur en Bos

Indienen

Vink hieronder aan welke verklaringen van toepassing zijn.

Ik verklaar dat alle gegevens in dit formulier naar waarheid ingevuld zijn.

Ik verklaar op erewoord dat ik gevolmachtigd ben door alle deelnemende beheerders om dit natuurbeheerplan ter goedkeuring in te dienen

Ik verklaar dat ik voor alle deelnemende eigendommen beschik over het ondertekend akkoord van de eigenaar, de mede-eigenaars of de houders van andere zakelijke rechten op het terrein of de terreinen in kwestie, voor zover die personen niet dezelfde zijn als de beheerder. Voor verpachte percelen beschik ik tevens over een ondertekend akkoord van de pachter.

Andere bijlagen

- Boutersemhof-Kadastrale-percelen.pdf

Naam ondertekenaar

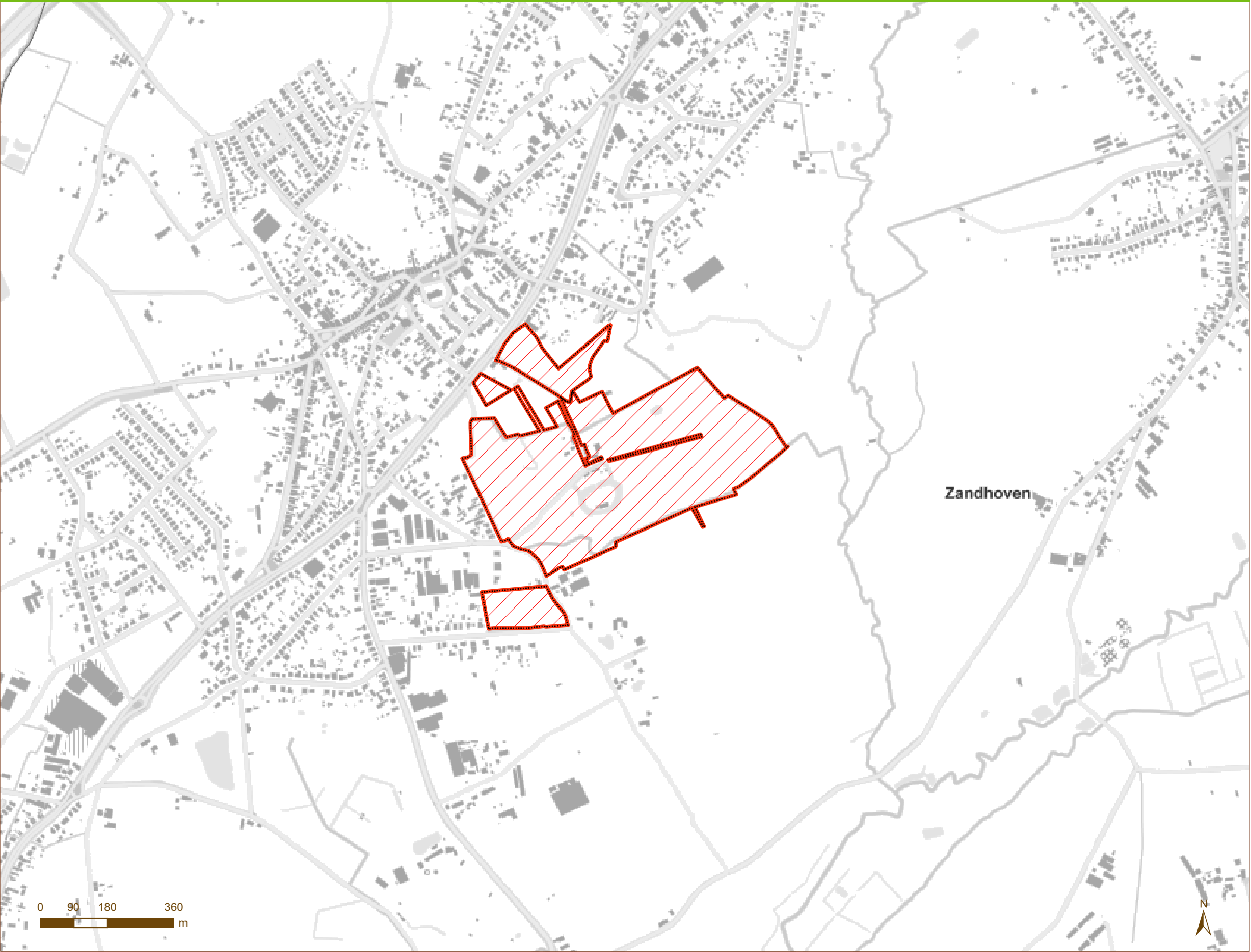
Heutz

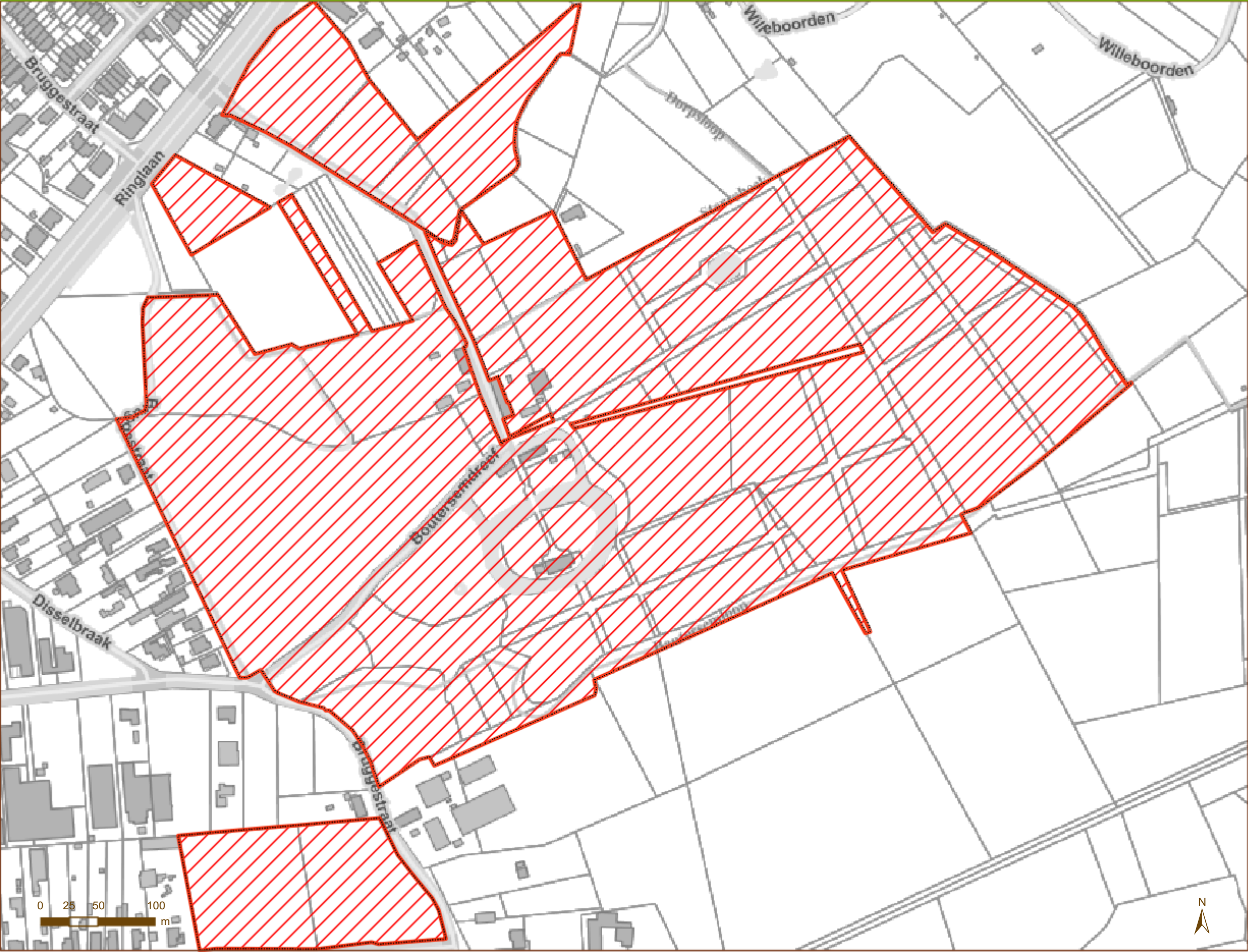
Voornaam ondertekenaar

Guy

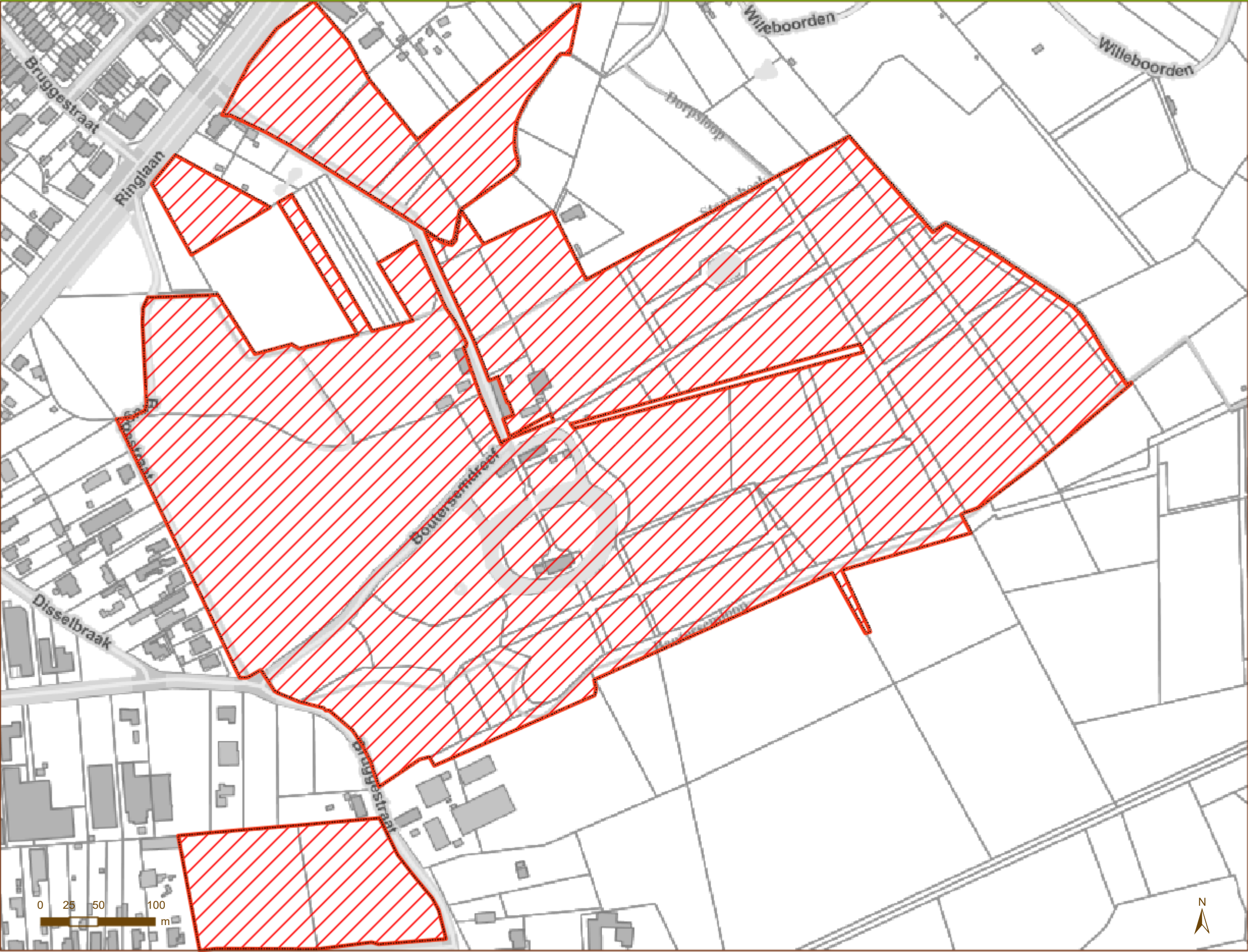

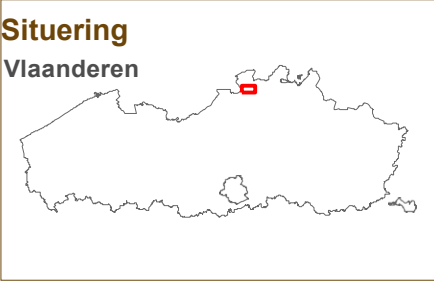
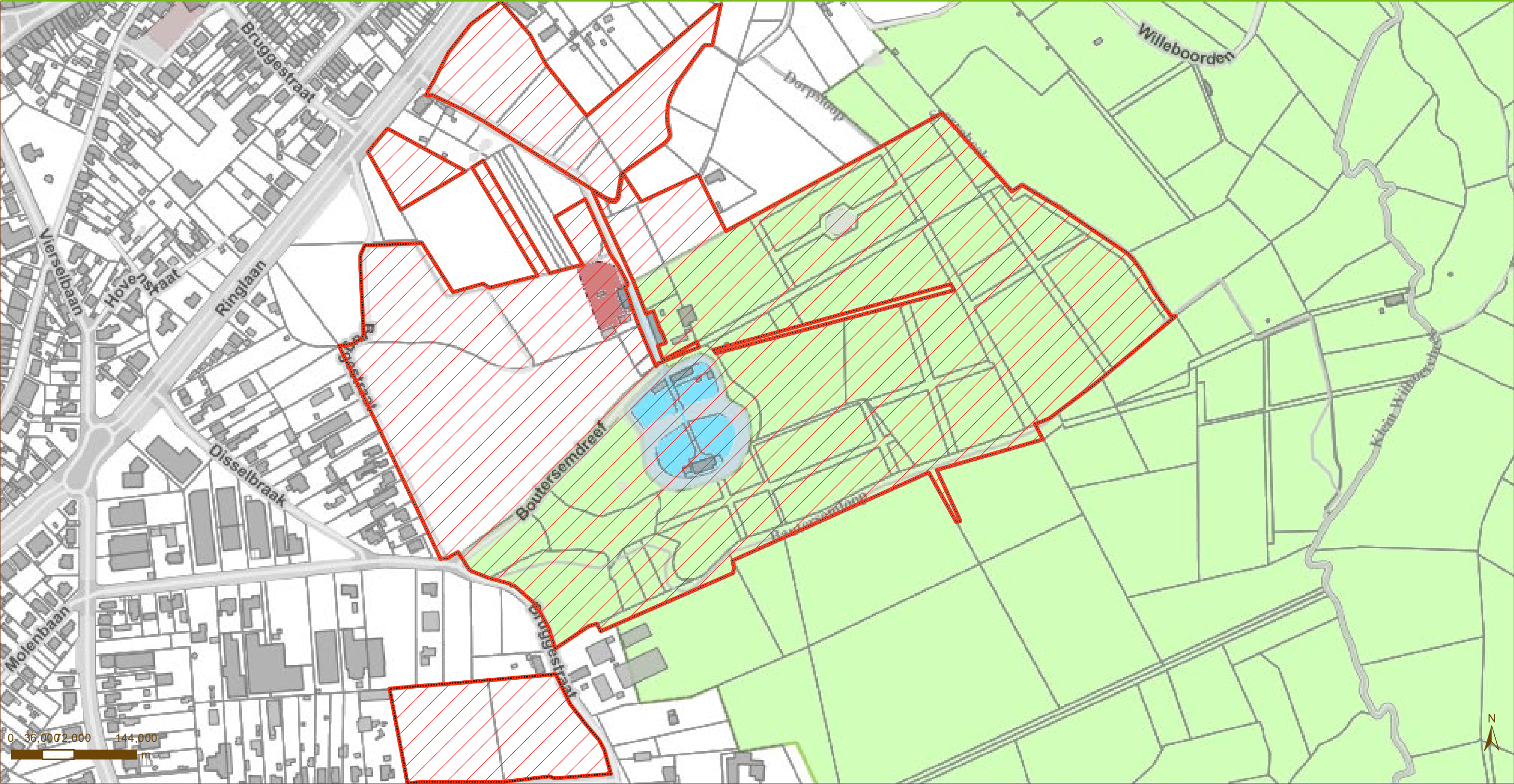
- Legende**
- Ligging
  - Globaal kader

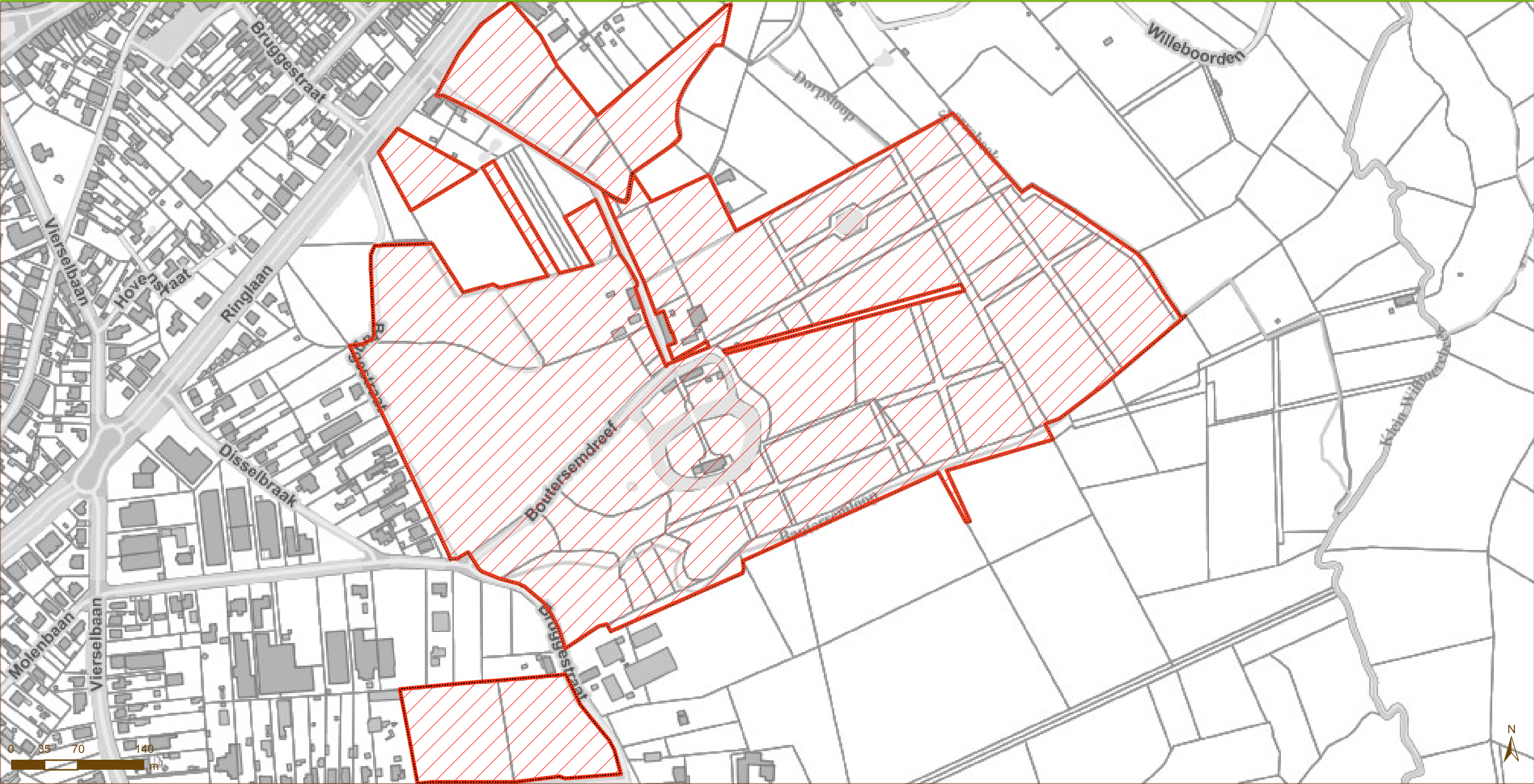

- Legende**
- Ligging
  - Globaal kader
  - Gemeentegrenzen
  - Vlaanderen
  - Beschermd cultuurhistorische landschappen
  - Beschermd stads- en dorpsgezichten
  - Beschermd monumenten

AGENTSCHAP
NATUUR & BOS

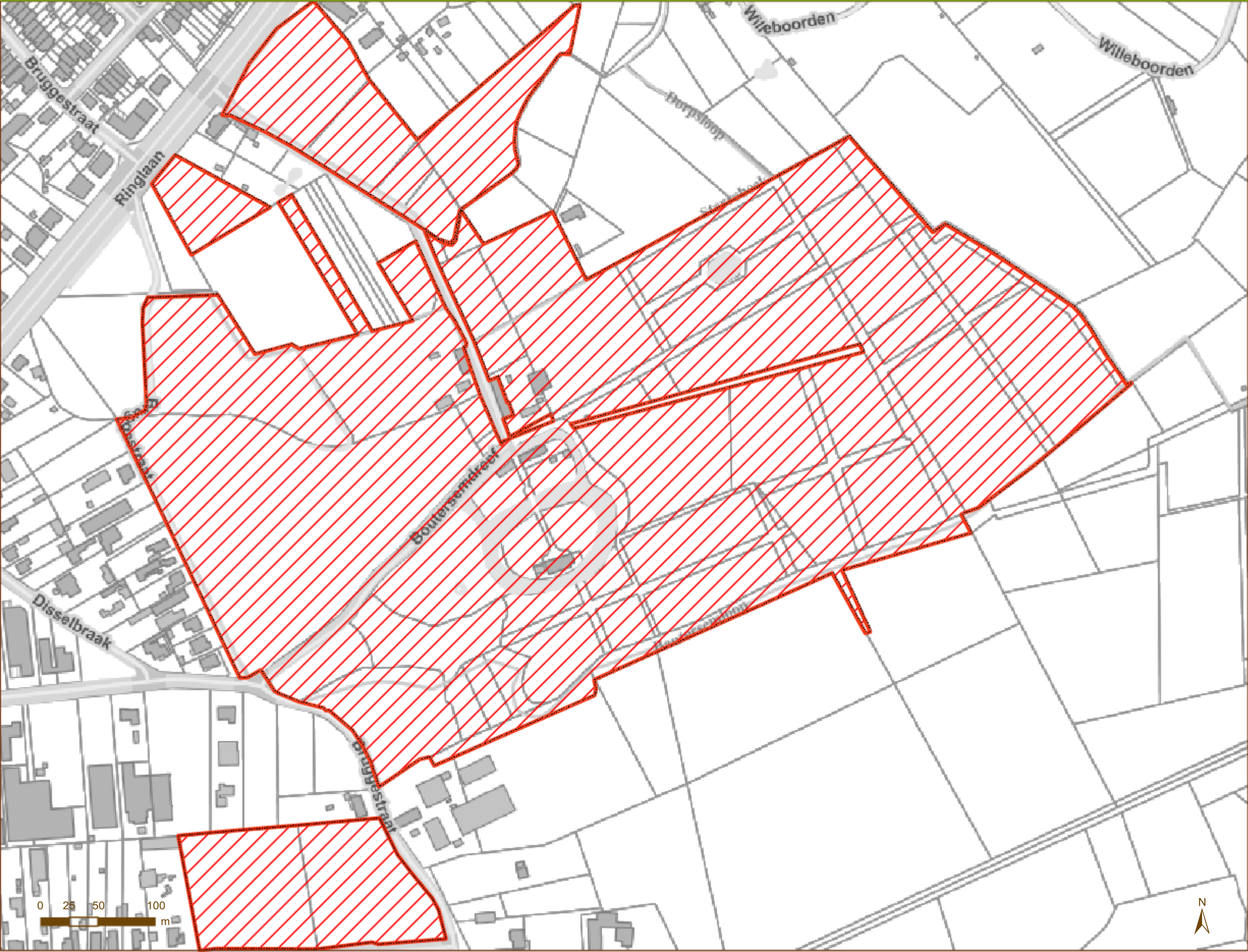

Legende

- Ligging
- Globaal kader
- biologisch minder waardevol
- complex van biologisch minder waardevolle en waardevolle elementen
- complex van biologisch minder waardevolle, waardevolle en zeer waardevolle elementen
- complex van biologisch minder waardevolle en zeer waardevolle elementen
- biologisch waardevol
- complex van biologisch waardevolle en zeer waardevolle elementen
- biologisch zeer waardevol

AGENTSCHAP
NATUUR & BOS

Situering
Vlaanderen

Legende

- Ligging
- Globaal kader

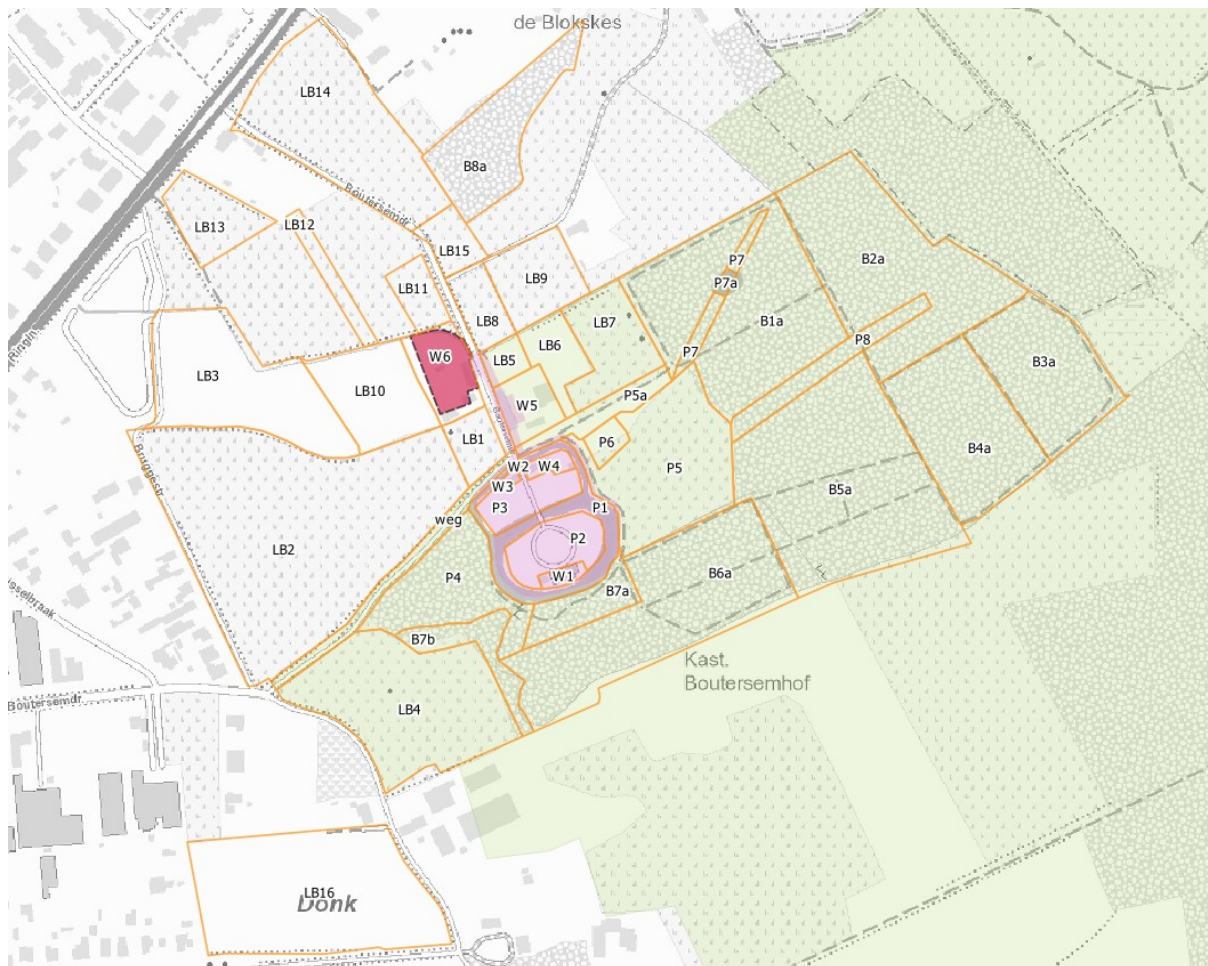
Vlaanderen
is natuur

BIJLAGE 2 LIJST VAN ZEN-ERFGOED

Deze nota bevat de beschrijving van het erfgoed dat in het kader van het beheersplan voor het Boutersemlhof te Zandhoven wordt voorgesteld als ZEN-erfgoed.

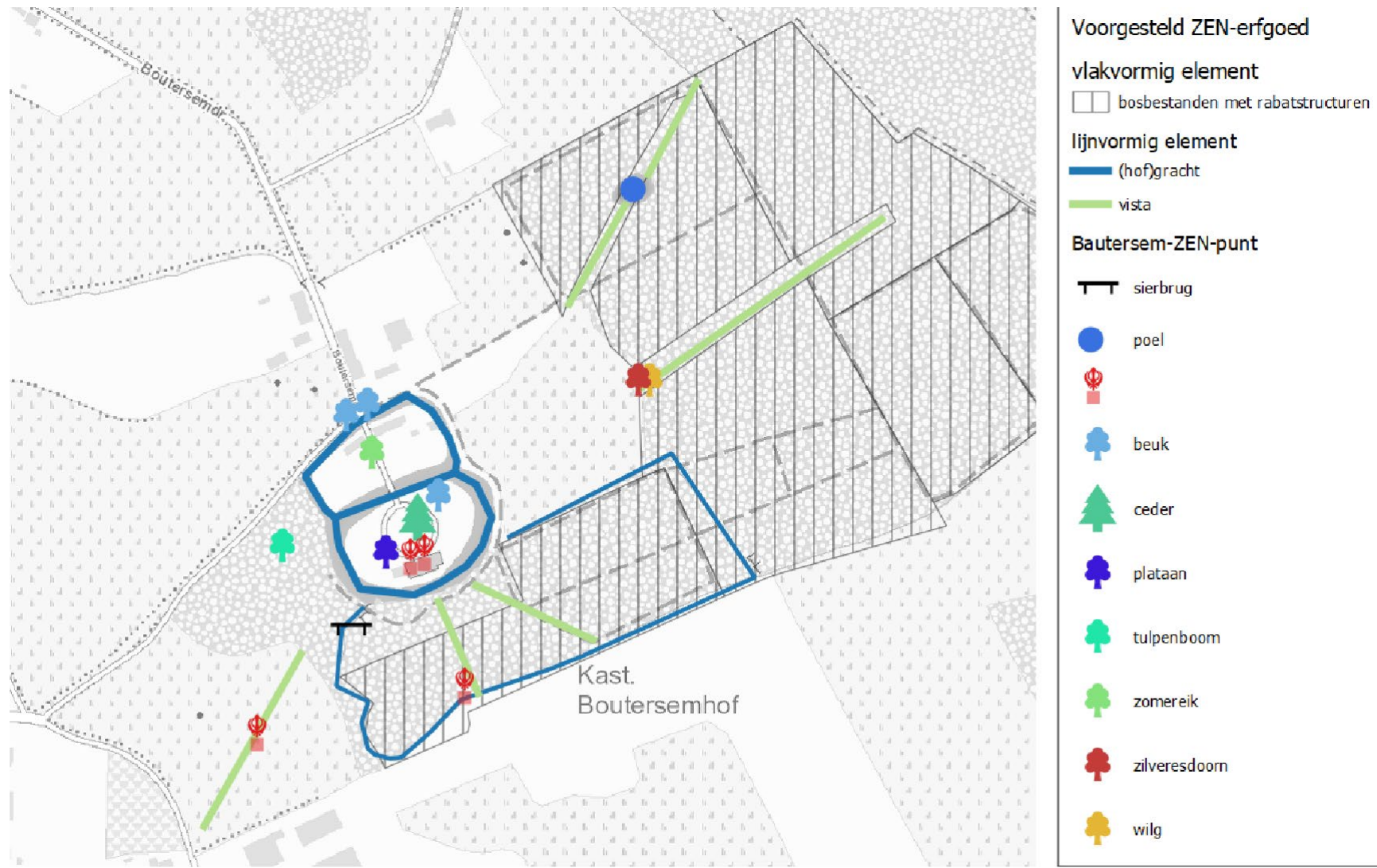
De eigendom waar het beheersplan voor wordt opgemaakt, maakt deel uit van 3 verschillende beschermingen:

Figuur: situering van de beheereenheden van het beheersplan t.o.v. het beschermd dorpsgezicht Boutersemlhof en omgeving (roze), het beschermd monument Boutersemlhoeve (rood) en het beschermd cultuurhistorisch landschap Binnenbos (groen).

Worden voorgedragen als ZEN-erfgoed:

Lijnvormige elementen

1. Grachten:

- Achtvormige hofgracht aan het kasteel. De gracht is een van de oudste elementen van het kasteeldomein, en heeft een louter esthetische functie. Er is geen scheidende of afsluitende functie, aangezien ook de omringende gronden (al eeuwenlang) tot het kasteeldomein en kasteelpark behoren.
- Ringgracht rond het voormalige sterbos en ganzenvoet ten zuiden van het kasteel: de gracht is nog aanwezig, aan de zuidzijde maakt ze nu deel uit van de Boutersemloop

Hofgracht

Hofgracht

De ringgracht rond het voormalige sterbos is als element nog duidelijk aanwezig (streepjeslijn).

2. Vista's

- de vista's aan de oost- en zuidzijde van het kasteel hebben een louter landschaps esthetische functie, als zichtas van en naar het kasteel

Vista P7, met centrale poel P7a

Vista P8

Vista ten zuidwesten van kasteel

Puntvormige elementen

1. metalen sierbrugje over de oude ringgracht

2. sokkels: in de dreef ten zuiden van het kasteel is een bakstenen sokkel met hardstenen deksteen en siervaas aanwezig aan de dreef (B6a). In het grasland LB4 bevindt zich nog 1 gelijkaardige sokkel, met keramieken siervaas.

Sokkel en hardstenen siervaas in B6a en overwoekerde sokkel met keramieken vaas in LB4

3. 2 kleine hardstenen siervazen die van oudsher aan de ingang van het kasteel staan

Kleine hardstenen siervazen aan de ingang van het kasteel

4. levend erfgoed: de solitaire monumentale bomen binnen de hofgracht worden voorgedragen als ZEN-erfgoed: in P2 monumentale beuk (omtrek 395 cm), ceder (453 cm, met laag vertakkende zware zijtak 120cm) en plataan (443 cm), in P3 solitaire zomereik (omtrek 292 cm). In P4 wordt ook de meerstammige monumentale tulpenboom voorgedragen. Aan de inkom van het Boutersehof ten slotte, worden de twee beuken an weerszijden van de brug voorgesteld.

Monumentale plataan en ceder voor het kasteel (P2)

Monumentale beuk voor het kasteel (P2)

Monumentale zomereik aan de bijgebouwen in P3

Grote meerstammige tulpenboom in P4

Aanzet naar vista P8 (zicht vanuit P5) met grote wilg en zilveresdoorn als markerende elementen

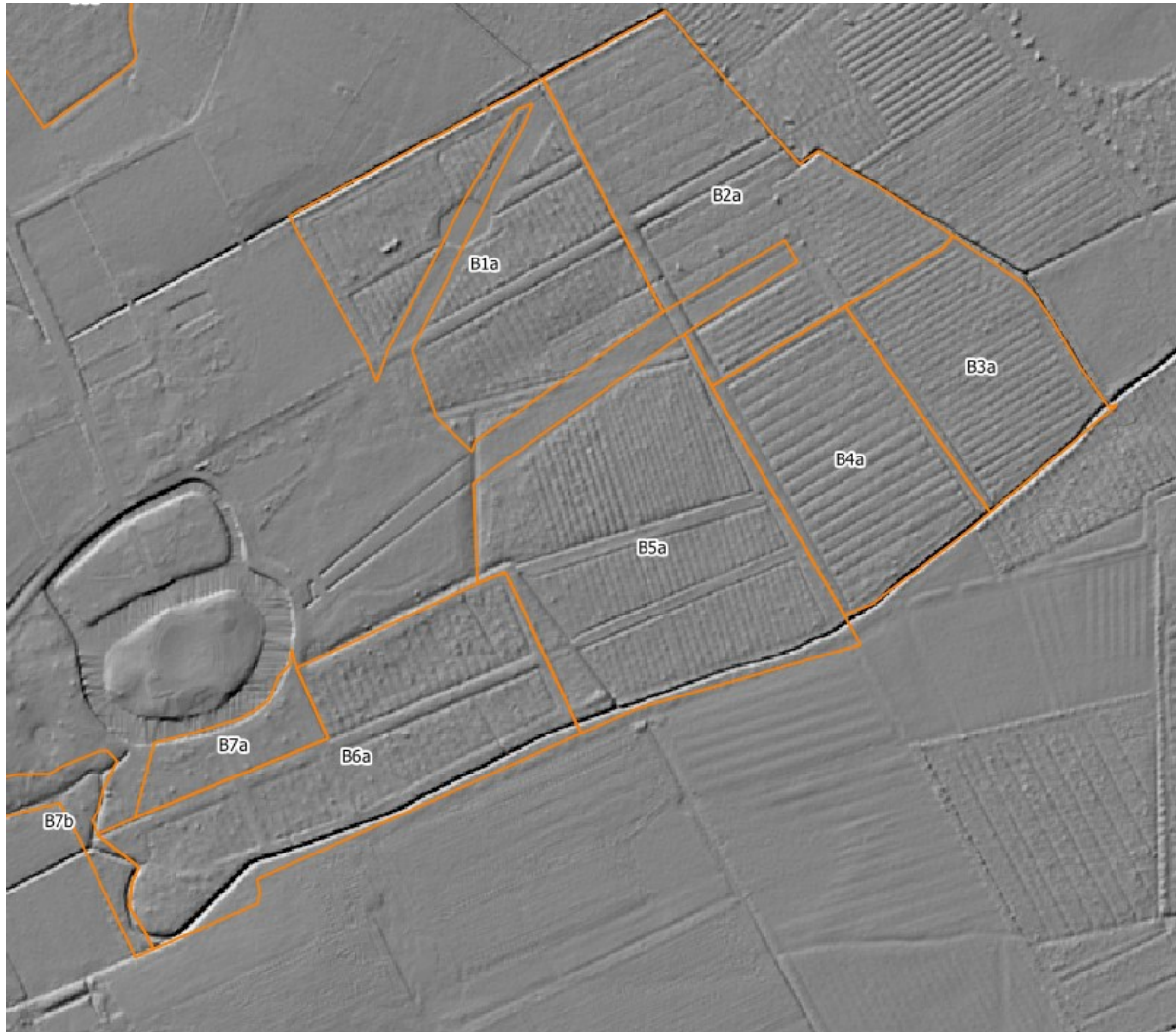
Twee beuken aan weerszijde van de inkombrug van het poortgebouw (straatzijde)

Twee beuken aan weerszijde van de inkombrug van het poortgebouw (gezien van kasteelzijde)

Vlakvormige elementen

1. Rabatstructuur in de bossen. De rabatten vormen onderdeel van de historische ontginning en bebossing van het domein. Ze zijn duidelijk herkenbaar aanwezig in de bestanden B1a, B2a, B3a, B4a, B5a en B6a, zoals te zien op de figuur van het DTM:

BIJLAGE 3: LIJST VAN WERKEN AAN BOMEN EN STRUIKEN

WAARVOOR TOELATING NODIG IS

Alle bomen en struiken in de perimeters van het beschermde erfgoed zijn van belang voor de historische waarde. Daarom mogen zij niet worden beschadigd of geveld zonder toelating.

BIJLAGE 4: WETENSCHAPPELIJKE SOORTNAMEN

Wetenschappelijke namen van plantensoorten die in het rapport vermeld worden. De lijst heeft niet de intentie de volledige plantenlijst van het domein te geven.

adelaarsvaren	<i>Pteridium aquilifolium</i>
adderwortel	<i>Persicaria bistorta</i>
azalea	<i>Azalea mollis</i>
Amerikaanse eik	<i>Quercus rubra</i>
Amerikaanse vogelkers	<i>Prunus serotina</i>
beuk	<i>Fagus sylvatica</i>
bosanemoon	<i>Anemone nemorosa</i>
bosbies	<i>Scirpus sylvaticus</i>
boskers	<i>Prunus avium</i>
boswilg	<i>Salix caprea</i>
braam	<i>Rubus sp.</i>
brede stekelvaren	<i>Dryopteris dilatata</i>
Canadapopulier	<i>Populus x canadensis</i>
dalkruid	<i>Maianthemum bifolium</i>
dotterbloem	<i>Caltha palustris</i>
drijvend fonteinkruid	<i>Potamogeton natans</i>
dubbeloof	<i>Blechnum spicant</i>
echte koekoeksbloem	<i>Lychnis flos-cuculi</i>
eenstijlige meidoorn	<i>Crataegus monogyna</i>
egelboterbloem	<i>Ranunculus flammula</i>
engelwortel	<i>Angelica sylvestris</i>
Europese vogelkers	<i>Prunus padus</i>
fijnspar	<i>Picea abies</i>
Gelderse roos	<i>Viburnum opulus</i>
gele dovenelet	<i>Lamium galeobdolon</i>
gele lis	<i>Iris pseudacorus</i>
gewone es	<i>Fraxinus excelsior</i>
gewone rolklaver	<i>Lotus corniculatus</i>
gewone salomonszegel	<i>Polygonatum multiflorum</i>
gewone valeriaan	<i>Valeriana officinalis</i>
gewoon struisgras	<i>Agrostis caespitosa</i>
grasklokje	<i>Campanula rotundifolia</i>
grote brandnetel	<i>Urtica dioica</i>
grote kattenstaart	<i>Lythrum salicaria</i>
grote lisdodde	<i>Typha latifolia</i>
grote waterweegbree	<i>Alisma plantago-aquatica</i>
grote wederik	<i>Lysimachia vulgaris</i>
grove den	<i>Pinus sylvestris</i>
haagbeuk	<i>Carpinus betulus</i>
hazelaar	<i>Corylus avellana</i>
hazenzegge	<i>Carex ovalis</i>
holpijp	<i>Equisetum fluviatile</i>
hondsdrif	<i>Glechoma hederacea</i>
hulst	<i>Ilex aquifolium</i>
ijle zegge	<i>Carex remota</i>
Japanse duizendknoop	<i>Fallopia japonica</i>

kale jonker
kamperfoelie
kleine maagdenpalm
klimop
knoopkruid
koningsvaren
koninginnekruid
kruipend zenegroen
lelietje-van-dalen
lijsterbes
look-zonder-look
lork
moerasrolklaver
moerasspirea
moerasvergeet-mij-nietje
moeraszegge
moesdistel
muskuskaaasjeskruid
penningkruid
pinksterbloem
pitrus
reuzenpaardenstaart
riet
rietgras
ridderzuring
reukgras
rododendron
ruige zegge
ruwe berk
scherpe boterbloem
scherpe zegge
schietwilg
Sint-Janskruid
slanke sleutelbloem
smalle stekelvaren
smalle weegbree
smeewortel
speenkruid
speerdistel
spork
sterrenkroos
stijve zegge
tamme kastanje
taxus
tormentil
valse acacia
veldlathyrus
veldzuring
vingerhoedskruid
vlier
vogelwikke
watermunt

Cirsium palustre
Lonicera periclymenum
Vinva minor
Hedera helix
Centaurea jacea s.l.
Osmunda regalis
Eupatorium cannabinum
Ajuga reptans
Convallaria majalis
Sorbus aucuparia
Alliaria petiolata
Larix sp.
Lotus pedunculatus
Filipendula ulmaria
Myosotis scorpioides
Carex acutiformis
Cirsium oleraceum
Malva moschata
Lysimachia nummularia
Cardamine pratensis
Juncus effusus
Equisetum temateia
Phragmites australis
Phalaris arundinacea
Rumex obtusifolius
Anthoxanthum odoratum
Rhododendron ponticum (sp.)
Carex hirta
Betula pendula
Ranunculus acris
Carex acuta
Salix alba
Hypericum perforatum
Primula elatior
Dryopteris carthusiana
Plaantago lanceolata
Symphytum officinalis
Ranunculus ficaria
Cirsium vulgare
Rhamnus frangula
Callitriche sp.
Carex elata
Castanea sativa
Taxus baccata
Potentilla erecta
Robinia pseudoacacia
Lathyrus pratensis
Rumex acetosa
Digitalis purpurea
Sambucus nigra
Viccia cracca
Mentha aquatica

waterpeper
waterpest
waterviolier
watertorkruid
wilde peen
witte klaverzuring
witte waterlelie
wolfspoot
zachte berk
zilveresdoorn
zomereik
zwarte els

Polygonum hydropiper
Elodea sp.
Hottonia palustris
Oenanthe aquatica
Daucus carota
Oxalis acetosella
Nymphaea alba
Lycopus europaeus
Betula pubescens
Acer saccharinum
Quercus robur
Alnus glutinosa

BIJLAGE 5: AFKORTINGEN

ANB	Agentschap voor Natuur en Bos
NBP	Natuurbeheerplan
BWK	Biologische waarderingskaart
GIS	Geografisch informatiesysteem
GRB	Grootschalig referentiebestand
HT	Habitatype
INBO	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
KLE	Kleine landschapselementen
NSB	Natuurstreefbeeld
OE	Onroerend Erfgoed
PI	Prioritaire inspanning
PNV	Potentieel natuurlijke vegetatie
RBB	Regionaal belangrijk biotoop
SBZ	Speciale Beschermingszone: een gebied dat deel uitmaakt van het Europese Natura 2000 netwerk
UBP	uitgebreid bosbeheerplan
VEN	Vlaams Ecologisch Netwerk

BIJLAGE 6: Benodigde ruimte voor een te bouwen gesloten beheerloods

Beschikbare ruimte: de afmetingen van het verharde tennisterrein (gemaakt in beton) bedragen ca. 36m lang x 18m breed. De exacte totale verharde oppervlakte is 592,74 m².

Voorziene ruimte om loods te bouwen: ca. 20m x 10m infiltrerend op terrein. Het volledige tennisveld wordt opgebroken, zodat de niet benutte ruimte (ca. de helft van het huidige tennisveld) terug vrijkomt als onverharde groene ruimte.

Slimme organisatie van de loods moet het ruimtegebruik zo beperkt mogelijk houden. In de loods dient ruimte te zijn om de beheermachines te stallen, en de nodige manoeuvreerruimte om dit op een veilige en ordentelijke manier te kunnen doen. Er moet voldoende ruimte zijn om te vermijden dat constant meerdere machines verplaatst moeten worden om één machine te kunnen gebruiken. Een tractor moet op veilige wijze de verschillende aantakmachines kunnen bereiken, of ze moeten er op een veilige en ergonomische wijze naartoe gebracht kunnen worden (bv. op paletten met transpalet). Er moet dus ook rekening gehouden worden met voldoende ruimte vóór en/of naast het materiaal.

Voor volgend beheermateriaal dat noodzakelijk is bij het bos- en natuurbeheer is opslag-, manoeuvreer en onderhoudsruimte nodig.

Groot materiaal:		Afmetingen	Benodigde ruimte
Tractoren:			
John Deere micro type 3		2m breed x 3,5m lang x 2,5m hoog op lagedruk banden	3m breed x 4.2m lang + manoeuvreerruimte
Aantakmateriaal voor tractor			
schijvenmaaier		2.2m x 1.5m	2.7m x 2m opslag + aantakmogelijkheid
hooikeerder		3m x 2m	3.5m x 2.5m + aantakmogelijkheid / verplaatsbaarheid
kleine opraapwagen		2m x 3.5m	3m breed x 4.5m lang + manoeuvreerruimte
hakselaar		1.2m x 1m	1.7m x 1.5m opslag + aantakmogelijkheid / verplaatsbaarheid

kar/aanhangwagen	2.2m x 4m	3m x 5m + aantakmogelijkheid en manoeuvreerruimte
frontlader	2.5m x 2m	2.8m x 2.3m + aantakmogelijkheid en manoeuvreerruimte
Gator	2m x 3m	2.5m x 3.5m + manoeuvreerruimte

Klein materiaal:

- kruiwagens
- kettingzagen
- bosmaaier
- tire fort
- luchtcompressor (o.a. regeling bandendruk)
- veilige opslag voor brandstoffen voor kettingzagen en bosmaaier
- ruimte voor groot handmaterieel (schuppen, harken, rieten, bijlen enz.)

Werkruimte:

- werkbank voor onderhoud en kleine herstellingen
- opslag klein handmaterieel (snoeierief, tangen, hamers, schroeven, nagels, reservematerialen enz.)

Opslagruimte

- palen, hekwerk voor bosverjonging (wilddruk), boombanden, ...
- droogruimte voor eigen gezaagde planken van in het domein gevallen bomen

Een minimale beschikbare binnenruimte van ca. 16m x 10m is derhalve noodzakelijk.

BIJLAGE 7: inventarisatiefiches

Natuurbeheerplan: fiche kwaliteitsbeoordeling bossen - Europees te beschermen habitat 9120: Atlantische zuurminnendf beukenbossen met Hulst en soms ook Taxus in de ondergroei

ANB-00-jmmdd

AGENTSCHAP
NATUUR & BOS

datum opname

naam opnemer

10 juli 2020

Guy Heutz

1. Identificatiegegevens inventarisatie-eenheid

naam natuurbeheerplan of terrein Bautersemhof

nr. inventarisatie- B1a, B4a, B5a, B6a, B7a, B7b
eenheid

2. Kenmerkende soorten voor kwaliteitsbepaling

sleutelsoorten in de kruidlaag	181 Adelaarsvaren, 181 Bosanemoon, D Bosgierstgras, 181 Dalkruid, 181 Dubbelloof, 181 Gewone salomonszegel, D Grote veldbies, 181 Lelietje-van-dalen, D Pilzegge, D Ruige veldbies, D Valse salie, 181 Wilde kamperfoelie, D Witte klaverzuring	relatieve bedekking (*): 181 @ <30% D @ 2:30% aantal soorten: @ <7 (*) % sleutelsoorten binnen totale bedekking van de kruidlaag
sleutelsoorten in de struik- en boomlaag	181 Beuk, 181 Gewone esdoorn, 181 Haagbeuk, 181 Hazelaar, 0 Hulst, D Ruwe berk, D Sporkehout, 0 Wilde lijsterbes, D Wintereik, D Wintereik x Zomer eik, 181 Zomereik	aandeel ! van de sleutelsoorten in het grondvlak: D @ < 0% 181 @ 70% D @ 90% EN meerdere soorten 10%

3. Structuurkenmerken

natuurlijke mozaïekstructuur	grootte & invulling van vlekken met verschillende groeiklassen	D @ gE lijkjarig (homogene leeftijdsopbouw in vlekken van 1 ha of groter) 0 @ m zaïekstructuur met grootte-orde van 0.3-1 ha D @ @ ingrepen op kleine schaal (< 0.3 ha) 0 @ @ ongelijkjarig en gemengd (verschillende groeiklassen stamsgewijs door elkaar gemengd)
fenologie: groeiklassen	0 1. open plek (diameter minstens 1 x dominante boomhoogte) 0 2. zaailingen (vroeg stadium van natuurlijke bebossing met habitattypische pionierhoutsoorten, gem. hoogte <2m) 0 3. staken (gem. hoogte >2m en omtrek C1.s < 20 cm) 0 4. jong hout (gem. hoogte >2m en omtrek C1.s 20-60 cm) 0 5. middelmatig dik hout (omtrek C1.s 60-120 cm) 181 6. dik hout (omtrek C1.s 120-240 cm) 0 7. zeer dik hout (omtrek C1.s > 240 cm)	D @ klasse 7 aanwezig OF 2:3 groeiklassen aanwezig 0 @ @ Klasse 7 aanwezig EN 4 groeiklassen aanwezig

4. Verstoringsindicatoren

verruiging	Gewone braam, Brede stekelvaren, Gewone vlier, Grote brandnetel, Hondsdraf, IJle zegge, Kleefkruid, Pitrus, Waterpeper en Witbol samen Gewone braam Brede stekelvaren en witbol samen Waterpeper, pitrus en ijle zegge samen Vlier, Grote brandnetel, Hondsdraf en kleefkruid samen Vlier, Grote brandnetel, Hondsdraf, Kleefkruid, Waterpeper, pitrus en ijle zegge, elk apart	D @ @ 30% 181 @ @ { 30% 181 @ s1 % 181 @ s1 % 0 @ S1 % 181 @ @ 1% @ @ @ (% @ @ @	0 @ 30-50% D @ 30-50% D @ >10% D @ >10% D @ >10% D anders D @ s1% r8l @ 1-10% D @ >10%	181 @ >50% @ @ >50%
Invasieve exoten in de kruidlaag	Reuzenbereklaauw, Duizendknoop (Japanse, Sachalinse en Boheemse), Rimpelroos, Bonte gele dovenetel, Schijnaardbei, Spirea (Douglaspluim-, Bastaard-)			
Invasieve en bodemdegraderen-de soorten in de boom- en struiklaag	Hemelboom, Vlinderstruik, Amerikaanse eik, Amerikaanse vogelkers, Robinia, Rododendron (G), uitheems naaldhout			

AGENTSCHAP
NATHUR & DOG

Guy Heutz

naam natuurbeheerplan of terrein	Bautersemhof	nr inventarisatie-eenheid	B2a

☒ Bitterroot ☐ Blownshell ☐ ...

3. Structuurkenmerken

4. Verstoringsindicatoren

verruiging	Gewone Braam, Vlier, Grote brandnetel, Hondsdraf, Kleeftkruid, Pitrus, Waterpeper, samen	1 ☺ ≤30%	☐ @ >30%
	Gewone braam	1 ☺ ≤10%	☐ @ >10%
	Vlier, Grote brandnetel, Hondsdraf en Kleeftkruid samen	1 ☺ ≤30%	☐ @ >30%
	Gewone braam, Vlier, Grote brandnetel, Hondsdraf en Kleeftkruid samen	☐ ☹ ☹ < 10%	
	Waterpeper en pitrus	samen: 1 elk apart: 1 ☺ ≤10%	0 @ >10 % ☐ anders
Invasieve exoten in de kruiddlaag	Reuzenbereklaauw, Duizendknoop (Japanse, Boheemse, Sachalinse, Balsemien (Reuzen-, Oranje- en Tweekleurige) Gele maskerbloem	1 ☺ ☺ 0%	☐ ☹ ≤1% ☐ @ >1%
Invasieve en bodemdegraderen de soorten in de boom-en struiklaag	Hemelboom, Amerikaanse eik, Amerikaanse vogelkers, uitheems naalddhout	☐ ☹ ☹ 1%	☐ ☹ 1-10% ☐ @ >10%

[illegible]

datum opname

naam opnemer

/ Guy Heutz

naam natuurbeheerplan of terrein **Bautersemhof** nr inventarisatie-eenheid **B3a**

 sleutelsoorten in de kruidlaag	D Aardbeiganzerik , IZI Bosanemoon, D Bosbingelkruid , D Bosereprijs , D Bosgiertgras, D Boszegge, D Daslook, IZI Donkersporig/bleeksporig bosviooltje, D Eenbes, D Eenbloemig parelgras, C8J Gele dovenetel, D Gevekte aronskelk, C8J Gewone salomonszegel, C8J Grote muur, D Gulden boterbloem, ☐ Heelkruid, ☐ Kleine maagdenpalm, D Lelietje-van-dalen, D Mannetjesvaren, D Ruige veldbies, D Schaduwgras, ☐ Slanke sleutelbloem, ☐ Sma lle stekelvaren, ☐ Witte klaverzuring	relatieve bedekking (*): IZI 18> <30% D 230% aantal soorten: IZI 18> <7 0 27 (*)%sleutelsoorten binnen totale bedekking van de kruidlaag

leutelsoorten in de struik- en boomlaag	D Aalbes, IZI Beuk, IZI Es, IZI Gewone esdoorn, IZI Haagbeuk, IZI Hazelaar, D Olm, D Spaanse aak, D Wilde kardinaalsmuts, IZI Wilde lijsterbes, D Wintereik, D Wintereik x Zomereik, 0 Winterlinde, D Zoete kers, IZI Zomereik	aandeel van de leutelsoorten in het grondvlak: D 18 < 70% D 70 - 90% 0 290%

natuurlijke mozaïekstructuur	grootte & invulling van vlekken met verschillende groeiklassen	☐ 18> gelijkjarig (homogene leeftijdsopbouw in vlekken van 1 ha of groter) I:8I © mozaïekstructuur met grootte-orde van 0.3-1 ha ☐ ©© ingrepen op kleine schaal(< 0.3 ha) D ©© ongelijkjarig en gemengd (verschillende groeiklassen stamsgewijs door elkaar gemengd)

fenologie: groeiklassen	D 1. open plek (diameter minstens 1 x dominante boomhoogte) IZI 2. zaailingen (vroege stadia van natuurlijke bebossing met habitattypische pionierhoutsoorten, gem. hoogte <2m) [8] 3. staken (gem. hoogte >2m en omtrek C1.s< 20 cm) 4. jong hout (gem. hoogte >2m en omtrek C1.s 20-60 cm) C8J 5. middelmatig dik hout (omtrek C1.s60-120 cm) 6. dik hout (omtrek C1.s 120-240 cm) D 7. zeer dik hout (omtrek C1.s> 240 cm)	IZI ☉ klasse 7 aanwezig OF 23 groeiklassen aanwezig ☐ ☉☉ klasse 7 aanwezig EN 24 groeiklassen aanwezig

verruiging	Gewone braam, Brede stekelvaren, Gewone vlier, Grote brandnetel, Hondsdraf, IJle zegge, Kleefkruid, Pitrus, Waterpeper, Witbol	O ©© s30%	IzI © 30-50%	0 18> >50%
	Gewone braam	©© s30%	0 © 30-50%	0 18> >50%
	Brede stekelvaren en witbol samen	[g] © S10%	D 18> >10%	
	Waterpeper, pitrus en ijle zegge samen	© S10%	□ @ >10%	
	Vlier, Grote brandnetel, Hondsdraf en kleefkruid samen	© S10%	0 @ >10%	
	Vlier, Grote brandnetel, Hondsdraf, Kleefkruid, Water-peper, pitrus en ijle zegge, elk apart	©© s l	D anders	

Invasieve exoten in de kruidlaga	Reuzenbereklaauw (Japanse, Sachalinse en Boeemse), Rimpelroos, Bonte gele dovenetel, Schijnaardbei, Spirea (Douglaspluim-, Bastaard-)	☐ @ @ 0%	D @ s1%	D 18> >1%

Invasieve en bodemdegraderen de soorten in de boom-en struiklaag	Hemelboom, Vlienderstruik, Amerikaanse eik, Amerikaanse vogel kers, Robinia, Rododendron (G), uitheems naalddhout	☐ ©© s1%	☐ © 1-10%	☐ ©>10%

Natuurbeheerplan: fiche kwaliteitsbeoordeling graslanden - regionaal belangrijk biotoop rbbhc dotterbloemgrasland

ANB-00-jmmdd

////I//////////I//////////I//////////I/JI//I/J//J//////////I/J/J/II//////////JI//II//

AGENTSCHAP
NATUUR & BOS

datum opname

naam opnemer

11/07/2020

1 Gij Heutz

1. Identificatiegegevens inventarisatie-eenheid

naam natuurbeheerplan of terrein Bautersemhof

nr inventarisatie-eenheid P7

2. Kenmerkende soorten voor kwaliteitsbepaling

sleutelsoorten	D Adderwortel, ☐ Blauwe knoop, IZI Bosbies, D Brede orchis, IZI Dotterbloem, 0 Echte koekoeksbloem, D Gevlekte orchis, D Gevleugeld hertshooi, D Grote ratelaar, D Hazenzegge, IZI Kruipeend zenegroen, D Lidrus, D Moerasrolklaver, D Moerasstrepzaad, 18:1 Moerasvergeet-mij-nietje, 0 Moesdistel, D Paddenrus, D Ruw walstro, D Ruwe smele, D Schildereprijs, cgJ Slanke sleutelbloem, 0 Tormenti, D Trosdravik, D Tweerijige zegge, ☐ Veldrus, ☐ Wilde bertram	relatieve bedekking: [gi] ☒ <30% ☐ ☒ 30% aantal soorten: 0 ☒ <7 [gi] ☒ 7

3. Structuurkenmerken

grassen	bedekking van alle grassen (excl. Schijngrassen)	D ☒ s50% 0 ☒ >50%
(co)dominantie van soorten	(co)dominantie = één of twee soorten met gezamenlijke bedekking 70%	☐ ☒ afw ezig cgJ ☒ aanwezig

4. Verstoringsindicatoren

verruiging	Echte valeriaan, Gewone berenklauw, Gewone engelwortel, Gewone smeerwortel, Grote kattenstaart, Haagwinde, Harig wilgenroosje, Kale jonker, Koninginnenkruid, Kropaar, Melkeppe, Moeraspirea, Riet	t&j ☒ s10% ☐ ☒ >10%
eutrofiëring	Grote brandnetel, Hondsdraf, Kleeftkruid, Liesgras	0 ☒ s5% ☐ ☒ >5%
vernatting	Eg elboterbloem, Fioringras, Geknikte vossenstaart, Mannagras, Moerasstruisgras, Rietgras, Ruige zegge	0 ☒ s10% 0 ☒ >10%
intensief gebruik	Engels raagras, Gewoon timoteegras, Grote weegbree, Kruipeend boterbloem, Madeliefje, Witte klaver	☐ ☒ s10% cgJ ☒ >10%
ruderalisering	Akkerdistel, Blaatrekkende boterbloem, Grote weegbree, Heermoes, Kluwenzuring, Kruldistel, Krulzuring, Ridderzuring, Speerdistel, Tandzaad, Waterpeper, Zachte dravik	cgJ ☒ s10% 0 ☒ >10%
pollenvormende russen	Biezenknoppen, Pitrus, Zeegroene rus	0 ☒ s10% ☐ ☒ >10%
verbossing	Bedekking boom- of struiksoorten > 1m inclusief bramen	IZI ☒ s5% ☐ ☒ >5%

Natuurbeheerplan: fiche kwaliteitsbeoordeling graslanden

- regionaal belangrijk biotoop rbbhc dotterbloemgrasland

//////////I//////////II//I/III//I/I//////////I//IIII//I//I//////////II/I/I/I/I/I//////////II//II/II/I/II/I/I/I//////////I//////////

AGENTSCHAP
NATUUR & BOS

datum opname

naam opnemer

110/7/2020

1 Guy Heutz

1. Identificatiegegevens inventarisatie-eenheid

naam natuurbeheerplan of terrein **Bautersemhof**

nr inventarisatie-eenheid **P8**

2. Kenmerkende soorten voor kwaliteitsbepaling

sleutelsoorten	☐ Adderwortel, ☐ Blauwe knoop, 121 Bosbies, ☐ Brede orchis, ☐ Dotterbloem, IZI Echte koekoeksbloem, ☐ Gevlekte orchis, ☐ Gevleugeld hertshooi, ☐ Grote ratelaar, ☐ Hazenzegge, 121 Kruidend zenegroen, D Lidrus, ☐ Moerasrolklaver, ☐ Moerasstreepzaad, IZI Moerasvergeet-mij-nietje, 121 Moesdistel, ☐ Paddenrus, ☐ Ruw walstro, D Ruwe smele, ☐ Schildereprijs, ☐ Slanke sleutelbloem, ☐ Tormenti, ☐ Trosdravik, ☐ Tweerijige zegge, D Veldrus, D Wilde bertram	relatieve bedekking: 121 @ <30% ☐ @ !!:30% aantal soorten: 121 @ <7 181 @ !!:7

3. Structuurkenmerken

grassen	bedekking van alle grassen (excl. Schijngrassen)	0 @ s50% 121@ > 50%
(co)dominantie van soorten	(co)dominantie = één of twee soorten met gezamenlijke bedekking !!: 70%	☐ @ afw ezig 0 @ aanwezig

4. Verstoringsindicatoren

verruiging	Echte valeriaan, Gewone berenklauw, Gewone engelwortel, Gewone smeerwortel, Grote kattenstaart, Haagwinde, Harig wilgenroosje, Kale jonker, Koninginnenkruid, Kropaar, Melkeppe, Moeraspirea, Riet	0 @ s10% 0 @ >10%
eutrofiëring	Grote brandnetel, Hondsdraf, Kleefkruid, Liesgras	I:8!@ s 5% ☐ @ >5%
vernatting	Egelboterbloem, Fioringras, Geknikte vossenstaart, Mannagras, Moerasstruisgras, Rietgras, Ruige zegge	IZI@ s10% 0 @ >10%
intensief gebruik	Engels raigras, Gewoon timoteegras, Grote weegbree, Kruidende boterbloem, Madeliefje, Witte klaver	0 @ :s10% I:8!@ >10 %
ruderalisering	Akkerdistel, Blaartrekkende boterbloem, Grote weegbree, Heermoes, Kluwenzuring, Kruldistel, Krulzuring, Ridderzuring, Speerdistel, Tandzaad, Waterpeper, Zachte dravik	0 @ s10% 0 @ >10%
pollenvormende russen	Biezenknoppen, Pitrus, Zeegroene rus	0 @ s10% ☐ @ >10%
verbossing	Bedekking boom- of struiksoorten > 1m inclusief bramen	181@ S5% 0 @ >5%

AGENTSCHAP
NATUUR & BOS

naam opnemer

1 Guy Heutz

nr inventarisatie-eenheid P7a

sleutelsoorten	☐ Doorgroeid fonteinkruid, ☐ Gegolfd fonteinkruid, ☐ Glanzig fonteinkruid, ☐ Groot blaasjeskruid, ☒ Kikkerbeet, ☒ Krabbenscheer, ☐ Kransvederkruid, ☒ Kroosmos, ☒ Langstengelig fonteinkruid, ☐ Loos blaasjeskruid, ☒ Puntkroos, ☐ Rivierfonteinkruid, ☐ Rossig fonteinkruid, ☐ Spits fonteinkruid	aantal sleutelsoorten (uitgez. Puntkroos): IZI® s1 met bedekking s 10% ☐ © .:1 met bedekking .: 5% ☐ © .:1 met bedekking .: 10%

horizontale structuur	oppervlakte van de grootste vegetatievlek (= vegetaties waarin sleutelsoorten meer bedekken dan andere soorten)	0 @ S 10 m ²	☐@ > 10 m ²
verticale structuur	bedekking van helofyten (planten die in het slib wortelen. Het onderste deel met winterknoppen bevindt zich onder water, het bovenste deel met stengels en bladeren boven water)	☐@ <30%	lz?@ .1:30 %

eutrofiëring	Aarvederkruid, Darmwier, Eendekroos (uitgez . Punktkroos), Grote kroosvaren , Hoornblad, Liesgras, Schedefonteinkruid, Veelwortelig kroos, Waternetje, Wortelloos kroos+ draadalgen	☐ © S30%	☐ ® >30%
invasieve exoten	Canadese rus, Dwergkroos, Egeria, Grote kroosvaren, Grote waternavel, Kleine waterteunisbloem, Knopkroos, Ongeljikbladig vederkruid, Parelvederkruid, Smalle waterpest, Verspreidbladige waterpest, Watercrassula, Waterteunisbloem	0 ☐ © 0%	☐ ® >0%

BIJLAGE 8: Publieke consultatie

De publieke consultatie voor het geïntegreerd beheerplan werd gevoerd in de periode van 17 mei t.e.m. 16 juni 2021.

Aankondiging

De aankondiging van de publieke consultatie gebeurde op de website van de gemeente Zandhoven, zie bijgevoegde screenshots.

Opmerkingen en adviezen:

Er werden geen opmerkingen op het beheerplan ingediend.

De Agentschappen Onroerend Erfgoed en Natuur en Bos formuleerden de volgende adviezen per mail:

Agentschap Onroerend Erfgoed:

- Inzake bouwkundig erfgoed: Graag term renovatie vervangen door restauratie. Bij het schrijnwerk is vervanging enkel mogelijk onder strenge voorwaarden. Hierbij wordt best verwezen naar het afwegingskader Historisch schrijnwerk dat te raadplegen is op de website van OE.
- Bij de tabellen van maatregelen wordt best een kolom vrijstelling toegevoegd. Op die manier is het voor de eigenaar duidelijker welke werken al dan niet vrijgesteld zijn van een toelating OE.
- In het ontwerp ontbreekt aandacht voor de potentiële aanwezigheid van archeologisch erfgoed. In een geïntegreerd beheerplan moeten de drie erfgoeddisciplines (bouwkundig, landschappelijk en archeologisch erfgoed) in de verschillende hoofdstukken aan bod komen, d.w.z. niet alleen bij de historiek en inventarisatie maar ook bij de visie, waardenstelling en beheermaatregelen.

Agentschap Natuur en Bos:

- Verblijfsrecreatie: origineel voorzien als ecolodge in B2A, staat gelijk aan ontbossing en permanente constructie en is op die wijze dus niet toegelaten. Op terrein is de vraag gekomen of dit kon vervangen worden door niet-permanente boomtent(en) (al dan niet met ecologische composttoilet). Dit kan wel worden goedgekeurd indien opgenomen in het beheerplan op voorwaarde dat het niet op kwetsbare plekken/bomen staat/hangt en niet- permanent is. Graag dan wat uitwerken in beheerplan (locatie, aantal,...).
- Aanleg poel & kijkwand: kan worden goedgekeurd mits omgevingsvergunning. Ook graag wat basis info opnemen ivm exacte locatie en dimensionering wand en eventueel plankenpad.
- Bouwen kapel (P4, dimensie 3x4m): kunnen we ook goedkeuren in beheerplan mits omgevingsvergunning op voorwaarde dat het niet in bos wordt opgetrokken (bosdecreet staat geen ontbossing toe) maar zoals geopperd op hoekje op aangrenzend weiland langsheen dreef (al dan niet ingegroend).
- Uitstrooien as huisdieren (B8A): de begraving van dierlijke lichaamsresten valt onder de Vlarem wetgeving en niet onder de bevoegdheid van het decreet van begraafplaatsen en lijkbezorging (ABB) of het natuur-of bosdecreet (ANB). Met andere woorden: voorlopig is daartoe geen mogelijkheid in het format van natuurbegraafplaatsen en kan dus niet onder de huidige wetgeving.

Verwerking:

Alle opmerkingen van het Agentschap Onroerend Erfgoed en van het Agentschap Natuur en Bos werden verwerkt in de verschillende tekstonderdelen, waar wijzigingen aan de teksten en figuren gebeurden om het geheel conform te maken aan de opmerkingen.

Aankondiging 13/05/2021, gepubliceerd 12/05

← → ↻ 🏠 <https://www.zandhoven.be/nieuws/> 🔍 Zoeken

📁 website 📁 beheerplan 📁 gis 📁 literatuur 📁 conculegas 📁 biodiversiteit 📁 ESD 📁 juridisch 📁 winkels 📁 R0_oost 📁 Wallonie 📁 Google Maps 📁 Geopunt Vlaanderen 📁 BRUSSEL 📁 faunamigratie 📁 BREEAM 📁 Erfgoedbeelden 📁 stappen 📁 Herken de boomsoort... 📁 INBO-Bobo - Kaart >>

Zandhoven.
met de glimlach

Wonen & Werken Vrije tijd Beleid & Bestuur

Wat wil je vinden? Zoeken

[Homepagina](#) / Nieuws

Nieuws

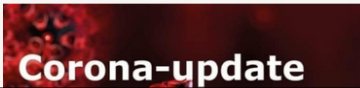
Gepubliceerd op 12/05/2021

Domein Boutersemhof: publieke consultatie geïntegreerd beheerplan

Aankondiging Publieke Consultatie van het geïntegreerd beheerplan voor het Boutersemhof van 17 mei t.e.m. 16 juni 2021

Trefwoorden

Corona mobiliteit vaccinatie

Gepubliceerd op 11/05/2021

Corona – update 11 mei

Zandhoven.be gebruikt cookies om jouw surfervaring op deze website gemakkelijker te maken. [OK](#) [Meer lezen](#)

9:31
13/05/2021

[Homepagina](#) / [Nieuws](#) / Domein Boutersemhof: publieke consultatie geïntegreerd beheerplan

Gepubliceerd op 12/05/2021

Domein Boutersemhof: publieke consultatie geïntegreerd beheerplan

Voor het kasteeldomein Boutersemhof te Zandhoven werd een geïntegreerd beheerplan opgemaakt in functie van het te voeren natuur- en erfgoedbeheer.

Het Boutersemhof en de hoes langs de Boutersemdreef zijn belangrijke historische elementen in de geschiedenis van Zandhoven. Het domein bestaat uit een gevarieerd landschap met het kasteelpark, bossen, weilanden, een sementuin, een boomaard en dreven. Het beheersplan beschrijft de natuur- en erfgoedwaarden die in het domein aanwezig zijn, en geeft een ontwikkelingsvisie voor het behoud en de versterking ervan. Het plan geeft aan met welke maatregelen het beheer gedurende de volgende 24 jaar gevoerd zal worden, en welke maatregelen in aanmerking komen voor financiële ondersteuning door de Vlaamse Overheid.

Het beheerplan is in digitale vorm gedurende de periode van de publieke consultatie van **17 mei t.e.m. 16 juni 2021** te consulteren op de website van het Agentschap voor Natuur en Bos: <https://www.natuurenbos.be/natuurbeheerplannen-inzien/natuurbeheerplannen-in-publieke-consultatie>

Het beheerplan ligt in papieren versie gedurende de periode van de publieke consultatie tijdens de kantooruren ter inzage in de kantoren van de gemeente, Liersebaan 12, 2240 Zandhoven. Omwille van de beschermingsmaatregelen rond covid-19 kan de consultatie enkel na telefonische afspraak via 03 410 16 39.

Eventuele opmerkingen of bezwaarschriften kunnen tijdens de periode van de publieke consultatie gericht worden aan het Agentschap voor Natuur en Bos, Lange Kievitstraat 111-113, 2018 Antwerpen, of bij voorkeur via email aan tim.audenaert@vlaanderen.be

Schrijf je in voor de **nieuwsbrief**

Je gegevens worden niet doorgegeven aan derden en je kunt uitschrijven wanneer je wilt.

Vragen & suggesties

Kun je iets niet terugvinden op de website? Heb je een suggestie of een vraag voor Gemeente Zandhoven? Laat het ons weten.